ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЯШЕЛ ҮЗӘН МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ОЛЫ ШЫРДАН АВЫЛ ҖИРЛЕГЕНЕҢ СОВЕТЫ

КАРАР

2019 елның 15 феврале № 126

Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының «Олы Шырдан авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында

Россия Федерациясе Торак кодексына, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законга, «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законына, Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының «Олы Шырдан авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына таянып, Олы Шырдан авыл җирлеге Советы карар чыгарды.:

1. Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының «Олы Шырдан авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен әлеге карарга кушымта нигезендә расларга.
2. Үз көчен югалткан дип танырга:
- Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районы Олы Шырдан авыл җирлеге Советының 2014 елның 30 июнендәге 146 номерлы «Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районы «Олы Шырдан авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында " карары
- Олы Шырдан авыл җирлеге Советының 2017 елның 16 ноябрендәге 90 номерлы «Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районы Олы Шырдан авыл җирлеге Советының 2014 елның 30 июнендәге 146 номерлы «Олы Шырдан авыл җирлеге «муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында» карарына үзгәрешләр кертү турында " карары
- Олы Шырдан авыл җирлеге Советының 2018 елның 9 июлендә кабул ителгән 104 номерлы "Олы Шырдан авыл җирлеге Советының 2014 елның 30 июнендә кабул ителгән 146 номерлы «Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районы «Олы Шырдан авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында" карарына үзгәрешләр кертү турында " карары
3. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында урнаштыру (http://pravo.tatarstan.ru Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре порталы составында Зеленодольск муниципаль районы сайтында (http://zelenodolsk.tatarstan.ru «Интернет» мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә, шулай ук Яшел Үзән муниципаль районы Олы Шырдан авыл җирлеге стендларында түбәндәге адреслар буенча: Олы Шырдан авылы, Г. Тукай урамы, 10 йорт (җирлек администрациясе бинасы), Олы Шырдан авылы, Киров урамы, 6 йорт (авыл мәдәният йорты бинасы).
4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үзем артыннан калдырам

Олы Шырдан авыл җирлеге башлыгы,
Совет рәисе Р. Р. Кәримов

Карар белән расланган

Олы Шырдан авыл советы җирлеге

Советының 2019 елның 15 февралендәге

126 номерлы карары

ТЕРРИТОРИЯНЕ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ КАГЫЙДӘЛӘРЕ

ОЛЫ ШЫРДАН АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ»

ЗЕЛЕНОДОЛЬСК МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ

Кисәк 1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

1.1. Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының «Олы Шырдан авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләре (алга таба – кагыйдәләр), Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының «Олы Шырдан авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территорияләрен карап тоту һәм җыештыру буенча тәртип һәм таләпләр билгели (алга таба-кагыйдәләр) – муниципаль берәмлек), шул исәптән Ел фасыллары буенча яшел утыртмаларны, кече архитектура формаларын, стационар булмаган сәүдә объектларын, хезмәт күрсәтү өлкәсенең стационар булмаган объектларын, төзекләндерү элементларын тоту тәртибен, биналарның фасадларын ремонтлау һәм буяу эшләрен башкару тәртибен, каты көнкүреш калдыкларын җыю һәм чыгару тәртибен, юлларны эксплуатацияләү, территорияне яктырту, Күмү һәм җирләү урыннарын карап тоту, территория мохитенең һәркем өчен мөмкин булуын, территорияне бәйрәмчә рәсмиләштерү максатларында, чисталык, тәртип, югары эстетик сыйфатларны һәм яшәү мохитенең уңайлылыгын тәэмин итү, шулай ук әлеге кагыйдәләрне бозган өчен җаваплылыкны күздә тота.

1.2. Әлеге кагыйдәләр муниципаль берәмлекнең бөтен территориясендә гамәлдә,

муниципаль берәмлек территориясендә урнашкан биналарның, корылмаларның хуҗалары һәм арендаторлары булган барлык юридик, физик һәм вазыйфаи затлар тарафыннан үтәлергә тиеш. Төзекләндерү, карап тоту һәм җыештыру муниципаль берәмлекнең бөтен территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп), корылмалар, инженерлык коммуникацияләре һәм корылмалары (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелергә, карап торырга һәм җыештырылырга тиеш.

1.3. Муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү һәм карап тоту өлкәсендәге мөнәсәбәтләрне хокукый җайга салу Россия Федерациясе Конституциясе, Россия Федерациясе Граждан кодексы, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Конституциясе, «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, башка федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла, Россия Федерациясе региональ үсеш министрлыгының 2011 елның 27 декабрендәге 613 номерлы боерыгы, Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының «Олы Шырдан авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы, Олы Шырдан авыл җирлегенең башка муниципаль хокукый актлары һәм әлеге Кагыйдәләр белән расланган Муниципаль берәмлекләр территорияләрен төзекләндерү буенча нормаларны һәм кагыйдәләрне эшләү буенча методик рекомендацияләр.

1.4. Әлеге Кагыйдәләрдә түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

Территорияне төзекләндерү - муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән чаралар комплексын тормышка ашыру, муниципаль берәмлек территориясенең санитар һәм эстетик торышын тәэмин итүгә һәм яхшыртуга, торак пунктларның территорияләрен һәм мондый территорияләрдә урнашкан объектларны, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне, җир кишәрлекләрен, биналарны, төзелмәләрне, корылмаларны, якын-тирә территорияне карап тотуга юнәлтелгән эшчәнлек.

Төзекләндерү чараларына түбәндәгеләр керә:

- биналарның, корылмаларның, урамнарның, мәйданнарның, тротуарларның фасадларын ремонтлау, проектлау, бизәү һәм төсләр белән бизәү, шулай ук аларны тышкы яктырту буенча эшләр башкару;

- җирлек халкының күпләп ял итү өчен шартлар тудыру һәм халык күпләп ял итә торган урыннарны төзекләндерүне оештыру;

- вакытлы объектларны функциональ-нигезләнгән урнаштыру;

- муниципаль берәмлекнең бәйрәмчә бизәлеше;

- муниципаль берәмлек территориясен яшелләндерү;

- коммуналь һәм башка калдыкларны җыю, туплау, саклау, чыгару, транспортировкалауны оештыру һ. б.;

- җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын тоту, эксплуатацияләү (алга таба-автомобиль юллары);

- урнаштыру, төзү, тоту, инженерлык, коммуникацион челтәрләрне, биналар, корылмалар, техник корылмалар һәм элементлар, шул исәптән су белән тәэмин итү, канализация, энергия белән тәэмин итү, җылылык белән тәэмин итү һ. б.

Территорияне төзекләндерү элементлары-декоратив, техник, планлаштыру, конструктив җайланмалар, яшелләндерү элементлары, җиһазларның һәм бизәлешнең төрле төрләре, шул исәптән биналарның фасадлары, төзелмәләр, корылмалар, кече архитектура формалары, стандарт булмаган корылмалар, мәгълүмат щитлары һәм территорияне төзекләндерүнең состав өлешләре буларак кулланыла торган күрсәткечләр, шул исәптән:

- йортлар, биналар, корылмалар фасадлары, шулай ук арка юллары порталлары, түбәләр, коймалар һәм саклагыч рәшәткәләр, түбәләр, козырькалар, тәрәзәләр, керү төркемнәре, керү ишекләре, балконнар, тышкы баскычлар, эркерлар, лоджияләр, карнизлар, столяр әйберләре, ставни, су-Көнчыгыш торбалары, фасадларны өстәмә җиһазлау, йорт яны территорияләре;

- коймалар (коймалар), коймалар, капкалар;

- бәйрәм бизәлеше предметлары;

- сыйфатсыз стационар булмаган корылмалар, вакытлыча объектлар, корылмалар;

- җәяүлеләр коммуникацияләре;

- транспорт, инженерлык коммуникацияләренең техник зоналары, инженерлык коммуникацияләре, су саклау зоналарыы;

- балалар, спорт мәйданчыклары һәм башкалар.;
- төзелеш мәйданчыклары, ремонт, реконструкция объектлары һәм башкалар;
- контейнер мәйданчыклары, калдыкларны саклау, туплау урыннары;
- хайваннарны йөртү һәм өйрәтү өчен мәйданчыклар;
- муниципаль берәмлек территориясендә автостоянкалар, транспорт чараларын урнаштыру һәм саклау мәйданчыклары;
- яктырту элементлары (тышкы сәнгать яктырту);
- тышкы мәгълүматны урнаштыру элементлары һәм реклама конструкцияләре;
- капиталь төзелеш объектлары элементлары;
- кече архитектура формалары;
- яшелләндерү элементлары;
- урам коммуналь-көнкүреш һәм техник җиһазлар (аерым урнашкан урам җиһазлары объектлары, тукталыш пунктлары, телефон будкалары, мәгълүмат һәм реклама урнаштыру өчен объектлар (тумбалар, стендлар, табло, урам сәгать җайланмалары һәм башка шундый корылмалар яки җайланмалар), җәмәгать бәдрәфләре, урналар һәм чүп җыючылар);
- су җайланмалары;
- территорияне инженерлык әзерләү һәм яклау элементлары;
- йөгертмә;
- һәм башкалар.

Төзекләндерү элементларының нормалаштырыла торган комплексы - муниципаль берәмлек территориясендә куркынычсыз, уңайлы һәм кызыклы мохит булдыру өчен төзекләндерү элементларын минималь яраштырып тору.

Төзекләндерү элементларының нормалаштырыла торган комплексы җирле нормалар һәм территорияне төзекләндерү кагыйдәләре составында җирле үзидарә органы тарафыннан билгеләнә.

Төзекләндерү эшләре алып барыла торган территория - муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү объектлары: мәйданчыклар, ишегаллары, кварталлар, функциональ-планлаштыру белеме, административ округлар һәм шәһәр округлары территорияләре, шулай ук бердәм шәһәр төзелеше регламентациясе (сак зоналары) яки визуаль-киң кабул итү принцибы буенча бүлеп бирелә торган территорияләр (төзелешле мәйдан, якындагы территория һәм төзелешле урам), муниципаль берәмлекнең башка территорияләре, шул исәптән:

- күп катлы йортлар, индивидуаль торак төзелеше, Биналарны эксплуатацияләү һәм аларга хезмәт күрсәтү, төзелеш өчен бирелгән биналар, корылмалар урнаштыру өчен җир участоклары, шулай ук административ һәм офис биналары, мәгариф, фән, сәламәтлек саклау һәм социаль тәэминат, физик культура, спорт, мәдәният, сәнгать һәм мәдәният объектлары, гараж, бакчачылык һәм башка объектлар урнаштыру өчен билгеләнгән җир участоклары;
- мәйданнар, урамнар, юллар, автомобиль юллары, Яр Чаллы, скверлар, бульварлар, бакчалары, парклар, урман парклары, пляжлар, балалар, спорт һәм спорт-уен мәйданчыклары һәм башка шундый объектлар;
- аеруча саклана торган табигый территорияләр һәм тарихи-мәдәни әһәмияттәге җирләр;
- җирләү урыннары;
- яшел үсентеләр белән шөгыльләнүче яшел үсентеләр;
- ясалма юл корылмалары;
- барлык төр транспорт вокзаллары станцияләренең территорияләре һәм капиталь корылмалары, транспорт чараларын саклау һәм техник хезмәт күрсәтү урыннары, юл сервисы объектлары;
- причаллар, дебаркадерлар, кече суднолар стоянкалары, яр буе корылмалары, Корылмалар, көймәләр станцияләре һәм башкалар.;
- җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю һәм чыгару өчен урыннар, җиһазлар һәм корылмалар һ. б.;
- җитештерү объектлары һәм зоналары территорияләрен, инженерлык инфраструктурасы зоналарын, махсус билгеләнгән зоналарны, чүплекләрне дә кертеп, җитештерү һәм куллану калдыкларын күмү өчен полигоннарны, шул исәптән аларны күмү өчен, ассенизация һәм компостлау кырларын, үләт базларын, шулай ук тиешле санитар-саклау зоналарын да кертеп, төзекләндерү объектлары.

Территорияләрне - муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү нормаларында һәм территорияләрне төзекләндерү кагыйдәләрендә билгеләнгән объектлар: төзекләндерү элементларын нормалаштырыла торган комплекс, аларны әлеге территориядә урнаштыру кагыйдәләре һәм кагыйдәләре. Мондый территорияләр түбәндәгеләр булырга мөмкин: төрле функциональ билгеләнешле мәйданчыклар, җәяүлеләр коммуникацияләре, юл йөрү урыннары, җәмәгать киңлекләре, участоклар һәм торак төзелеше зоналары, җитештерү төзелешенең санитар-сак зоналары, рекреация объектлары, торак пунктның урам-юл челтәре, инженерлык коммуникацияләренең техник (сак-эксплуатация) зоналары.

Территорияләрне җыештыру-җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю, махсус билгеләнгән урыннарга чыгару, башка чүп-чар, кар чыгару, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итүгә һәм әйләнә-тирәлекне саклауга юнәлтелгән башка чаралар. Карап тоту һәм җыештыру өчен беркетелгән территория-җир кишәрлекләренең кадастр планнары, аренда килешүләре яки башка килешүләр, карарлар белән билгеләнгән чикләрдәге территория.

Яшелләндерү-үсемлек компонентларын актив кулланып, муниципаль берәмлек мохитен формалаштыруны тәэмин итә торган территорияне төзекләндерү һәм ландшафт оешмасы, шулай ук муниципаль берәмлек территориясендә элек барлыкка килгән яки башта булган табигый мохитне саклау.

Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр - гомуми файдалану территорияләрендә урнашкан скверлар, парклар, бакчалар һәм бульварлар;

Чикләнгән территория - предприятиеләрнең, оешмаларның, учреждениеләрнең яшелләндерелгән территорияләре;

Махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр-санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратларны яшелләндерү, питомниклар үсентеләр;

Татарстан (алга таба-кагыйдәләр).) – стационар булмаган сәүдә объектлары, хезмәт күрсәтү өлкәсенең стационар булмаган объектлары, төзекләндерү элементлары җитештерү тәртибе, биналарның фасадларын ремонтлау һәм буяу тәртибе, каты көнкүреш калдыкларын җыю һәм чыгару тәртибе, юлларны карап тоту, яктырту, җирләү һәм күмү, территориянең яшәү мохитенең һәркем өчен мөмкин булуы, территорияне (муниципаль берәмлек) бәйрәмчә рәсмиләштерү Тәртибе һәм шартлары, шул исәптән "Чистай шәһәре" муниципаль берәмлеге территориясендә, чисталык, тәртип һәм, яшәү мохитенең югары эстетик сыйфатларын һәм уңайлылыгын тәэмин итү,шулай ук әлеге кагыйдәләрне бозган өчен җаваплылык.

1.2. Әлеге кагыйдәләр муниципаль берәмлек территориясендә урнашкан биналарның милекчеләре һәм арендаторлары булган барлык юридик, физик һәм вазыйфаи затлар тарафыннан үтәлергә тиеш. Муниципаль берәмлекнең бөтен территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп), корылмалар, инженерлык коммуникацияләре һәм корылмалары (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелергә, карап торырга һәм җыештырырга тиеш.

1.3. Муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү һәм карап тоту өлкәсендәге мөнәсәбәтләрне хокукый җайга салу Россия Федерациясе Конституциясе, Россия Федерациясе Граждан кодексы, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында " 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Конституциясе, «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, башка федераль законнар һәм законнар нигезендә гамәлгә ашырыла, Россия Федерациясе региональ үсеш министрлыгының 2011 елның 27 декабрендәге 613 номерлы боерыгы, Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының «Олы Шырдан авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы, Олы Шырдан авыл җирлегенең башка муниципаль хокукый актлары һәм әлеге Кагыйдәләр белән расланган Муниципаль берәмлекләр территорияләрен төзекләндерү нормаларын һәм кагыйдәләрен эшләү буенча Методик тәкъдимнәр.

1.4. Әлеге Кагыйдәләрдә түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

Территорияне төзекләндерү-муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән чаралар комплексын тормышка ашыруга, муниципаль берәмлек территориясенең санитар һәм эстетик торышын тәэмин итүгә һәм яхшыртуга, торак пунктларның территорияләрен һәм мондый территорияләрдә урнашкан объектларның, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрнең, җир кишәрлекләре, биналар, төзелмәләрнең, корылмаларның, якын-тирә территорияләрнең санитар һәм эстетик торышын тәэмин итүгә юнәлдерелгән эшчәнлек.

Төзекләндерү чараларына түбәндәгеләр керә::

- төзекләндерү, проектлау, биналар, корылмалар, урамнар, мәйданнар, тротуарларның фасадларын бизәү, шулай ук аларны тышкы яктырту буенча эшләр башкару;

- җирлек халкының күпләп ял итү өчен шартлар тудыру һәм халык күпләп ял итә торган урыннарны төзекләндерү;;

- вакытлы объектларны функциональ-нигезләнгән урнаштыру;

- муниципаль берәмлекнең бәйрәмчә бизәлеше;

- муниципаль берәмлек территориясен яшелләндерү;

- коммуналь һәм башка калдыкларны җыю, туплау, саклау, чыгару, транспортировкалау һ.б. б. оештыру.;

- җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын тоту, эксплуатацияләү (алга таба-автомобиль юллары););

- җайланма, төзелеш, эчтәлек, инженер, коммуникация челтәрләре, биналар, корылмалар, техник корылмалар һәм элементлар, шул исәптән су белән тәэмин итү, канализация, энергия белән тәэмин итү, җылылык белән тәэмин итү һәм су бүлү; б.

Территорияне төзекләндерү элементлары-декоратив, техник, планлаштыру, конструктив җайланмалар, яшелләндерү элементлары, җиһазларның һәм бизәлешнең төрле төрләре, шул исәптән биналар фасадлары, Корылмалар, кече архитектура формалары, стандарт булмаган корылмалар, мәгълүмат щитлары һәм территорияне төзекләндерү өлешләре сыйфатында кулланыла торган күрсәткечләр, шул исәптән:

- йортларның, биналарның, корылмаларның фасадлары, шулай ук арткы юлларның порталлары, түбәләр, коймалар һәм саклагыч рәшәткәләр, түбәләр, козырькалар, тәрәзәләр, керү төркемнәре, керү ишекләре, балконнар, тышкы баскычлар, бүлгечләр, лоджияләр, карнизлар, столяр эшләнмәләр, ставни, сууткәргеч, фасадларны өстәмә җиһазлау, йорт яны территорияләре;

- складлар (складлар), складлар, капкалар;

- бәйрәм бизәлеше предметлары;

- стационар корылмалар, вакытлыча объектлар, корылмалар;

- җәяүлеләр коммуникацияләре;

- транспорт, инженерлык коммуникацияләренең техник зоналары, инженерлык коммуникацияләре, су саклау зоналары

- своевременная уборка и очистка от снега и наледи;

- поддержание в чистоте зданий, строений, сооружений и малых архитектурных форм.

Содержание зданий, сооружений – комплекс планово-предупредительных мероприятий, проводимых с объектами или на объектах содержания с целью:

- поддержания исправного состояния;

- предупреждения преждевременного износа, старения, разрушения, гибели;

- увеличения срока эксплуатации, службы;

- устранения повреждений, поломок, изъянов, неисправностей и выявленных недостатков;

- восстановления и улучшения внешнего вида, в соответствии с выданными техническими условиями или предписаниями в установленном порядке.

Объектами содержания и санитарной очистки являются:

Хуҗалык мәйданчыгы-торак зонада урнаштырылган киемнәрне киптерү мәйданчыгы, чүп җыючылар өчен мәйданчыклар, келәмнәрне чистарту һәм йорт әйберләрен киптерү мәйданчыгы;

Яшел үсентеләр-агач, агач-куак, куаклык һәм үлән үсә торган үсемлек.

Ул утырту һәм парк корылмалары өчен фон һәм ландшафт композициясенең мөстәкыйль элементы булып тора.

Каты көнкүреш калдыклары (каты көнкүреш калдыклары) - физик затлар тарафыннан куллану процессында торак урыннарында барлыкка килә торган калдыклар, шулай ук физик затлар тарафыннан шәхси һәм көнкүреш ихтыяҗларын канәгатьләндерү максатларында торак урыннарында куллану барышында үзләренең куллану үзенчәлекләрен югалткан товарлар. Каты коммуналь калдыклар шулай ук юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге процессында барлыкка килә торган калдыклар һәм физик затлар тарафыннан куллану процессында торак биналарда барлыкка килә торган калдыклар составы буенча мондый калдыклар да керә.

Зур габаритлы калдыклар-каты коммуналь калдыклар (мебель, көнкүреш техникасы, торак биналарны агымдагы ремонтлаудан калдыклар һ. б.), аларның күләме аларны контейнерларда урнаштырып куярга мөмкинлек бирми

Каты көнкүреш калдыкларын чыгару графигы-каты көнкүреш калдыкларын чыгару килешүенең состав өлеше, каты көнкүреш калдыклары күләме һәм чыгару вакыты күрсәтелгән.

Каты көнкүреш калдыкларын чыгару графигын өзү - маршрут, каты көнкүреш калдыкларын чыгаруның сәгатьләп графигын үтәмәү.

Контейнер мәйданчыгы-әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендә Россия Федерациясе законнары һәм халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итү өлкәсендә Россия Федерациясе законнары таләпләре нигезендә төзелгән һәм контейнерлар һәм бункерлар урнаштыру өчен билгеләнгән каты коммуналь калдыклар туплау урыны.

Каты коммуналь калдыкларны, зур габаритлы калдыклардан тыш, урнаштыру өчен билгеләнгән Контейнер - чүп җыючы.

Зур габаритлы калдыкларны туплау өчен билгеләнгән Бункер - чүп җыючы.

Җитештерү һәм куллану калдыклары (алга таба - калдыклар) - җитештерү, эшләр башкару, хезмәтләр күрсәтү процессында яисә куллану процессында барлыкка килгән матдәләр яисә предметлар, аларны бетерү өчен билгеләнгән яисә закон таләпләре нигезендә бетерелергә тиеш

Калдыкларны сортировкалау-җитештерү һәм куллану калдыкларын аеру һәм (яки) көлү, билгеле бер критерийлар нигезендә, сыйфат ягыннан аеручы өлешләргә туры килә.

Каты көнкүреш калдыклары җыю (КГМ) - эш чүп-чарларын чистарту, контейнерлар тутыру һәм контейнер мәйданчыкларын чистарту белән бәйле чаралар комплексы. КГМ җыю-контейнер мәйданчыгы территориясендә (бункер-туплаучы булмаса) КГМ складлау чаралары яисә кгм территориясеннән җыелган бункерларны комплекслы җыю.

Каты коммуналь калдыкларны чыгару - каты коммуналь калдыкларны җыю урыннарыннан аларны эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү өчен файдаланыла торган объектларга кадәр ташу.

Каты көнкүреш калдыкларын чыгару турында килешү (КГМ) - заказчы һәм подрядчы чүп-чарны каты көнкүреш калдыкларын чыгаруга оешма (КГМ) арасында төзелгән юридик көчкә ия язма килешү.

Каты көнкүреш калдыкларын чыгару графигы-каты көнкүреш калдыкларын чыгару килешүенең состав өлеше (КГМ), каты көнкүреш калдыклары күләме (КГМ) һәм чыгару вакыты күрсәтелгән;

Чүп - чарны-җитештерү һәм куллану калдыклары җыелган, аларны рөхсәтсез (рөхсәтсез) ташлау (урнаштыру) яисә складлау нәтиҗәсендә барлыкка килгән, күләме буенча 1 куб метрдан артмаган.

Рөхсәтсез чүп-чар ташлау - рөхсәтсез калдыклар ташлау яисә каты көнкүреш калдыклары ташлау, КГМ, җитештерү һәм төзелеш калдыклары, юридик яки физик затлар эшчәнлеге барышында барлыкка килгән башка чүп-чар 50 кв. м. дан артык мәйданда һәм 30 куб. м. дан артык мәйданда.

Калдыкларны утильләштерү-товарлар (продукция) җитештерү, эшләр башкару, хезмәтләр күрсәтү өчен калдыкларны кабат куллану, шул исәптән турыдан-туры билгеләнешле калдыкларны (рециклинг) кабат куллану, аларны тиешле әзерлектән (регенерация) соң җитештерү циклына кире кайтару, шулай ук аларны кабат куллану өчен файдалы компонентлар чыгару (рекуперация) .

Калдыкларны зарарсызландыру-калдыкларның массаларын киметү, аларның составын, физик һәм химик үзенчәлекләрен үзгәртү (шул исәптән кешенең сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирәлеккә тискәре йогынтыны киметү максатларында).

Йорт салу-аның янәшәсендәге җир участогы белән шәхси торак йорт.

Төзелеш объекты паспорты-объектның исеме, төзүче (заказчы), эш башкаручының (подрядчы, генподрядчының) исеме, объект буенча эшләрне башкаручы фамилиясе, вазыйфасы һәм телефон номерлары, эшләрне башлау һәм тәмамлау вакыты, төзелеш объектында билгеләнгән объект схемасы күрсәтелгән мәгълүмат щиты.

Җир участокларының хокукка ия булучылары (алга таба – хокукка ия булучылар) милек формасына, нинди ведомствога ия булуына карамастан, җир кишәрлеген милек итеп алган теләсә нинди юридик һәм физик затлар, даими (срогы чикләнмәгән), түләүсез вакытлыча файдалануга, гомерлек мирас итеп биләү, арендага, субарендка билгеләнгән тәртиптә санала.

Якын-тирә территория-мондый җир кишәрлеге барлыкка килгән һәм чикләре Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнгән тәртип нигезендә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән

билгеләнгән очракта, бина, корылма, җир участогы янындагы Гомуми файдаланудагы территория (Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 1 статьясындагы 37 пункты).

Беркетелгән территория-әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән тәртиптә, милек формасына, тоту һәм санитар чистарту өчен ведомствога карамыйча, юридик яки физик затка беркетелгән җир кишәрлеге.

Беркетелгән территория тора:

- хокукка ия булучылар өчен-җирдән файдалану территориясеннән һәм якындагы территориядән;

- биналар һәм корылмалар хуҗалары һәм арендаторлары, шулай ук алар янындагы территорияләрдән тора.

Ишегалды территориясе-торак бина янындагы һәм гомуми кулланыштагы, шул исәптән анда яшәүче, периметр буенча торак биналар, корылмалар, коймалар белән чикләнгән затлар территориясе. Ишегалды территориясендә балалар мәйданчыклары, ял итү урыннары, автомобильләр парковкалары, яшел үсентеләр һәм башка җәмәгать файдаланылышы объектлары урнаштырыла.

Балалар мәйданчыгы-Р 53102-2008 ГОСТ таләпләренә туры китереп тулы күләмдә җиһазландырылган мәйданчык. Терминнар һәм билгеләү»

Территорияне санитар җыештыру – үз эченә алган чаралар комплексы:

- беркетелгән һәм якын-тирә территорияне даими, вакытында җыештыру;

- җитештерү һәм куллану калдыкларын, каты, сыек һәм азык-төлек калдыкларын җыю һәм чыгару;

- машиналар йөрү өлеше һәм җәяүлеләр тротуарлар проспектлар, урамнар һәм тыкрыклар, тыкрыклар;

- мәйданнар, күперләр, юлүткәргечләр, баскычлар, кичү юллары;

- парклар, урман парклары, скверлар, бакчалары, аллеялар, газоннар, агачлар, куаклар;

- спорт һәм балалар мәйданчыклары, аттракционнар мәйданчыклары(урыннары), стадионнар, җәйге эстрада мәйданчыклары, пляжлар, бәдрәфләр, вокзал, көймәләр һәм коткару станцияләре;

- фасадлар, биналар һәм корылмалар диварлары, коймалар, коймалар, капкалар;

- төзелеш мәйданчыклары;

- кече архитектура формалары һәм конструкцияләре (беседкалар, күләгә асмалары, беседкалар, беседкалар, чәчәк түтәлләре, эскәмияләр, фонтаннар, урналар, реклама стендлары, декоратив һәм комлык бассейннары, коймалар, телефон будкалары (асылмалы), автотранспортны көтү павильоннары);

- инженерлык коммуналь инфраструктура объектлары (пар казаннары, чистарту корылмалары, насос станцияләре, трансформатор подстанцияләре корылмалары, кайнар һәм салкын су, газ бирү өчен торба үткәргечләр, канализация агымнары, яңгыр һәм тал суы бүлеп бирү өчен торба үткәргечләр, яңгыр канализациясе һәм гомумсплав канализациясе коелары, субүлгеч (дренаж) канаулар һәм желоба, урам утлары баганалары (таянычлар), калдыкларны җыю өчен контейнерлар һәм аларны урнаштыру өчен мәйданчыклар һ. б.);

- монументаль-декоратив сәнгать әсәрләре, һәйкәлләр, тарихи һәм архитектура кыйммәткә ия объектлар;

- су чыганаклары, чишмәләр һәм су объектлары;

- үзәкләштерелгән хуҗалык-эчә торган су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналарын төзү (арт. су скважиналар, каптажларны, чишмәләрне һәм коеларны төзекләндерү һәм ремонтлау);

- зират;

- базарлар, кибетләр, сәүдә павильоннары, киосклар, палаткалар, лотоклар;

- җәмәгать транспортының утырту мәйданчыклары;

- торак йортлар, административ һәм сәнәгать биналары;

- сәүдә, җәмәгать туклануы һәм мәдәни-көнкүреш билгеләнешендәге объектлар;

- торак төзелеше зонасында, шулай ук гараж-төзелеш кооперативлары территорияләрендә һәм гаражларның күпләп җыелу урыннарында урнашкан шәхси гаражлар, күмәк һәм түләүле автостоянкалар;

- бакча, дача, яшелчәчелек берләшмәләре.

Беркетелгән территорияләрне карап тоту һәм җыештыру өчен җаваплы затлар (алга таба - җаваплы затлар) - җир кишәрлекләре, биналар, төзелмәләр, корылмалар һәм ясалма корылмалар, җир асты инженерлык коммуникацияләре, шулай ук төзелгән шартнамәләр нигезендә территорияләрне карап тоту һәм җыештыру эшләрен башкаручы физик затлар һәм юридик затлар.

Җаваплы затлар-әлеге Кагыйдәләр нигезендә җыештыру һәм тоту өчен территория беркетелгән юридик, вазыйфаи һәм физик затлар.

Җаваплы затлар булып тора:

- хокукка ия булучылар, йорт хуҗалары;

- биналарның, төзелмәләрнең һәм корылмаларның хуҗалары (арендаторлары, кулланучылар) һәм милекчеләре, яисә аларның бер өлеше, шулай ук биналарда, корылмаларда урнашкан биналарның хуҗалары (арендаторлары, кулланучылар);

- җир мөнәсәбәтләрендә катнашучыларның барысы да.

Башкаручылар – муниципаль берәмлек территорияләрен җыештыручы, җитештерү һәм куллану калдыкларын бу урынга җыю һәм чыгару, объектларны һәм территорияләрне төзекләндерү һәм саклау буенча башка эшләр һәм хезмәтләр күрсәтүче юридик, вазыйфаи һәм физик затлар.

Буш урын-табигый (гранит отвесная дивары, сулыклар яр буе линиясе) яисә ясалма (коймалар һәм башка киртәләр, бина дивары, төзелмәләр һәм корылмалар) чикләүләр булмаган территория.

Тротуар-асфальт-бетон яисә башка капламы булган җәяүлеләр зонасы, урам һәм урам буйлап 1,5 метрдан да ким булмаган киңлектәге юллар.

Авария хәлендәге эшләр-инженерлык коммуникацияләрендә, башка объектларда кешеләрнең иминлегенә турыдан-туры куркыныч янаучы куркынычны бетерү өчен җир эшләре башкаруны таләп итә торган зыян күргән очракта, ремонт-торгызу эшләре;

Ордерны гамәлдән чыгару-объектта эшләр җитештерү хокукын мәхрүм итү;

Ташландык транспорт чарасы – милекче тарафыннан алты ай вакытка калдырылган һәм аннан да күбрәк хәлдә (ишекләр, кузов пыяласы, кузовның башка элементлары, кертелмәгән ишекләр булмау, ишекләр һәм т .п. исраф итү мөмкинлеге булмау аркасында), шулай ук билгеләнеш буенча файдалану билгеләре булган (спущенные көпчәкләре, тәгәрмәчләре яки башка конструктив детальләр булмау һәм башкалар), һәм шул ук вакытта гомуми файдалану урыннарында (йорт яны территорияләрендә (йорт яны территорияләрендә) була торган), транспорт чараларын (транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус билгеләнгән урыннардан тыш) саклау өчен билгеләнмәгән яисә транспорт чараларын (парковкалар, парковка урыннары, түләүле автостоянкалар, гаражлардан яки башка биналардан, техниканы саклау өчен билгеләнгән биналардан тыш) урнаштыру өчен махсус билгеләнгән урыннарда озак вакыт (алты ай һәм аннан да күбрәк) булган яисә транспорт чараларын, җәяүлеләр үтүгә, территорияне җыештыруга, ашыгыч хезмәт автомашиналары, башка махсус транспорт чаралары, подъездларга чүп җыю машиналарыннан тыш керү өчен билгеләнгән урыннарда, җирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре таләпләрен бозып урнаштырылган һәм чүп контейнерлары. Ташланган транспорт чарасы автомобильләрнең йөрүенә, җәяүлеләр үтүгә, территорияне җыештыруга, ашыгыч хезмәтләр автомашиналарын, башка махсус транспортны, подъездларга чүп җыю машиналарын, чүп контейнерларын йөртүгә, шулай ук потенциаль террористик куркынычны бетерү максатларында билгеләнгән тәртиптә эвакуацияләнергә тиеш.

Транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус билгеләнгән урыннар – закон нигезендә оештырылган автомобиль стоянкалары, гаражлар, ремонт остаханәләре һәм башка биналар, техника саклау (хезмәт күрсәтү) өчен билгеләнгән биналар; Россия Федерациясе Министрлар Советы-Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «юл хәрәкәте кагыйдәләре турында " 1993 ел, 23 октябрь, 1090 нчы карары белән расланган Россия Федерациясе Юл хәрәкәте кагыйдәләре нигезендә билгеләнгән парковкалар (парковка урыннары).

Төзекләндерү - бозылган төзекләндерүне норматив актларның техник таләпләренә туры килә торган халәткә китерү; елның салкын вакытында объектның эшләү мөмкинлеген күздә тоткан төзекләндерү өлешчә яңадан торгызу рөхсәт ителә;

Юл-транспорт чаралары хәрәкәте өчен файдаланыла торган җир полосасы яисә ясалма корылманың өслеге. Юл бер яки берничә машиналар йөрү өлешен, шулай ук трамвай юлларын, тротуарларны, юл кырыйларын һәм алар булганда бүлү полосаларын үз эченә ала;

Юл киеме-түбә, нигез һәм өстәмә катлау (суыту, җылылык изоляциясе, дренирующие һ. б.) булган юлның конструктив элементы.);

Техник заказчы - төзүче тарафыннан вәкаләт бирелгән һәм төзүче исеменнән инженерлык эзләнүләрен үтәү турында, проект документларын әзерләү, капиталь төзелеш объектларын төзү, реконструкцияләү, капиталь ремонтлау, сүтү турында килешүләр төзи торган юридик зат әлеге эш төрләрен башкаруга биремнәр әзерли, инженерлык эзләнүләрен башкаручы һәм (яки) проект документларын әзерләүне, төзелеш, реконструкцияләүне, капиталь ремонт, капиталь төзелеш объектларын сүтеп ташлый торган затларга, әлеге төр эшләрне башкару өчен кирәкле материаллар һәм документлар бирә. , проект документларын раслый, капиталь төзелеш объектын файдалануга тапшыруга рөхсәт алу өчен кирәкле документларны имзалый, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарда каралган башка функцияләрне гамәлгә ашыра (алга таба - техник заказчы функцияләре). Техник заказчының функцияләре бары тик инженерлык эзләнүләр, архитектура-төзелеш проектлау, төзелеш, реконструкция, капиталь ремонт, капиталь төзелеш объектларын сүтү өлкәсендә үзеннән-үзе көйләнә торган оешма әгъзасы, 48 статьяның 4_1 өлешендә, 52 статьяның 2_1 һәм 2_2 өлешләрендә, 55_31 статьясының 5 һәм 6 өлешләрендә каралган очраклардан тыш гына үтәлергә мөмкин.

Җир эшләре - җир катламын тигезләү, җир өслеген башкача каплау һәм (яки) төзекләндерү объектларын төзегәндә, реконструкцияләгәндә, капиталь яки агымдагы ремонтлаганда, монтажлаганда һәм аларның аерым элементларын, реклама конструкцияләрен, җир асты түшәү (шул исәптән кабель элемтәләрен күчерү өчен), инженерлык-техник челтәрләрне инженерлык-техник тәэмин итү процессында билгеләнгән урынга урнаштыру (шул исәптән күчерү өчен) үз эченә алган эшләр комплексы, электр челтәре хуҗалыгы объектлары, шулай ук әлеге кагыйдә таләпләренә туры китереп, җир эшләрен башкаруга махсус язма рөхсәт нигезендә тикшерү эшләрен үткәргәндә;

Эшләр җитештерү зонасы-эшләр җитештерү өчен бүлеп бирелгән территория, шулай ук эшләр башкарганда кулланыла торган территория, шул исәптән материалларны, җайланмаларны, механизмнарны, көнкүреш шәһәрчекләрен вакытлыча урнаштыру өчен;

Инженерлык коммуникацияләре-җир асты һәм җир өсте челтәрләре, ачык һәм ябык канализация трассалары, электр, җылылык, газ, су белән тәэмин итү, элемтә челтәрләре, Электротранспорт элемтә челтәрләре, шулай ук аларда Корылмалар;

Капиталь ремонт - капиталь төзелеш объектларын капиталь ремонтлау (линияле объектлардан тыш)) - капиталь төзелеш объектларының яисә мондый конструкцияләрнең элементларын алыштыру һәм (яки) торгызу, капиталь төзелеш объектларын яки аларның элементларын инженерлык-техник тәэмин итү системаларын һәм

инженерлык-техник тәэмин итү челтәрләрен алмаштыру һәм (яки) яңадан торгызу, шулай ук төзүче конструкцияләрнең мондый конструкцияләрнең күрсәткечләрен яхшыртучы элементларны һәм (яки) күрсәтелгән элементларны тора.

Гомуми файдаланудагы территорияләрнең гамәлдәге, планлаштырылган (үзгәртелә торган, яңа төзелә торган) чикләрен һәм сызыклы объектлар белән шөгыльләнүче һәм (яки) Линияле объектлар урнаштыру өчен билгеләнгән территорияләрнең чикләрен билгели торган линияләр.

Өченче категория объект - вакытлыча, сезонлы яки ярдәмче билгеләнештәге биналар һәм корылмалар, шул исәптән җәмәгать бәдрәфләре, спорт мәйданчыклары;

Муниципаль берәмлек Башкарма комитеты тарафыннан бирелә торган җир эшләре башкаруга хокук бирүче Ордер-документ;

Җир асты инженерлык корылмаларының һәм коммуникацияләренең сак зонасы-Җир асты инженер коммуникацияләре буенда (тирәсендә) урнашкан территория, аның чикләре законнар һәм башка норматив хокукый актлар нигезендә әлеге Корылмалар һәм коммуникацияләрнең хуҗалары белән килештермичә эшчәнлекнең теләсә нинди төрләрен үткәрү тыела торган объект категориясенә, шулай ук җир асты инженер корылмалары һәм коммуникацияләренең торышын, карап тотуны һәм эксплуатацияләүне гамәлгә ашыручы органнар белән килештермичә һәм башка төр норматив хокукый актлар нигезендә билгеләнә;

Боерык – муниципаль берәмлекнең автомобиль юллары буенча хәрәкәтне вакытлыча чикләүгә яисә туктатуга Башкарма комитет рөхсәте;

Капиталь төзелеш объектларын реконструкцияләү (линия объектларыннан тыш) - Капиталь төзелеш объектының, аның өлешләренең (биеклекләренең, катлар саны, мәйданның, күләмнең) параметрларын үзгәртү, шул исәптән үзгәртеп кору, капиталь төзелеш объектын киңәйтү, шулай ук Капиталь төзелеш объектының төзелеш конструкцияләрен алмаштырудан һәм (яки) яңадан торгызудан тыш, мондый конструкцияләрнең аерым элементларына шундый ук яисә башка күрсәткечләрен яхшыртучы элементларны һәм (яисә) торгызудан тыш, Капиталь төзелеш объектының ;

Килешүче оешмалар-оешмалар, учреждениеләр, шулай ук кызыксынган затлар - үзләренең ризалыгын бирә һәм эшләр башкаруга шартлар бирә торган җир участоклары хокукына ия булучылар;

Төзелеш мәйданы-төзелеш, реконструкция, капиталь ремонт объектларын урнаштыру өчен билгеләнгән тәртиптә бирелгән (яки кулланыла торган) җир кишәрлеге, шулай ук материалларны һәм конструкцияләрне складлау, машина һәм механизмнарны, вакытлыча биналар һәм корылмалар урнаштыру өчен билгеләнгән тәртиптә бирелгән (реконструкция, капиталь ремонт чорында));

Ордерның гамәлдә булуын туктатып тору-ачыкланган җитешсезлекләрне тулысынча бетергәнчегә кадәр чорда эшләрне башкаруны вакытлыча тыю;

Эшләр җитештерүче-Җир, төзелеш һәм ремонт эшләрен башкаручы юридик яки физик зат (генподрядчы да, субподрядчы да));

Проект (төзелеш, эшләр җитештерүне оештыру) - билгеләнгән тәртиптә текст рәвешендә һәм карталар (схемалар) рәвешендә материалларны үз эченә алган һәм объект һәм аның өлешләрен төзүне һәм үзгәртеп коруны тәэмин итү өчен архитектура, конструктив һәм инженер-техник чишелешләрне билгели торган, шулай ук эшләр җитештерү урынында урнашкан объектка ремонт (капиталь ремонт) үткәрү өчен билгеләнгән проект документлары;

Ремонт-объектның төзеклеген һәм эшкә яраклылыгын (шул исәптән аның эксплуатацион характеристикаларын) торгызу эшләре, кирәк булганда башкарыла торган, аларны башкарганда объектның ышанычлылыгы һәм иминлегенең конструктив һәм башка характеристикаларына кагылмый торган эшләр.

Мәгълүмат урнаштыру чаралары-конструкцияләр, Корылмалар, техник җайланмалар, сәнгать элементлары һәм мәгълүмат тарату өчен билгеләнгән башка йөртүчеләр.

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы - «кулланучылар хокукларын яклау турында» Федераль законның 9 статьясы нигезендә мәҗбүри булган мәгълүматны кулланучыларга җиткерү өчен биналарны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында товар сату, хезмәт күрсәтү урынында оешма һәм (яки) турыдан-туры билгеләнә торган мәгълүмат конструкциясе булган территорияне төзекләндерү элементы, ә атап әйткәндә - оешманың фирма исеме(исеме), аның урнашкан урыны (адресы)һәм аның эш режимы, шулай ук закон үз көченә урнаштырырга яки эшлекле әйләнеш гадәтеннән чыгып урнашырга тиешле һәм реклама белән бәйле максатларны күздә тотмаган мәгълүмат. «Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары» һәм «тышкы мәгълүмат чарасы» төшенчәләре бердәй.

Стационар булмаган сәүдә объекты-инженер-техник тәэмин итү челтәрләренә тоташу (технологик тоташтыру) булмауга карамастан, җир участогы белән ныклы бәйләнмәгән вакытлыча корылма яки вакытлыча корылма, шул исәптән күчмә корылма.

Яңгыр канализациясе (яңгыр канализациясе) - өске (яңгыр, тал), су сибү һәм дренаж суларын транспортлау өчен билгеләнгән инженерлык корылмалары (желоблар, яңгыр кирәк-яраклары, лотоклар һәм торбалар, коелар, канава) белән технологик бәйле комплекс.

Йорт билгеләре-аншлаг бинасында (корылмада, корылмада) урнашкан аншлаг (урамның исемен, мәйданы, проспектны күрсәтеп), номер билгесен (йортның һәм корпусның номерын күрсәткече), подъезд һәм фатирларның номерын күрсәткече, инвалидлар өчен объектны ала алырлык халыкара символын, флагодержатели, истәлекле такталар, полигонометрик билге, янгын гидрантының күрсәткече, грунт геодезик билгеләр күрсәткече, магистрале камералары һәм сүүткәргеч челтәр кое күрсәткечләре, җирлек канализациясенең канализация күрсәткече, җир асты газүткәргечләренең;

Җир кишәрлеге - Җир өслегенең бер өлеше, аның чикләре федераль законнар нигезендә билгеләнгән;

Бинаның проект колер паспорты (фасадларның төсе) - килешенгән һәм билгеләнгән тәртиптә расланган документ, ул җирлек территориясендә урнашкан аерым бина фасадының бер архитектура һәм төс чишелешен билгели һәм аның тышкы бизәлешенә таләпләрне билгели;

Йорт яны территориясе-яшелләндерү элементлары, керү юллары, йорт подъездлары, мәйданчыклар (балалар, спорт мәйданчыклары, ял итү өчен, контейнерлар өчен, этләрне йөртү өчен) һәм өйгә хезмәт күрсәтү, эксплуатацияләү һәм төзекләндерү өчен билгеләнгән башка объектлар;

Транспорт чарасын юу-транспорт чарасы өслегеннән (шул исәптән кузов, тәгәрмәч, узеллар, агрегатлар), салоннан, кабинадан, кузовтан, тузаннан, пычрак, су һәм (яки) юу чараларын кулланып башка пычрату, һәм (яки) юу җайланмалары (щеток, кыргыч, гөбәкләр, ботак) һәм (яки) юу өчен билгеләнгән җайланмаларны тулысынча яки өлешчә бетерү белән бәйле чаралар. Транспорт чарасының юу машинасы-тузан, пычрак, башка пычраткыч матдәләр щеток, губок, ботак ярдәмендә юу, транспорт чарасыннан кулланыла торган су һәм (яки) юу чаралары белән бәйле булмаса, шулай ук транспорт чарасын щеткалар һәм (яки) кыргыч ярдәмендә чистарту, кардан һәм (яки) наледи ярдәмендә чистарту;

Территорияләрне санитар карап тоту һәм төзекләндерү максаты белән беркетү тәртибе

Торак пунктларның территорияләрен төзекләндерү, аларның оештыру-хокукый формасына бәйсез рәвештә, шәхси җир чыгару һәм янәшәсендәге территория чикләре һәм аның янәшәсендәге территориянең кимендә биш метр чикләрендә, яки әлеге эшчәнлек төрен үтәү йөкләнгән махсуслаштырылган предприятиеләр һәм оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Җирлек территорияләренең тиешле санитар торышын тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитне пычратудан саклау һәм яклау чараларын тормышка ашыру максатыннан җирлек территориясе аны җыештыру һәм тиешле оештыру-хокукый формасына бәйсез рәвештә гражданнар, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар өчен беркетелә:

Йортлар эчендәге күп катлы йортлар микрорайоннарының әлеге торак фондына хезмәт күрсәтүче торак предприятиеләренә беркетелә.

Торак-төзелеш кооперативлары (ТТК), торак милекчеләре ширкәтләре (ТСЖ), ведомство йортлары-ТТК, ТСЖ һәм ведомство торак фонды карамагындагы оешмалар яки торак фондка хезмәт күрсәтергә вәкаләтле оешмалар, шулай ук идарәче компанияләр, периметр буенча территориянең 5 метрдан да ким булмаган өлеше (урам ягыннан - юл йөрү өлешенә кадәр) торак йортлардан (тротуарларны, автотранспорт өчен парковка, махсус транспорт мәйданчыклары, балалар мәйданчыклары, газоннар, подъезд өчен керү юлларын исәпкә алып).

Социаль өлкә учреждениеләре (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) - керү юллары, автотранспорт өчен парковкалар, җир бүлеп бирү чикләрендә, шулай ук периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган киңлектәге территорияләр (урам ягыннан - юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр) беркетелгән.

Встроенных биналарда урнашкан социаль өлкә учреждениеләре территорияләрен җыештырган һәм карап торткан өчен әлеге предприятиеләр җаваплы.

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының "Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының" Татарстан Республикасы территориясендә ваклап сату базарларын оештыру планын раслау турында "2007 ел, 19 июль, 311 нче карары белән расланган Татарстан Республикасы территориясендә ваклап сату базарларын оештыру планына үзгәрешләр кертү хакында" 2007 ел, 19 июль, 311 нче карары

Шәхси йортлар (домовладельцы) өчен-җир бүлеп бирү чикләрендә участоклар, шулай ук периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган киңлектәге территория (урам ягыннан - юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр), күрше җирдән файдаланучылар, шулай ук подъездлар, җәяүлеләр юллары җирлек юлына тоташтырганчыга кадәр.

Ваклап сату предприятиеләре (лареклар, киосклар, павильоннар, җәйге кафе һәм башка вакытлыча урам сәүдәсе объектлары) - периметр буенча сәүдә ноктасыннан 5 метрдан да ким булмаган күләмдә җир участоклары (урам ягыннан - юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр).

Сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре, автомагистральләрдә урнашкан заправка станцияләре өчен - җир чыгару чикләрендә, керү юллары, автотранспорт өчен парковкалар һәм периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган киңлектәге территория (урам ягыннан-юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр), күрше җирдән файдаланучылар булмаганда.

Гараж кооперативлары - керү юллары, җир бүлеп бирү һәм периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган территориядә (урам ягыннан-юл йөрү өлешенә кадәр) җир кишәрлекләре.

Бакчачылык ширкәтләре һәм дача кооперативлары өчен - җир бүлеп бирү чикләрендә һәм периметр буенча 50 метрдан да ким булмаган ирекле киңлектәге җир участоклары. Шулай ук юлларның, керү юлларының һәм җир өсте периметры буенча 250 метр радиуста юл буйларының санитар-экологик торышы өчен дә җаваплы.

Аерым коммуналь билгеләнештәге җитештерү корылмалары (ЦТП, ТП, ВЗУ, КНС һәм тдп.) периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган (урам ягыннан - юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр) корылма диварларыннан яисә участок коймасыннан 5 метрдан да ким булмаган оешмалар өчен керү юллары.

Зират-корылмага хезмәт күрсәтүне башкаручы оешма һәм периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган территориядә (урам ягыннан - юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр).

Контейнер мәйданчыклары һәм периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган радиуста әйләнә - тирә территория (урам ягыннан - юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр) - мәйданчык хуҗалары яки каты көнкүреш калдыкларын (каты көнкүреш калдыкларын) чыгару килешүе буенча гамәлгә ашыручы предприятиеләр өчен.

Чит ил кулланучылары булмаган очракта (урам ягыннан - юлның машиналар йөри торган өлешенә кадәр) 50 м киңлектәге базарларда - керү юллары, автотранспорт өчен парковкалар, җир өсте һәм аның янәшәсендәге территория чикләрендә участоклар (урам ягыннан-юл йөрү өлешенә кадәр).

Урып-җыю эшләрен оештыру һәм җитештерү өчен җаваплылык йөкләнә:

Тротуарлар буенча:

- урам һәм юл йөрү юллары буенда урнашкан яки машиналар йөрү өлешеннән чыккан газон һәм торак биналарының подъездларыннан турыдан-туры чыкмый торган предприятиеләргә-алар машиналар йөрү өлешен җыештыруга җавап бирә торган норматив актлар белән беркетелгән предприятиеләргә;

- торак биналарының подъездларыннан, шулай ук ишегалды территорияләренә, ишегалларына керү юлларына, йорт биләмәләре территориясендә урнашкан җәяүлеләр юлларына турыдан - туры чыгу юллары булган предприятиеләр карамагында яки Идарәдә әлеге йорт салу урнашкан предприятиеләр;

- күперләрдә, юл үткәргечләрдә, эстакадаларда, шулай ук инженерлык корылмаларына һәм баскыч җыеннарына тоташкан техник тротуарларга-инженерлык корылмалары балансында булган предприятиеләргә.

Сарайлар, гаражлар, периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган радиуста "ракета" һәм "пенал" кебек

металл тентлар тирәсен җыештырган өчен (урам ягыннан - юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр) төзелеш хуҗасы җаваплы.

Яшелләндерү объектлары (парклар, скверлар, ял зоналары, юлларның машиналар йөрү өлеше буенда газоннар, бүлү полосаларының яшел зоналары, елга буенда су саклау зоналары) буенча - әлеге яшелләндерү объектлары урнашкан яки аларга норматив-хокукый актлар белән беркетелгән махсус оешмаларга яисә Олы Шырдан башкарма комитеты тарафыннан аларга хезмәт күрсәтүгә контрактлар төзелгән.

Периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган радиуста аерым басып торучы реклама объектлары янындагы территорияләрне (урам ягыннан - юлның машиналар йөри торган өлешенә кадәр) реклама конструкцияләреннән - реклама конструкцияләренең хуҗаларына җыештырган өчен.

Төзелешләрне сүткәннән соң, озак вакыт файдаланылмый торган һәм үзләштерелми торган территорияләрне җыештырган һәм карап тоткан өчен - объектларны яки әлеге территориядән файдаланучыларга яки заказ бирүчеләргә бирелгән оешмаларга, төзелешләрне сүтү буенча эшләр башкаручы подрядчы оешмаларга.

Тирә - юньне җыештырган, төзекләндергән, тирә - юньне чиста тоткан, җир бүлеп бирү һәм периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган киңлектәге автоюллар (урам ягыннан-юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр), җир асты сулары янәшәсендәге объектлар хуҗаларына.

Мачт янындагы территорияләрне һәм тротуарларда һәм яшел зоналарда урнашкан тышкы яктырту баганалары территорияләрен кул белән җыештырган өчен-әлеге территорияләр урнашкан предприятиеләргә.

Коймалар, коймалар тоту, аларны вакытында буяу һәм игъланнар, реклама, листовкалар һәм граффити отчеты өчен җаваплылык үз милкендә булган предприятие һәм оешмаларга йөкләнә.

Шәһәр пассажир транспортының утырту мәйданчыкларын - алар карамагында булган предприятиеләргә җыештырган өчен.

"Ракушка" һәм "пенал" кебек металл тентлар тирәсендә периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган радиуста (урам ягыннан - юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр) тирә-юньне җыештырган өчен тимент хуҗасы җавап бирә.

Көнкүреш чүп - чарын, сәүдә предприятиеләре янындагы территориядән, автостоянкалар, гаражлар, түләүле парковкалар һәм башка шундый объектларны эксплуатацияләүче вазифаи затлар алып чыккан өчен.

Бер бинада кулланучылар яки берничә кулланучы (арендатор) урнашкан булса, территорияне санитар карап тоту өчен җаваплылык бина хуҗасына яисә аның вәкаләтле вәкиленә йөкләнә. Бу очракта җаваплылык зоналарын чикләү шулай ук аренда килешүе яки бинаның барлык кулланучылары кул куйган килешү белән билгеләнергә мөмкин.

Чиктәш территорияләрнең милекчеләре ризалыгы җитмәгән очракта килешү якларның вәкаләтле вәкилләре кул куйган беркетмә белән рәсмиләштерелгән җирлек администрациясе карары буенча гамәлгә ашырыла.

Вакытлыча хокукый актлар белән беркетелмәгән территорияләрне карап тоту муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен сатып алулар башкаруга контракт төзелгән оешмага йөкләнә.

Кисәк 2. ТЕРРИТОРИЯНЕ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ ЭЛЕМЕНТЛАРЫ

2.1. Территорияне инженерлык әзерләү һәм яклау элементлары

2.1.1. Территорияне инженерлык әзерләү һәм яклау элементлары территорияләрдән куркынычсыз һәм файдалануның уңайлылыгын, аны яңа төзелеш яки реконструкция белән бәйле табигый һәм техноген йогынтыдан яклауны тәэмин итә. Территорияне инженерлык әзерләү һәм яклау элементларын проектлау рельеф оештыру һәм өске суларның агынты буенча чаралар составында башкарыла.

2.1.2. Төзекләндерү проектлаганда рельеф оештыру бурычлары территориянең функциональ билгеләнешенә һәм аны үзгәртеп кору һәм реконструкцияләү максатларына бәйле рәвештә билгеләнә. Реконструкцияләнә торган территория рельефын оештыру, рельефны, туфрак катламын, булган яшел үсентеләрне максималь саклауга, өске су бүлү шартларын саклауга, төзелеш мәйданчыгында кысыла торган грунтлардан файдалануга юнәлдерү.

2.1.3. Рельефны оештырганда калынлыгы 150-200 мм булган туфракның уңдырышлы катламын һәм аны вакытлыча саклау өчен урын җиһазландыруны күздә тотарга кирәк, ә анда теләсә нинди төрнең нормадан артык пычрану булмавы расланган очракта - пычрактан саклау чаралары. Территориядә грунтны чәчү вакытында минераль грунтлардан һәм туфракның югары уңдырышлы катламнарыннан гына файдаланырга мөмкин.

2.1.4. Террасировании рельефа проектировать подпорные диварлар һәм откослар. Максималь рөхсәт ителгән углов откослар күләме грунт төрләренә бәйле рәвештә билгеләнә.

2.1.5. Үткәрү откосларын ныгыту. Материалны һәм ныгыту технологиясен сайлау откосның урнашу урынына бәйле, ул склонга механик йөкләнеш дәрәҗәсе, склонның круизлары һәм формалаша торган мохит.

Җирлек төзелешендә ачык русел откосларын ныгытуны, сулыкка өске стока эләгүне һәм ярларны механик йөкләнешнең югары дәрәҗәсе шартларында җимерүне булдырмый кала торган материаллар һәм кабул итүләр кулланып алып барырга: терәк диварларны, дивар блокларын кулланып, яр буйларын формалаштыру, плитәләр белән тышлау һәм тегүләрне, тдп.

2.1.6. Подпорные диварлар проектировать белән аерманы исәпкә алып, высот сопрягаемых террас. Рельефның 0,4 метрдан ким булуы сәбәпле, бортлы таш яки табигый ташны окладка рәсмиләштерергә тәкъдим ителә. Рельефның 0,4 м артык төшүе вакытында терәк диварларны югары террасаның гравитацион (монолит, массалы кладкадан) тотрыклылыгын яки свай (юка анкерлы, свайные ротверки) төрләре белән терәү стогы буларак проектларга тәкъдим ителә.

2.1.7. Транспорт коммуникацияләрен урнаштырганда терәк диварларны һәм югары бровкаларны, ГОСТ Р 52289, ГОСТ 26804 нигезендә чикләргә. Шулай ук әлеге корылмалар буенда урнашкан җәяүлеләр сукачларын, терәк диварлар биеклегендә 1,0 м дан артык, ә чүкү - 2 м дан артык биеклектә урнаштыру 0,9 м дан да ким түгел.

2.1.8. Магистраль урамнар буенда урнашкан рельефның ясалма элементлары (терәк диварлар, җир өемнәре, уемкалар) тавыш саклау экраннары буларак файдаланыла ала.

2.1.9. Өслек суларының агымын проектлаганда, СНиП 2.04.03 белән эш итәргә кирәк. Стока оештырганда рельеф оештыру һәм су бирү җайланмаларының ачык яки ябык системасын оештыру мәсьәләләрен комплекслы хәл итүне тәэмин итә: су-Көнчыгыш торбалары (водостоклар), лотоклар, кюветлар, тизтоклар, яңгыр кирәк-яраклары коеларын. Өслекле су бүлешен җир эшләренең минималь күләме белән проектлаштыру һәм туфракның эрозиясе мөмкинлеге булмаган тизлек белән су стогын күздә тота.

2.1.10. Ачык су бирү җайланмаларын куллану Парклар һәм урман парклары территорияләре чикләрендә рөхсәт ителә. Көн буена яки бөтен периметр буенча (одерновка, таш куәт, монолит бетон, җыю тимер-бетон, керамика һ.б.) ачык лоткалар (канаулар, кюветлар), грунт төрләре белән бәйле рәвештә кюветлар ташкыны кабул итәргә.

2.1.11. Су бирү элементларының өслегенә карап кабул ителә торган су тизлеген исәпкә алып минималь һәм максималь уклоннарны билгеләргә. Яңгыр сулары агымы мөмкин кадәр күбрәк булган рельеф участокларында тизлекне (баскыч күчешләр) тәэмин итү.

2.1.12. Рекреация объектлары территорияләрендә су бүлү лотоклары газонлы җәяүлеләр коммуникациясенең капламын тәэмин итә алалар, аларны куәт элементларыннан (яссы булыжник, колот яки брусчатка, таш плитка һ.б.) башкарырга киңәш ителә, ялганлыклар югары сыйфатлы балчык эретмәсе белән катырырга рөхсәт ителә.

2.1.13. Яңгыр кирәк-яраклары өчен коелар яңгыр канализациясенең ябык системасы элементлары булып тора, проект рельефын киметү урыннарында билгеләнә: керү урыннарында һәм кварталлардан чыгу урыннарында, су керү ягыннан киселешләр алдыннан җәяүлеләр кичүе зоналарына, урамнарның машиналар йөри торган өлешләре лоткаларында, урамнарның озынлыгына карап (әлеге кагыйдәгә 2 нче кушымтаның 1 нче таблицасы). Олы Ширдан авыл җирлеге территориясендә дә киңәш ителә урнаштыру поглощающих колодцев һәм испарительных мәйданчыклары.

2.1.14. Җәяүлеләр коммуникацияләрендә субүлгеч лоткалар ябa торган рәшәткәләр урнаштырганда, ребра рәшәткаларның җәяүлеләр хәрәкәте юнәлеше буенча урнашмаска, ә кабыргалар арасында тишекләрнең киңлеге 15 мм дан артмаска тиеш.

2.1.15. Кызыл линияләрдә урам киңлеге 30 м дан артык һәм 30 промилле (3%) читендә яңгыр кирәк-яраклары арасындагы ераклыкны 60 м дан да артык түгел билгеләргә кирәк. Урамнарны, квартал эчендәге юлларны, юлларны, бульварларны, елгаларга трасса торган скверларны яңгыр кирәк-яраклары арасындагы араны ике тапкыр арттырырга мөмкин. Канализация күләмен квартал эчендәге территорияләр чикләрендә формалаштырганда аның чикләренә яңгыр канализациясен кертүне күз алдында тотарга кирәк, бу исәп-хисап белән нигезләргә кирәк.

2.3. Виды покрытий

2.3.1. Покрытия поверхности обеспечивают на территории муниципального образования условия безопасного и комфортного передвижения, а также формируют архитектурно-художественный облик среды. Для целей благоустройства территории муниципального образования определяются следующие виды покрытий:

- твердые (капитальные) - монолитные или сборные, выполняемые из асфальтобетона, 0цементобетона, природного камня и т.п. материалов;
- мягкие (некапитальные) - выполняемые из природных или искусственных сыпучих материалов (песок, щебень, гранитные высевки, керамзит, резиновая крошка и др.), находящихся в естественном состоянии, сухих смесях, уплотненных или укрепленных вяжущими;
- газонные, выполняемые по специальным технологиям подготовки и посадки травяного покрова;
- комбинированные, представляющие сочетания покрытий, указанных выше (например, плитка, утопленная в газон и т.п.).

2.3.2. Применяемый в проекте вид покрытия рекомендуется устанавливать прочным, ремонтопригодным, экологичным, не допускающим скольжения. Выбор видов покрытия принимать в соответствии с их целевым назначением: твердых - с учетом возможных предельных нагрузок, характера и состава движения, противопожарных требований, действующих на момент проектирования; мягких - с учетом их специфических свойств при благоустройстве отдельных видов территорий (детских, спортивных площадок, площадок для выгула собак, прогулочных дорожек и т.п. объектов); газонных и комбинированных, как наиболее экологичных.

2.3.3. Твердые виды покрытия рекомендуется устанавливать с шероховатой поверхностью с коэффициентом сцепления в сухом состоянии не менее 0,6, в мокром - не менее 0,4. Не допускается применение в качестве покрытия кафельной, метлахской плитки, гладких или отполированных плит из искусственного и естественного камня на территории пешеходных коммуникаций, в наземных и подземных переходах, на ступенях лестниц, площадках крылец входных групп зданий.

2.3.4. Следует предусматривать уклон поверхности твердых видов покрытия, обеспечивающий отвод поверхностных вод, - на водоразделах при наличии системы дождевой канализации его следует назначать не менее 4 промилле; при отсутствии системы дождевой канализации - не менее 5 промилле. Максимальные уклоны следует назначать в зависимости от условий движения транспорта и пешеходов.

2.3.5. На территории общественных пространств муниципального образования все преграды (уступы, ступени, пандусы, деревья, осветительное, информационное и уличное техническое оборудование, а также край тротуара в зонах остановок общественного транспорта и переходов через улицу) следует выделять полосами тактильного покрытия. Тактильное покрытие рекомендуется начинать на расстоянии не менее чем за 0,8 м до преграды, края улицы, начала опасного участка, изменения направления движения и т.п. Если на тактильном покрытии имеются продольные бороздки шириной более 15 мм и глубиной более 6 мм, их не рекомендуется располагать вдоль направления движения.

2.3.6. Для деревьев, расположенных в мощении, при отсутствии иных видов защиты (приствольных решеток, бордюров, периметральных скамеек и пр.) рекомендуется предусматривать выполнение защитных видов покрытий в радиусе не менее 1,5 м от ствола: щебеночное, галечное, «соты» с засевом газона. Защитное покрытие может быть выполнено в одном уровне или выше покрытия пешеходных коммуникаций.

2.3.7. Колористическое решение применяемого вида покрытия рекомендуется выполнять с учетом цветового решения формируемой среды, а на территориях общественных пространств населенного пункта - соответствующей концепции цветового решения этих территорий.

2.2. Яшелләндерү

Санитар врачының " санпин 2.2.1. Агачлар һәм яшелләндерүнең төп төрләре: массивлар, төркемнәр, солитерлар, тере изгородлар, кулислар, бискетлар, шпалерлар, газоннар, чәчәк түтәлләре, төрле төр утыртмалар (аллея, гади, чәчәк бәйләмнәре һ.б.) булырга мөмкин. Агачлар төрләрен сайлауга бәйле рәвештә, үсемлекләрнең күләмле-пространстволы структурасы билгеләнә һәм үзара һәм торак пункт төзелеше белән яшелләндерү территорияләре участокларының визуаль-композицион һәм функциональ бәйләнешләре тәэмин ителә.

2.1.2. Муниципаль берәмлек территориясендә яшелләндерүнең ике төре кулланылырга мөмкин: стационар - үсемлекләрне грунтка утырту һәм үсемлекләрне махсус күчмә савытларга утырту (контейнерлар, вазоннар һәм тдп.). Стационар һәм мобиль яшелләндерү табигый һәм ясалма рельеф элементларында архитектура-Ландшафт объектларын (газоннар, бакчалары, чәчәк түтәлләре, куаклар һәм агачлар белән мәйданчыклар һәм тдп.) төзү өчен файдаланыла.

2.3. Төзекләндерү объектының милек формасына бәйсез рәвештә яшелләндерү, яшелләндерү объектын төзекләндерү эшләре бары тик проект буенча гына үткәрелә, муниципаль берәмлекнең башкарма комитетының вәкаләтле органнары белән мәҗбүри тәртиптә үткәрелә. Яшелләндерүне проектлаштырганда исәпкә алырга: агачлар һәм куаклар утыртмаларының инженерлык челтәрләренә, биналар һәм корылмаларга минималь ераклыклары, ком, ямлар күләме һәм утыртмалар утырту өчен траншея (әлеге кагыйдәгә 2 нче кушымта). Торак пунктның төрле территорияләрендә мөмкин кадәр үсентеләр санын (әлеге кагыйдәгә карата 2 нче кушымтаның 3 нче таблицасын) үтәргә, төрле функциональ билгеләнештәге участокларда яшелләндерелә торган территорияләрнең якынча процентын, утырту материалын сортировкалау өчен параметрларны һәм таләпләрне үтәргә (әлеге кагыйдәгә 2 нче кушымтаның 4-9 таблицаларын).

4.4. Муниципаль берәмлек территориясендә яшел үсентеләр системасын проектлау һәм формалаштыру җирлек экосистемасының үзрегуляциягә сәләтлелеген югалту факторларын (теге яки бу дәрәҗәдә) исәпкә алып алып алып алып алып алып алып барырга. Үсентеләр һәм торак пунктның яшелләндерелә торган территорияләре яшәүгә сәләтлелеген тәэмин итү өчен кирәк:

- хуҗалык эшчәнлегенең билгеләнгән режимнары һәм норматив рөхсәт ителгән рекреацион йөкләнеш зурлыгы нигезендә җирле әһәмияттәге махсус саклана торган табигать территорияләре зоналарында территорияне төзекләндерергә (әлеге кагыйдәгә 2 кушымтаның 10, 11 таблицалары));

- әйләнә - тирә территорияләрдән техноген йөкләнеш дәрәҗәсен исәпкә алу;

- утырту өчен, антропоген факторлар йогынтысына аларның тотрыклылыгын исәпкә алып, җайлаштырылган утырту материалын сайлап алуны гамәлгә ашырырга.

1.2.5. Торак пунктның төрле территорияләрендә тискәре техноген һәм климатик факторлар йогынтысында саклагыч чыганакларны формалаштырырга; берничә фактор йогынтысында территорияне функциональ билгеләнештәге иң әһәмиятле булган интенсивлык һәм (яки) алып баручыны сайларга.

4.1.1. Яклау өчен Нче җил кулланырга киңәш ителә Яшел ятмаларны ажурной конструкцияләр белән вертикальной сомкнутостью полога 60-70%.

4.2. Тавыш ышыклау ятмалары бер йола яки күпъеллык гади агачлар рәвешендә 7 метрдан да ким булмаган проектларга тәкъдим ителә, алар арасында өлкән агач кәүсәләре арасында 8-10 метр (киң кырлы), 5 - 6 м (уртан куянлы), 3 - 4 м (кроль тар), покрон киңлеген куаклар белән тутырырга тәкъдим ителә. Тавышны киметүнең көтелгән дәрәҗәсе 2 нче кушымтаның 7 нче таблицасында күрсәтелгән.

4.3. Һаваның пычрану дәрәҗәсе югары булган шартларда күп кенә агач-куак утыртмаларын формалаштырырга киңәш ителә: Яхшы җилләтү режимында - ябык типтагы (кронны юарга), җилләтү Начар режимда - ачык, фильтрлаучы тибындагы (крон юдырмасын).2.4. Сопряжения поверхностей

2.4.1. К элементам сопряжения поверхностей относят различные виды бортовых камней, пандусы, ступени, лестницы.

Борт ташлары

2.4.2. Тротуар һәм машиналар йөрү өлешендә, кагыйдә буларак, юл борт ташлары билгеләнә. Борт ташлары юл йөрү өлеше дәрәҗәсеннән 150 мм ким булмаган күләмдә норматив артып китә, ул өслек өслеге ремонтлаганда да сакланырга тиеш. Газон белән каплату урыннарында автотранспорт керүне булдырмау өчен шәһәр һәм район әһәмиятендәге урамнарда, Шулай ук зур хезмәт күрсәтү объектлары каршындагы автостоянкалар мәйданчыкларында югары борт ташын куллану тәкъдим ителә.

2.4.3. Газон белән җәяүлеләр коммуникацияләрен каплауга бәйле рәвештә, газон дәрәҗәсеннән кимендә 50 мм артучы бакча бортын урнаштырырга мөмкин, бу газонны саклый һәм аның хезмәт итү вакытын арттырып, пычракка һәм үсемлек Чүп-чарына эләгүне булдырмый кала. Җәяүлеләр зоналары территориясендә төрле типтагы каплау өчен табигый материаллар (кирпеч, агач, валуны, керамик борт һәм тдп.) кулланырга мөмкин.

Баскычлар, баскычлар, пандуслар

4.4. Җәяүлеләр коммуникацияләреннән качып йөргәндә 60 промиллдан артык баскычлар урнаштыруны күздә тотарга кирәк. Сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка объектлар урнашкан урыннарда җәяүлеләр коммуникацияләрендә, инвалидлар һәм картлар йортларында баскычлар һәм баскычлар, баскычлар, баскычлар 50 промиллдан артык йөргәндә, аларны пандус белән озатып йөргәндә, һичшиксез, күз алдында тотарга кирәк. Проектлау өчен билгеләнгән юл юллары белән яки башка очракларда җәяүлеләр коммуникацияләре чыкканда тротуарны каплап, юл катламы дәрәҗәсенә төшерү өчен бордюрлы пандусны күздә тотарга кирәк.

2.4.5. Ачык баскычларны рельефның баскычларында проектлаганда баскычлар биеклеге 120 мм дан да артмаска тиеш, киңлеге - 400 мм дан да ким булмаска тиеш һәм чиккән баскычка таба 10-20 промилле. Һәр 10-12 баскычтан соң 1,5 метрдан да ким булмаган озынлыктагы мәйданчыклар оештырырга киңәш ителә. Барлык баскычлары тышкы баскычлар чикләрендә бер марша билгеләргә кирәк одинаковыми буенча киңлеге һәм биеклеге подъем

баскычлар. Торак пунктның барлыкка килгән территорияләрен реконструкцияләү шартларында баскычларның биеклеге 150 мм ка кадәр артырга мөмкин, ә баскычларның киңлеге һәм мәйданның озынлыгы 300 ммга кадәр һәм 1,0 метрга кадәр киметелергә мөмкин.

2.4.6. Пандус мәҗбүри тәртиптә булырга тиеш үтәлгән берсе берничә материал белән шероховатой текстура өслегенә башка горизонталь канавок. Гражданнар өчен пандус конструкцияләр булмаса, мәҗбүри рәвештә 75 мм биеклектәге Киртәле бортик һәм поручняны күздә тотарга кирәк. Подъем биеклегеннән пандус уклонына бәйлелек әлеге кагыйдәләргә карата 12 нче кушымтаның таблицасы буенча кабул итәргә киңәш ителә. Бордюрлы пандус уклонын, кагыйдә буларак, 1:12 кабул итәргә кирәк.

2.4.7. Пандус борылганда яки аның озынлыгы 9 метрдан да ким булмаска тиеш һәр 9 метр саен 1,5 x 1,5 м үлчәмле горизонталь мәйданчыкларны күз алдында тотарга кирәк. Горизонталь участокларны пандус башында һәм ахырында тирә-юньдәге өслекләрдән текстура һәм төс белән аерылып торган итеп башкарырга кирәк.

2.4.8. Ике як буенча да баскычлар яки пандусны мәҗбүри тәртиптә 800 - 920 мм биеклектә түгәрәк яки турыпочмаклы чәчүне күздә тотарга кирәк, кул белән каплау өчен уңайлы һәм дивартан 40 мм. баскычлар киңлеге белән 2,5 м һәм аннан да күбрәк аерым поручняларны күз алдында тотарга кирәк. Пандус яки баскычның озынлыгын һәр яктан кимендә 0,3 метрга, йомрыланып һәм шома концлары белән куярга. Проектлаганда кулның металл белән аралашуын тыя торган поручней конструкцияләрен күз алдында тоту.

2.4.9. Баскычны яки керү төркеме пандусын, крыльцны төзү, эксплуатацияләү, карап тоту бары тик муниципаль берәмлек Башкарма комитетының вәкаләтле органнары белән килештерелгән проект буенча гына гамәлгә ашырыла.

2.4.10. Баскычлар, пандуслар, терәк диварлар, башка техник инженерлык корылмалары белән тыгыз бәйләнештә торган зоналарда 2.1.5 пункты нигезендә чаралар башкарырга. чын кагыйдәләр.

2.5. Коймалар

1.5.1. Муниципаль берәмлек территориясендә төзекләндерү максатларында төрле киртәләрне куллануны күздә тотарга: билгеләнеше (декоратив, саклагыч, аларның кушылуы), биеклеге (Түбән - 0,3 - 1,0 м, урта - 1,1 - 1,7 м, югары - 1,8 - 3,0 м), материал төре (тимер-бетон һәм башкалар), караш өчен үтә күренмәле, саңгыраулар), стационар дәрәҗә (даими, вакытлыча, күчмә).

4.2. Киртәләрне проектлауны геолокацион урынга һәм ГОСТлар, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталоглары, индивидуаль проектлау проектлары нигезендә билгеләргә кирәк.

1.5.2.1. Авыл җирлегенең магистральләре һәм транспорт корылмалары коймаларын 2.1.7 пункты нигезендә проектларга кирәк. чын кагыйдәләр.

1.5.2.2. Тарихи-мәдәни мирас һәйкәлләре территорияләрен коймаларын әлеге территорияләр өчен билгеләнгән регламентлар нигезендә башкарырга кирәк.

1.5.2.3. Иҗтимагый, торак, рекреацион билгеләнеш территорияләрендә саңгыраулар һәм тимер-бетон киртәләрне проектлау тыела. Декоратив металл коймалар куллану киңәш ителә.

2.5.3. Автомототранспорт чараларын газонга, Яшел усентелерге участоклар, балалар, спорт мәйданчыклары hем газон аша троп таптату ихтимал, аларнып юлларга, автотранспорт стоянкаларына тоташкан урыннарда 0,5 м дан да ким булмаган саклагыч металл коймалар урнаштыру зарур. Киртәләрне якынча 0,2 - 0,3 метр ераклыкта газон территориясендә урнаштырырга кирәк. Саклагыч коймаларны төзү, карап тоту, эксплуатацияләү өчен милекчеләр, баланс тотучылар, идарә итүче (хезмәт күрсәтүче) оешмалар, җир кишәрлекләрен, газоннардан, яшел үсентеләр булган участоклардан, балалар, спорт мәйданчыкларыннан файдаланучылар һәм башкалар җаваплы.

4.4. Җир асты корылмалары белән кисешкән урыннарда Урта һәм югары киртәләрне проектлаганда ремонт яки төзелеш эшләре башкарырга мөмкинлек бирә торган коймалар конструкцияләрен күздә тотарга кирәк.

2.5.5. Интенсив җәяүлеләр хәрәкәте зоналарында яисә төзелеш һәм реконструкция эшләрен җитештерү зоналарында агачлар үскән очракта яклауның башка төрләре булмаганда, 0,9 һәм аннан күбрәк биеклектәге саклагыч киртәләрне, 0,8 м һәм аннан күбрәк диаметрлы, яше, агач токымыннан һәм башка характеристикаларга карап күздә тотарга кирәк.

1.5.6. Ишегалды территориясен законсыз урнаштырылган киртәләрдән (баганалар, чылбыр, коймалар һәм тдп.) арындырырга торак фондка хезмәт күрсәтүче оешмалар бурычлы.

2.5.7. Барлык очракларда да заводтан чыгарылмаган Материаллардан, куллану калдыкларының элементлары (автомобиль покрышкалары, шиналар, пластик һәм пыяла шешәләр һ. б.) тарафыннан эшләнгән киртәләрне урнаштыру тыела, әгәр билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проект документлары белән башкача каралмаган булса;

2.6. Кече архитектура формалары

2.6.1. Кече архитектура формаларына (МАФ) түбәндәгеләр керә: монументаль-декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү җайланмалары, су җайланмалары, җирлек җиһазлары, коммуналь-көнкүреш һәм техник җиһазлар. Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларыннан файдаланырга киңәш ителә. Тарихи төзелеш зоналары, шәһәрнең күп функцияле үзәкләре һәм кече архитектура формалары зоналары өчен индивидуаль проект эшләнмәләре нигезендә проект төзергә тәкъдим ителә.

Яшелләндерү өчен җайланмалар

1.6.2. Рәсмиләштерү өчен, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү кулланырга түбәндәге төр җайланмалар: трейяжи, шпалеры, перголы, цветочницы, вазоны. Трельяж һәм шпалера-җиңел агач яки металл конструкцияләр рәвешендә решетки яшелләндерү өчен вьющимися яки опирающимися үсемлекләр, кулланылырга мөмкин оештыру өчен почмакларын тыныч ял итү, яшерергә нче кояш, коймалар мәйданчыклары, техник җайланмалар һәм корылмалар. Пергола - беседка, галерея яки навес рәвешендәге җиңел решетчатное корылма, ул «Яшел тоннель» буларак кулланыла, мәйданчыклар яки архитектура объектлары арасында күчү. Цветочницы, вазоны - зур булмаган емкость белән үсемлек грунтом, алар высаживаются чәчәк кибетләре үсемлекләр.

Су җайланмалары

2.6.3. Су җайланмаларына фонтаннар, эчәргә яраклы фонтаннар, бюветлар, чишмәләр, декоратив сулыклар керә. Су җайланмалары декоратив-эстетик функция башкара, микроклимат, һава һәм акустик мохитны яхшырта. Барлык төр су җайланмаларын дренаж челтәренә һәм яңгыр канализациясенә артык су бирә торган су сиптерү торбалары белән тәэмин итәргә кирәк.

2.6.3.1. Фонтаннар индивидуаль проект эшләнмәләре нигезендә проектларга тәкъдим ителә.

2.6.3.2. Эчәргә яраклы фонтаннар типлаштырылган проект буенча да, махсус эшләнгән проект буенча да үтәлгән булырга мөмкин, аларны ял итү зоналарында урнаштырырга кирәк һәм спорт мәйданчыкларында тәкъдим ителә. Эчәргә яраклы фонтанны урнаштыру урыны һәм аңа якын килү каты өслек белән җиһазландырылырга тиеш, биеклеге өлкәннәр өчен 90 см дан да артмаска һәм балалар өчен 70 см дан да артмаска тиеш.

2.6.3.3. Декоратив сулыкларны рельеф кулланып яки тигез өслектә газон, плитка өслеге, чәчәк түтәлләре, агач-куак утыртмалары белән бергә төзергә кирәк.

Муниципаль берәмлек җиһазлары

4.4. Муниципаль берәмлек җиһазларына түбәндәгеләр керә: җәмәгать урыннары, рекреация һәм ишегаллары территорияләрендә урнашкан ял чабышларының төрле төрләре; эскәмияләр һәм өстәлләр-өстәл уеннары өчен мәйданчыкларда, җәйге кафе һәм башкалар.

2.6.4.1. Урнаштыру скамей предусматривать бу каты төрләрен каплау яки фундамент. Ял итү зоналарында, урман паркларында, балалар мәйданчыкларында йомшак өслеккә эскәмияләр урнаштыру рөхсәт ителә. Нигез булганда, аның бер өлеше үтәргә түгел чыгыш ясаучылар өстендә Җир өслеге. Олкен кешенеп ял иту очен биеклек каплау дереденнен алып утыргычлар яссылыгына кадер 420-480 мм. чиклеренде кабул итерге.

2.6.4.2. Җирле әһәмияттәге махсус саклана торган табигать территорияләре территориясендә агач кисү, бүрәнәләр һәм коры почмаклар булмаган катламнардан эскәмияләр һәм өстәлләр үтәргә мөмкин.

2.6.4.3. Муниципаль берәмлек җиһазларының саны территориянең функциональ билгеләнүенә һәм бу территориядә килүчеләр санына бәйле рәвештә билгеләнә.

Урам коммуналь-көнкүреш җиһазлары

2.6.5. Урам коммуналь-көнкүреш җиһазларына чүп җыючылар-контейнерлар һәм чүп савытлары керә. Теге яки бу төр коммуналь-көнкүреш җиһазларын сайлаганда төп таләпләр: экологик яктан чиста булу, куркынычсызлык (кискен почмаклар булмау), кулланууда уңайлылык, чистартуның җиңеллеге, җәлеп итәрлек тышкы кыяфәте булырга мөмкин.

2.6.5.1. Муниципаль берәмлек территориясендә көнкүреш чүп-чарын җыю өчен урамнарда, мәйданнарда, рекреация объектларында аз -абаритлы (кече) контейнерлар (0,5 куб.м дан да ким) һәм (яки) чүп савытларын, аларны җыеннарда билгеләп, сәүдә һәм җәмәгать туклануы объектларына, җәмәгать билгеләнешендәге башка оешмаларга, җир асты кичүләре, торак йортлар һәм транспорт корылмаларына (вокзал, шәһәр яны электричкасы станцияләренә) кулланырга һәм урнаштырырга кирәк. Кече контейнерлар һәм урналар урнаштырганда (алда санап үтелгән объектларның мәҗбүри билгеләнүен исәпкә алмыйча) Интервал түбәндәгечә булырга мөмкин: төп җәяүлеләр коммуникацияләрендә - 60 м дан артык түгел, муниципаль берәмлекнең башка территорияләрендә - 100 м дан да артык түгел. Шулай ук чүплекләрне җәмәгать транспорты тукталышларында куярга кирәк. Барлык очракларда да җәяүлеләрне йөртүгә, инвалид һәм балалар колякаларын йөртүгә комачауламаучы раслауны күз алдында тотарга кирәк. Әлеге максатлар өчен билгеләнмәгән савыт һәм савытларны (пластик һәм металл көнкүреш чиләкләре, банклар, тартмалар, тартмалар, бочки һәм тд.) чүп-чар җыю өчен куллану рөхсәт ителми.

2.6.5.2. Көнкүреш чүп-чарын җыю җиһазландырылган мәйданчыкта урнаштырылган төрле төрдәге контейнерларга һәм калдыкларны бетерүне тәэмин итә торган машина һәм механизмнарга карап башкарылырга тиеш. Мәйданчыкны, аның тирәсендәге территорияне пычрату, чүпләү рөхсәт ителми. Контейнерлар хуҗасы территориясендә, махсус җиһазландырылган мәйданчыкта саклана ала.

Урам техник җиһазлары

2.6.6. Урам техник җиһазларына таксофоннарны каплау, почта тартмалары, су сату автоматлары һ.б., сәүдә палаткалары, инженерлык җиһазлары элементлары (инвалид коляскалары өчен күтәрелеш мәйданчыклары, күзәтү люкалары, яңгыр кирәк-яраклары коелары рәшәтмәләре, җир асты коммуникацияләренең вентиляция шахталары, телефон элемтәсе шкафлары һәм т .п.) керә.

2.6.6.1. Урам техник җиһазларын урнаштыру җиһазларга уңайлы якын килүне тәэмин итәргә һәм 35-01 СП 3 бүлегенә туры килергә тиеш.

2.6.6.2. Җәмәгать, торак, рекреацион билгеләнеш территорияләрендә таксофоннар урнаштырганда аларның электроушатуларын күз алдында тотарга кирәк. Таксофоннар урнаштыру урыннары канал (труба) телефон канализациясе һәм канал (труба) заклад җайланмаларын электроэлемтә өчен мөмкин кадәр якынаюда проектларга тиеш.

2.6.7. Инженерлык җиһазлары элементларын рәсмиләштерү, карап тоту, файдалану формалаша торган мохитне төзекләндерү дәрәҗәсен бозмый, хәрәкәт итү шартларын начарайта торган, техник шартларга каршы килә торган, шул исәптән:

- җәяүлеләр коммуникацияләре (шул исәптән урам аркылы чыгу юллары) территориясендә урнашкан күзәтү колодецларының люклары түбәләрен проектларга, монтажларга, монтажларга, якындагы өслеккә капланган бер дәрәҗәдә тотарга кирәк, башка очракта тамганы 20 мм дан артмаган, ә люк һәм тротуар крайлары арасында зазорлар 15 мм артмаган;
- вентиляция шахталарын рәшәткә белән җиһазландырырга.

2.7. Уен һәм спорт җиһазлары

2.7.1. Муниципаль берәмлек территориясендә уен һәм спорт җиһазлары уен, физкультура-сәламәтләндерү җайланмалары, Корылмалар һәм (яки) аларның комплекслары белән тәкъдим ителгән. Балалар һәм

яшүсмерләр өчен уен һәм спорт җиһазлары составын сайлаганда төрле яшь төркемнәренең анатомо-физиологик үзенчәлекләренә туры килүен тәэмин итәргә кирәк (әлеге кагыйдәгә 2 нче кушымтаның 13 нче таблицасы).

Уен җиһазлары

2.7.2. Уен җиһазлары санитар-гигиена нормалары, баланың гомерен һәм сәламәтлеген саклау таләпләренә туры килергә, техник куллануда уңайлы һәм куркынычсыз булырга, эстетик яктан җәлеп итәргә, кардан һәм боздан чистартылырга тиеш. Уен һәм спорт җиһазларын ремонтлауны таләп итә торган төзек булмаган һәм төзек булмаган килеш файдалану тыела. Уен һәм спорт җиһазлары белән шөгыльләнүче территориядә төзелеш материаллары, калдыклары, кар, боз урнаштыру, урнаштыру тыела.
Тәкъдим ителә куллану модульле җиһазлар тәэмин итүче вариантность сочетаний элементларын.
2.7.3. Уен җиһазлары материалына һәм аны эшкәртү шартларына таләпләр:
- су бетүне, усуны, януны, скoланы булдырмау өчен махсус эшкәртелгән каты агач токымыннан ясалган агач җиһаз; изоляцияләнгән, үткен почмаклар киселгән;
- металлны күбесенчә җиһазларның җитешми торган конструкцияләре өчен кулланырга, ышанычлы кушылмаларга һәм тиешле эшкәртүгә ия булырга (дым чыдам буяу, коррозиягә каршы катлам); металлопластик кулланырга киңәш ителә (зарарланмый, тутмый, салкынга чыдам));
- бетон һәм тимер-бетон элементлары җиһазлар кирәк үтәргә берсе-бетон маркалы кимендә 300, морозостойкостью кимендә 150, ия шома өслекләре;
- пластик һәм полимерлардан ясалган җиһазларны шома өслекле һәм ачык, чиста төсле төсле буяулар белән, климат факторларының йогынтысыннан чәчәк атмый торган итеп башкарырга кирәк.
1.7.4. Уен җиһазларының конструкцияләренә карата таләпләрдә кискен почмакларны төшереп калдырырга, баланың тән өлешләрен атарга, аларның хәрәкәт халәтендә җиһаз элементлары астына эләгүенә; җиһазларга йөкләмә тулысынча бала кулы белән капланырга тиеш; эчке киңлектәге тирәнлектәге уен җиһазлары комплексына балаларга ашыгыч ярдәм күрсәтү өчен 500 мм ким булмаган диаметр белән эчкә тишек (икедән дә ким булмаган) керү мөмкинлеген күз алдында тотарга кирәк.
2.7.5. Балалар уен мәйданчыкларында уен җиһазларын урнаштырганда, әлеге кагыйдәләргә карата 15 нче кушымтаның n 2 нче таблицасы нигезендә минималь куркынычсызлык ераклыгын үтәргә кирәк. Әлеге ераклык чикләрендә мәйданчык территориясендә уен җиһазларының башка төрләрен, эскәмияләрне, урналарны, бортлы ташларны һәм каты өслек төрләрен, шулай ук ботакларны, кәүсәләрне, агач тамырларын урнаштыру рөхсәт ителми. Уен җиһазларының һәм аның аерым өлешләренең параметрларына карата таләпләр әлеге кагыйдәгә карата 14 нче кушымта нигезендә кабул итәргә.

Спорт җиһазлары

2.7.6. Спорт җиһазлары халыкның барлык яшь төркемнәре өчен билгеләнгән, спорт, физкультура мәйданчыкларында, яки рекреация составында махсус җиһазландырылган җәяүлеләр коммуникацияләрендә урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт җиһазлары завод эшләп чыгару, шулай ук махсус эшкәртелгән өслекле бүрәнәдән һәм брусьлардан эшләнгән булырга мөмкин (ярыклар, сколлар һәм тдп.булмау). Урнаштыру вакытында сертификацияләнгән җиһазлар каталогларына таянып эш итәргә.
2.7.7. Стационар булмаган уен, спорт, күңел ачу җиһазларын (батутлар, надув конструкцияләре, уен аттракционнары һ. б.) кулланган вакытта куркынычсыз эксплуатацияләү кагыйдәләре, шул исәптән ышанычлы нygытылу һ. б. мәҗбүри тәртиптә үтәлергә тиеш.
2.7.8. Уен, спорт, күңел ачу җиһазларын (батутлар, кабартылган конструкцияләр, уен аттракционнары һ.б.) урнаштыру һәм сезонлы эксплуатацияләү муниципаль берәмлек Башкарма комитетының вәкаләтле органнары белән рөхсәт булганда (Килештерү), срокларны күрсәтеп рөхсәт ителә. Җиһазларны эксплуатацияләгәндә мәҗбүри тәртиптә җайланмалардан куркынычсыз файдалану һәм эксплуатацияләү кагыйдәләре урнаштырылган булырга тиеш (танышу өчен уңайлы һәм аңлаешлы итеп).

2.8. Яктырту һәм яктырту җиһазлары

2.8.1. Төрле шәһәр төзелеше шартларында муниципаль берәмлек территорияләрен ямьле зоналаштыру һәм светокомпозицион бурычларны хәл итү, шул исәптән кирәклеге булган очракта, коммуналь, яктырту, архитектура һәм мәгълүмати яктыртуны күз алдында тотарга кирәк.
2.8.2. Төп өч төркемне проектлаганда яктырту җайланмаларының һәрберсен (функциональ, архитектур яктырту, яктылык мәгълүматы) тәэмин итәргә кирәк:
- селитеб территорияләрен ясалма яктырту һәм тышкы архитектур яктырту нормаларында каралган күләм һәм сыйфатлы күрсәткечләр (СНиП 23-05);
- электр җайланмалары урнаштыру кагыйдәләре (ПУЭ) буенча җайланмалар эшенең ышанычлылыгы, халыкка хезмәт күрсәтүче персоналның иминлеге һәм кирәкле очракларда, вандализм аркасында саклану;
- кулланыла торган җайланмаларның экономиялелеге һәм энергоэффективлыгы, электр энергиясен рациональ бүлү һәм куллану;
- яктырту җайланмалары элементлары эстетикасы, аларның дизайны, материалларның һәм эшләнмәләрнең сыйфаты, көндезге һәм төнге вакытта кабул итүне исәпкә алып;
- җайланмаларның төрле режимнарында хезмәт күрсәтү һәм идарә итү уңайлылыгы.

Функциональ яктырту

2.8.3. Функциональ яктырту (ФО) Транспорт һәм җәяүлеләр зоналарында юл катламнарын һәм киңлекләрне стационар яктырту җайланмалары белән гамәлгә ашырыла. ФО урнаштыру, кагыйдә буларак, подразделяют бу гадәти, высомачтовые, парапетные, газонные һәм встроенные.

2.8.3.1. Гап-гади установках светильники располагать бу опорах (венчающие, консольные), подвесах яки фасадах (бра, плафоннар) биеклектә 3 кадәр 15 м. аларны кулланырга киңәш ителә Транспорт һәм җәяүлеләр зоналарында буларак, иң традицион.

2.8.3.2. Югары сортлы җайланмаларда яктырту приборлары (прожекторлар яки яктырткычлар) 20 метрдан артык биеклектәге баганаларда урнашырга кирәк. Бу җайланмаларны киң киң киң киң киңлекләрне, транспорт чишелешләрен һәм магистральләрне, ачык паркингларны яктырту өчен файдаланырга киңәш ителә.

2.8.3.3. Парапет җайланмаларында яктырткычларны, сынык сызык ясап, яки пунктир белән 1,2 метрга кадәр биеклектә, юлүткәргечләрнең, күперләрнең, эстакадаларның, пандусларның, чишелешләрнең машиналар йөрү өлешен киртәләүче, шулай ук тротуарлар һәм мәйданчыкларны көйләргә кирәк. Аларны куллануны техник-икътисадый һәм (яки) сәнгать аргументлары белән нигезләргә кирәк.

1.8.3.4. Газон яктырткычлар, гадәттә, хезмәт итә яктырту өчен газонов, цветников, җәяүлеләр юллары һәм мәйданчыклары. Алар җәмәгать урыннары һәм рекреация объектлары территорияләрендә минималь вандализм зоналарында каралырга мөмкин.

2.8.3.5. Баскычларда урнаштырылган яктырткычлар, терәк диварлар, коймалар, биналар һәм корылмалар цоколлары, МАФ, җәмәгать билгеләнешендәге территорияләрнең җәяүлеләр зоналарын яктырту өчен файдаланырга киңәш ителә.

2.9.8. Организация работ по удалению самовольно размещенных рекламных или иных объявлений, надписей и изображений со всех объектов (фасадов зданий и сооружений, магазинов, опор наружного освещения и т.п.) независимо от их ведомственной принадлежности возлагается на жилищные предприятия, а также собственников или арендаторов указанных объектов.

2.9.9. Собственники, арендаторы иные правообладатели зданий, строений, сооружений, встроенно-пристроенных помещений, киосков, павильонов, рекламных конструкций, средств наружной информации и иные лица, на которых возложены соответствующие обязанности, обязаны:

- демонтировать средство размещения наружной информации, рекламы в случае, если такая вывеска, наружная информации, реклама не эксплуатируется, имеет повреждение (выбыл арендатор (субарендатор) и другие случаи).
- не допускать размещение, эксплуатацию, не осуществлять развешивание и расклейку в целях дальнейшего их использования афиш, объявлений, плакатов и другой информационно-печатной продукции на фасадах, светотехнических устройств, окнах (в том числе с внутренней стороны оконного проема), на остекленных дверях (в том числе с внутренних сторон: остекленной поверхности двери, неостекленной двери при проецирования на внешнюю сторону) зданий, строений и сооружений;
- не допускать, не осуществлять размещение, установку, монтаж, содержание, эксплуатацию рекламных конструкций и средств наружной информации, кроме режимных табличек, учрежденских досок, на поверхность стены, элементов здания, без применения жесткого металлического каркаса со скрытым способом крепления.

2.9.10. Предприятия, эксплуатирующие световые рекламные конструкций и средства наружной информации, вывески, обязаны ежедневно включать их с наступлением темного времени суток и обеспечивать замену перегоревших газосветовых трубок и электроламп и других электро-технических устройств.

2.9.11. Не допускается размещение, эксплуатация, содержание средств наружной информации, рекламных конструкций с нарушением требований «Положением о порядке размещения рекламных конструкций и средств наружной информации на территории Зеленодольского муниципального района», утвержденным решением Совета Зеленодольского муниципального района.

2.9.12. Не допускается повреждение сооружений и отделки объектов при креплении к ним средств наружной рекламы и информации, а также снижение их целостности, прочности и устойчивости.

2.9.13. Запрещается размещение объявлений и информационных, печатных сообщений, афиш, и пр., а также выполнение надписей и изображений, граффити (в не зависимости от способа размещения) на фасадах зданий, на наружных стенах сооружений и киосков, ограждениях и заборах, павильонах, опорах освещения, рекламных конструкциях и средствах наружной информации, деревьях и асфальте и т.д. в неустановленных, не предназначенных для этих целей местах.

Рекламные конструкций и средства наружной информации должны быть технически исправными и эстетически ухоженными. Владельцы рекламных конструкций и средств наружной информации обязаны следить за их надлежащим состоянием, производить их ремонт.

2.9.14. Не допускается использование рекламных конструкций и средств наружной информации с испорченным изображением либо без изображения.

При удалении информации с рекламной конструкции рекламное поле должно быть замощено баннерной тканью светлых тонов.

Архитектура яктырту

1.8.4. Архитектур яктырту (АҖ) кичке җирлектә сәнгатьчә чагылышлы визуаль мохит формалаштыру, архитектура, тарих һәм мәдәният һәйкәлләрен, инженерлык һәм монументаль сәнгать һәйкәлләрен, МАФ, доминант һәм истәлекле объектларны, Ландшафт композицияләрен ачыклау, яктылык ансамбльләре төзү өчен кулланыла. Ул, гадәттә, объектларны стационар яки вакытлы яктырту җайланмалары белән, нигездә, алгы өслекләрен тышкы яктырту белән башкарыла.

2.8.4.1. АҖ вакытлы җайланмаларына бәйрәм иллюминациясе керә: яктылык гирляндалары, челтәрләр, контур обтяжкалар, яктылык -ография элементлары, кыздыру лампаларыннан панно һәм күләмле композицияләр, разрядлы, светодиодлар, яктылык үткәргечләр, яктылык проекцияләре, лазерлы рәсемнәр һәм т .п.

2.8.5. Архитектур яктырту максатларында шулай ук биналар, корылмалар, яшел үсентеләр фасадларына салына торган прожекторларны монтажлау өчен ФО - җайланмалары, иллюминация, яктылык һәм реклама өчен кулланыла ала.

Дөньяви мәгълүмат

2.8.6. Дөньяви мәгълүмат (СИ), шул исәптән дөньяви реклама, җирлек киңлегендә җәяүлеләргә һәм автотранспорт йөртүчеләренә юнәлеш бирергә һәм авиакокомпозицион бурычларны хәл итүдә катнашырга тиеш. Халык яшәеше уңайлылыгын бозмый торган гамәлдәге юл хәрәкәте кагыйдәләренә каршы килми торган, ут ансамбленең расчет арасыннан төгәл кабул итүен һәм гармониялелеген тәэмин итә торган мондый мәгълүмат элементларының урнаштырылуын, габаритларын, формасын һәм төсле параметрларын исәпкә алырга.

Чыганаклар света

2.8.7. ФО һәм АО стационар җайланмаларында энергоэффектив яктылык чыганаклары, эффектив яктырту приборлары һәм системалары, дизайн һәм эксплуатация характеристикалары буенча сыйфатлы эшләнмәләр һәм материаллар: терәкләр, кронштейннар, саклагыч рәшәткәләр, экраннар һәм гамәлдәге милли стандартлар таләпләренә җавап бирә торган конструктив элементлар кулланырга кирәк.

2.8.8. Чыганаклар света бу установках ФО сайларга, таләпләрне исәпкә алып, яхшырту юнәлеш бирү, формалаштыру уңайлы күрү шартлары, шулай ук, кирәк булган очракта, светоцветового зоналаштыру.

2.8.9. АО һәм СИ җайланмаларында барлыкка килгән яктылык һәм төсле адаптация шартларын исәпкә алып, ак яисә төсле ут чыганакларын һәм барлык төркемнәрнең яктырту җайланмалары уртак гамәлләре белән барлыкка килә торган суммар күрү эффектын исәпкә алып, бигрәк тә торак пунктның яисә яктылык ансамбленең конкрет киңлегендә эшләүче хроматик уты белән куллануга тәкъдим ителә.

Транспорт һәм җәяүлеләр зоналарын яктырту

2.8.10. Транспорт һәм җәяүлеләр зоналары ФО установкаларында турыдан-туры, таркалган яки чагылдырылган утның Түбән полусферына юнәлдерелгән яктырткыч приборларны куллану. Чикләнмәгән яктылык бүлү белән яктырткычларны (үтә күренмәле яки яктылыкны чагылдыручы материалдан шарлар тибындагы) куллану газон, фасадларда (бра һәм плафоннар тибындагы) һәм венчающими һәм консольле приборлар белән баганаларда рөхсәт ителә.

2.8.11. Урамнарның машиналар йөри торган өлешен һәм интенсив җәяүлеләр хәрәкәте зоналарында тротуарларны яктырту өчен төрле биеклектә яктырткычлы икеконсоль баганалар кулланырга кирәк.

2.8.12. ФО яктырткычлары Транспорт һәм җәяүлеләр зоналары тибын, урнашуны һәм аларны урнаштыру ысулын сайлау булдырыла торган масштабны исәпкә алып тормышка ашырырга. Җәяүлеләр зоналарында яктырткычлар урнаштыру биеклеге, кагыйдә буларак, 3,5 метрдан да ким булмаган һәм 5,5 метрдан да артмаган Яктырткычлар (бра, плафоннар) биналарда урнашкан юлларны, тротуарларны һәм мәйданчыкларны яктырту өчен 3 метрдан да ким булмаган биеклектә билгеләнә ала.

2.8.13. Магистраль урамнарның машиналар йөри торган өлешен яктырту өчен урам яктырткычларының баганалары борт ташының лицевой чигендә баганага кадәр 0,6 метрдан да ким булмаска мөмкин, җирле әһәмияттәге урам челтәрендә бу араны автобус хәрәкәте, шулай ук йөк машиналарының даими хәрәкәте булмаган очракта 0,3 метрга кадәр киметү рөхсәт ителә. Янгын гидранты, урам һәм юлларның бер өлеше арасында таяныч булырга тиеш түгел.

2.8.14. Магистраль урамнар һәм юллар кисешкән урыннарда терәкләр тротуарларны яба башлаганчы һәм аларны урнаштыру линиясенең бердәм юлын бозмыйча, төрле керемнәрдән 1,5 м га якын булмаска тиеш.

Яктырту җайланмаларының эш режимнары

2.8.15. Электр энергиясен рациональ файдалану һәм торак пункт мохитенең визуаль төрлелеген тәэмин итү максатларында барлык өч төркем яктырту җайланмаларын (ФО, АҖ, СИ) проектлаганда аларның түбәндәге эш режимнарын күздә тотарга кирәк:

- кичке будничный режим, анда барлык стационар җайланмалар ФО, АҖ һәм СИ эшли, моннан тыш, бәйрәм яктырту системаларыннан тыш;

- төнге дежур режим, ФО, АҖ һәм СИ җайланмаларында Олы Ширдән авыл башкарма комитетының яктырту нормалары һәм күрсәтмәләре белән рөхсәт ителә торган яктырту приборларының бер өлеше сүндерелергә мөмкин;

- бәйрәм режимы, тәүлек сәгатьләре һәм Олы Ширдан башкарма комитеты билгеләгән атна көннәрендә өч төркемгә стационар һәм вакытлы яктырту җайланмалары эшли;

- ФО һәм АОның стационар һәм вакытлы җайланмалары өчен рекреацион зоналарда (кышын, көзен) күздә тотылган сезонлы режим.

2.8.16. Яктырту җайланмаларының барлык төркемнәрен дә, ведомствога карамыйча, кертү кич белән табигый яктырту дәрәҗәсен 20 лк кадәр киметкәндә башкарыла ала. Отключение җитештерергә:

- иртәнге 10 лк кадәр яктыртылыкны арттырганда ФО-җайланмалары; кичке режимга күчкәндә урам яктырткычларының бер өлешен өзеп кую вакыты Олы Ширдан башкарма комитеты тарафыннан билгеләнә, көндезге

һәм төнге режимга җәяүлеләр тоннельләрен яктыртуны яңадан тоташтыра, шулай ук төнлә төнлә төнлә төнлә урам утларын кабызып һәм өзеп куярга кирәк;

- җайланмалар АҖ Олы Шырдан авыл башкарма комитеты карары нигезендә, күпчелек яктыртыла торган объектлар өчен кышкы һәм җәйге яртыеллыкта кичке режим билгеләнә, ә кайбер объектларда (вокзаллар, шәһәр төзелеше доминантлары, җирлекләргә һәм т .п. га керү юллары) җайланмалар закаттан алып таңга кадәр эшли ала;

- СИ җайланмалары тиешле ведомство яки хуҗаларны хәл итү буенча.

2.9. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

2.9.1. Реклама конструкцияләрен һәм тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру, эксплуатацияләү, карап тоту һәм демонтажлау, муниципаль берәмлек территориясендә Реклама турында Россия Федерациясе законнары, Зеленодол муниципаль районы Советы карары белән расланган Зеленодол муниципаль районы территориясендә реклама конструкцияләрен һәм тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру тәртибе турындагы Нигезләмә һәм әлеге Кагыйдәләр нигезендә башкарыла. Нигезләмә белән реклама конструкцияләренә һәм тышкы мәгълүмат чараларына бердәм таләпләр билгеләнә. Нигезләмә таләпләрен бозып һәм каралмаган реклама конструкцияләрен һәм тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру, эксплуатацияләү, карап тоту рөхсәт ителми.

2.9.2. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан ухоженными булырга тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары хуҗалары аларның тиешле торышын күзәтеп торырга, аларны вакытында ремонтларга һәм тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урыннарын җыештырырга тиеш.

2.9.3. Рөхсәт ителми куллану тышкы реклама һәм мәгълүмат белән испорченным сурәте яки башка сурәтләре.

Реклама конструкциясендәге мәгълүматны бетергәндә реклама кыры баннер тукымасы якты тоннар белән алмаштырылырга тиеш.

Автотранспортны газоннарга илтүче реклама конструкцияләрендә сурәтләрне (плакатлар) алыштыру тыела.

Биналарда, корылмаларда, җир кишәрлекләрендә аларны урнаштырганда реклама конструкцияләре һәм тышкы мәгълүмат чаралары бинаның, корылмаларның архитектурасына туры килергә тиеш һәм җирлекнең, мәйданнарның, биналарның, төзелмәләрнең һәм корылмаларның бердәм архитектур-сәнгати йөзен бозмаска тиеш.

Билгеләнгән бушлыклардан һәм режимлы табличклардан тыш, реклама конструкцияләре, тышкы мәгълүмат чаралары вәкаләтле орган белән килештерелгән килешү, рөхсәт нигезендә урнаштырыла, эчтәлеге кулланыла һәм аның нигезендә тулысынча кулланыла.

Тышкы реклама һәм мәгълүматны аларга реклама яки мәгълүмати хәбәр урнаштырмыйча урнаштыру чараларын урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырына зыян китерү, шулай ук тышкы реклама чараларын һәм мәгълүматны полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән каплау рөхсәт ителми.

4.4. Реклама конструкцияләрен һәм тышкы мәгълүмат чараларын монтажлаганнан (демонтаждан) соң реклама конструкцияләре һәм (яки) тышкы мәгълүмат чаралары хуҗасы бозылган төзекләндерүне, урнаштыру урыннарын, шул исәптән электр җиһазларын, өч тәүлек эчендә торгызуны гамәлгә ашырырга тиеш.

2.9.5. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын тиешенчә тотмаган, җир кишәрлеген җыештырган һәм санитар тәртиптә тоту, аларны урнаштыру (монтажлау) һәм демонтаж өчен тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары хуҗалары җаваплы.

2.9.6. Кибетләр, җәмәгать туклануы предприятиеләре, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм мәдәни-тамаша предприятиеләре өчен яктылык элмәүләре һәм реклама урнаштыру Башкарма комитет органнары белән килештерелгән күрсәтмәләр һәм эскизлар буенча башкарыла.

2.9.7. Дөньяви реклама һәм элмә такталардан файдаланучы предприятиеләр аларны көн саен караңгы төшкәч кертергә һәм янган газосвет торбаларын һәм электролампларын вакытында алмаштыруны тәэмин итәргә тиеш.

Шәһәр пассажир транспортының биналарында, койма, тукталышларында, яктырту баганаларында, агачларда нинди дә булса игъланнар һәм башка мәгълүмати хәбәрләрне ябыштыру һәм урнаштыру тыела.

2.10. Сыйфатсыз стационар булмаган корылмалар

2.1. Алар-ваклап сату, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм туклану объектлары, тукталыш павильоннары, җир өсте бәдрәф кабиналары, бокс гаражлар, башка төрле дәрәҗәдәге объектлар. Корылмаларның бизәкләү материаллары санитар-гигиена таләпләренә, янгын куркынычсызлыгы нормаларына, җирлек дизайны һәм яктырту таләпләренә, җирлек мохитенең характерына һәм озак вакытка эксплуатацияләү шартларына җавап бирергә тиеш. Шул остеклении витрин кулланырга кирәк безосколочные, ударостойкие материаллар, куркынычсыз упрочняющие многослойные пленочные катламнары, поликарбонатные пыяла. Мини-маркетларны, мини-базларны, сәүдә рәтләрен проектлаганда тиз төзелә торган модульле комплексларны кулланырга кирәк.

2.1.2. Муниципаль берәмлек территориясендә некапиталь, стационар булмаган корылмаларны урнаштыру һәм эксплуатацияләү муниципаль берәмлек Башкарма комитетының вәкаләтле органнары белән төзекләндерү проекты (тышкы бизәлешнең эскиз проекты) нигезендә гамәлгә ашырыла һәм җәяүлеләр хәрәкәтенә комачауламаска, янгынга каршы таләпләрне бозмаска, алар урнашкан территорияне һәм бүлмәләрне инсоляцияләү шартларын, торак пункт мохитен начарайтырга һәм территорияне һәм төзелешләрне төзекләндерергә тиеш. Теркәлгән мәдәни мирас (табигать) һәйкәлләренең саклау зоналары чикләрендә һәм

җирле әһәмияттәге махсус сакланыла торган табигать территорияләре зоналарында корылмаларны урнаштырганда Корылмалар параметрлары (биеклеге, Киңлеге, Озынлыгы) функциональ билгеләнеше һәм аларны урнаштыруның башка шартлары һәйкәлләрне саклау, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау буенча вәкаләтле органнар белән килештерелергә тиеш.
2.1.1. Вестибюль козырьлары, биналар аркаларында, газоннарында, мәйданчыкларда (балалар, ял итү, спорт, транспорт стоянкаларында), шәһәр пассажир транспортының утырту мәйданчыкларында, яңгыр сулары, су үткәрү һәм канализация челтәрләренең, торбаүткәргечләрнең сак зонасында, шулай ук тукталыш павильоннарыннан 10 м якынрак, 25 м - вентиляцион шахтадан, 20 м - торак урыннар тәрәзәләреннән, сәүдә предприятиеләренең витриналары каршында, 3 м - агачның
2.1.2. «Пик» сәгатенә ике юнәлештә җәяүлеләр хәрәкәтенең фактик интенсивлыгы 700 пештан артмаган очракта, 4,5 м дан артык (шәһәр әһәмиятендәге урамнар) һәм 3 м дан артык (район һәм җирле әһәмияттәге урамнар) тротуарларда корылмалар урнаштыру мөмкин. Фәрит Мөхәммәтшин: "Телебез яшәсә, без дә яшәрбез!"
2.3. Ваклап сату, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм туклану предприятиеләре корылмаларын җәяүлеләр зоналары территорияләрендә, паркларда, торак пункт бакчаларында урнаштырырга тәкъдим ителә. Корылмалар каты өслек төрләренә билгеләнергә, яктырту җиһазлары, чүп - чар өчен кече контейнерлар, туклану корылмалары-бәдрәф кабиналары белән җиһазландырылырга тиеш (200 м мәйданлы җәмәгать бәдрәфләре булмаганда).
1.1.2. Тукталыш павильоннары урнаштыру урыннарда җир өсте пассажир транспорты тукталышларын күз алдында тотарга. Павильонны урнаштыру өчен 2,0 х 5,0 м һәм аннан да күбрәк үлчәмле каты өслекле мәйданчыкны күз алдында тотарга. Машиналар йөрү өлеше кырыннан якындагы павильонның конструкциясенә кадәр ераклыкны кимендә 3,0 м, павильонның Ян конструкцияләреннән алып агач кәүсәсенә кадәр ераклыкны компактлы куянлы агачлар өчен кимендә 2,0 м билгеләргә кирәк. Тукталыш пунктларын проектлаганда һәм тукталыш мәйданчыклары коймаларын урнаштырганда тиешле ГОСТ һәм СНиП белән эш итәргә кирәк.
2.1.2. Бәдрәф кабиналарын мәҗбүри урнаштыру җәмәгать бәдрәфләренең үткәрүчәнлек мөмкинлеге булмаган яисә җитәрлек булмаган очракта торак пункт территорияләрендә актив йөрүне күздә тотарга кирәк: массакүләм чаралар үткәрү урыннарында, эре сәүдә һәм хезмәт күрсәтү объектларында, рекреация объектлары территориясендә (паркларда, бакчаларында), җирлекләрнең АЗС урнаштыру урыннарында, автостоянкаларда, шулай ук сәүдә һәм туклану биналарында. Бәдрәф кабиналарын йорт яны территориясендә урнаштыру рөхсәт ителми, шул ук вакытта торак һәм җәмәгать биналарына кадәр ераклык 20 метрдан да ким булмаска тиеш. Бәдрәф кабиналарын эксплуатацияләгәннән соң территорияне башта төзекләндерүне торгызырга кирәк.

2.11. Биналар, төзелмәләрне һәм корылмаларны рәсмиләштерү һәм җиһазлау

2.11.1. Бина җиһазларын проектлаштыру һәм эксплуатацияләү бинаның проект колернасы паспорты (фасадларны төсле хәл итү) һәм муниципаль берәмлекнең вәкаләтле органнары белән килештерелгән Корылмалар нигезендә гамәлгә ашырыла, үз эченә түбәндәгеләр керә: диварларның тышкы өслеген тезористик хәл итү, түбә бизәү, бинаның конструктив элементлары җиһазларының кайбер мәсьәләләре (керү төркемнәре, крыльцо, цоколи һ. б.), антеннн, су Көнчыгыш торбалары, отмосткалар, йорт билгеләре, саклагыч челтәрләр һәм т .п .п. Бинаны, керү группасын эксплуатацияләү рөхсәтеннән башка рөхсәт ителми.

2.11.2. Биналарның һәм корылмаларның колористик чишелешен муниципаль берәмлек урамнары һәм территорияләре төзелешенең гомуми төсле хәл итү концепциясен исәпкә алып проектларга кирәк.

2.11.2.1. Көймәләр һәм балконнар остекления, рамнарны алыштыру, торак пунктларның тарихи үзәкләрендә диварларны буяу шәһәр төзелеше регламенты составында урнаштыру мөмкинлеге.

2.11.2.2. Торак пунктның магистраль урамнары буйлап урнашкан биналарда тышкы кондиционерлар һәм антенналар-«тәлинкә» урнаштыру ишегалды фасадларын күз алдында тота.

2.11.3. Җирлек биналарында һәм корылмаларында Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә түбәндәге йорт билгеләре, табличкалар мәҗбүри рәвештә урнаштырылырга тиеш: урамның, мәйданы, проспектның исемен күрсәткече, йорт һәм корпусның номерын күрсәткече, подъезд һәм фатирларның номеры күрсәткече, инвалидларның үтемлелеген халыкара символы, флагны төшерүчеләр, истәлекле такталар, полигонометрик билге, янгын гидрантының күрсәткече, грунт геодезик билгеләр күрсәткече, магистрале камералары һәм суүткәргеч челтәр коелары күрсәткечләре, җирлек канализациясенең канализация күрсәткече, җир асты газүткәргеч корылмаларының күрсәткече. Конкрет бинада йорт билгеләре составы һәм аларны урнаштыру шартлары биналарның урам-юл челтәренә бәйле функциональ билгеләнеше һәм урыннары белән билгеләнә.

Җирлек биналары, корылмалары һәм торак йортлары Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә урам күрсәткечләре белән җиһазландырылырга тиеш.

2 бүлек. Биналардан һәм корылмалардан өске су бүлүне тәэмин итү өчен алар периметры буенча ышанычлы гидроизоляцияле отмосткалар урнаштыруны күздә тотарга. Отмостканың уклонын бинадан читкә кимендә 10 промилле кабул итәргә. Бина һәм корылмалар өчен отмосткалар киңлеге - 0,8 - 1,2 м, катлаулы геологик шартларда (карсталы грунтлар) - 1,5-3 м. бина җәяүлеләр коммуникациясенә кушылган очракта, отмостканың ролен гадәттә каты өслекле тротуар башкара.

2.11.5. Оештырганда су белән скатные түбәләр аша водосточные торбалар:

- бина стеналарында торбалар урнаштырганда фасадлар пластикасын бозмаска, ялган кушылмаларның герметиклыгын тәэмин итәргә һәм су агымының исәп-хисап күләмнәреннән чыгып, кирәкле үткәрү мөмкинлеген тәэмин итәргә;
- 200 мм дан артык торбадан чыга торган судагы ирекле рәвештә егылу биеклегенә юл куймаска;
- урыннарда торбадан төп җәяүле коммуникацияләренә су агымын киредән ким булмаган каты катлам булуын, яки бу Кагыйдәләрнең 2.1.14 пункты нигезендә ябылган яки ябылган рәшәткәләр белән капланган лотоклар урнаштыруны күздә тотарга);
- күздә тотарга дренаж урнаштыру урыннарында су стока берсе труба бу газон яки башка йомшак төрләрен каплау.

2.11.6. Торак, сәүдә һәм җәмәгать билгеләнешендәге биналарның керү төркемнәре яктырту җиһазлары, элмә такталары (козыряк), өслекләрне сопряжения элементлары (баскычлар һәм ТМП.), инвалидлар һәм аз хәрәкәтләнүче халык төркемнәре (пандуслар, перила) һәм башка кирәкле элементлар белән җиһазландырылырга тиеш.

2.11.6.1. Керү төркемнәре булганда каты өслекле мәйданчыклар һәм яшелләндерү буенча төрле кабул итүләр булырга тиеш. Керү урыннарында мәйданчыкларны оештыру участок территориясе чикләрендә дә, килешү нигезендә урнаштырылган һәм эксплуатацияләнә торган җирлекнең иҗтимагый территорияләрендә дә каралырга мөмкин.

2.11.6.2. Җиңел транспортны вакытлыча парклау өчен керү төркемнәре каршындагы мәйданның бер өлешен куллануны рөхсәт итәргә, шул ук вакытта җәяүлеләр агымын үткәрү өчен кирәкле узу киңлеге тәэмин ителсә, бу исәп-хисап (әлеге кагыйдәгә 3 нче кушымта) белән расланырга тиеш. Бу очракта аеручы элементлар (стационар яки күчмә коймалар), контейнер яшелләндерүне күздә тотарга кирәк.

2.11.6.3. Тротуарлар зонасында керү төркемнәре минималь норматив киң тротуарлы урам-юл челтәре булган очракта керү төркеме элементлары (баскычлар, пандуслар, крыльцо, яшелләндерү) яндагы тротуарларга 0,5 метрдан да артмаска тиеш.

2.11.7. Җәяүлеләрне һәм чыгыш ясаучы пыяла витриналар түбәдән кар катламы һәм боз сөңгеләре кимүдән саклау өчен, шулай ук боз сөңгеләре барлыкка килүне булдырмау өчен түбәнең тышкы периметры буенча электр контурын кулланырга кирәк.

2.11.8. Техник идәнгә керү ишекләре, подваллар, чарлаклар, биналарның һәм корылмаларның түбәләре йозакка ябылырга тиеш.

2.11.9. Кибетләр, җәмәгать туклануы һәм халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү оешмалары витриналары яктырту җайланмалары белән җиһазландырылырга тиеш.

Витриналарны яктырту тәүлекнең караңгы вакыты җиту белән көн саен мәҗбүри рәвештә башкарылырга тиеш.

2.11.10. Керү урыннары, биналар, корылмалар, витриналар, иллюминацияләр, элмә такталар, тышкы реклама һәм мәгълүмат объектлары, телевизион антенналар, кече архитектура формалары, шулай ук киосклар, павильоннар һәм лотоклар һ.б. булырга тиеш.

Яраксызга килгән, зарарланган, шулай ук ремонт таләп итүче керү төркемнәре, баскычлар, баскычлар, поручнялар, пандуслар, биналар һәм корылмаларның витражлары, витриналар, иллюминация, элмә такталар, тышкы реклама һәм мәгълүмат объектлары, телевизион антенна җайланмалары, шулай ук аларның конструктив элементлары, кече архитектура формалары, киосклар, павильоннар һәм лотоклар һ.б., аларны куркынычсыз эксплуатацияләү максатларында алыштырылырга яки ремонтланырга тиеш.

2.11.11. Керү төркемнәре булганда каты өслекле мәйданчыклар һәм яшелләндерү буенча төрле кабул итүләр булырга тиеш. Керү урыннарында мәйданчыкларны оештыру участок территориясе чикләрендә дә, килешү нигезендә урнаштырылган һәм эксплуатацияләнә торган җирлекнең иҗтимагый территорияләрендә дә каралырга мөмкин.

2.11.12. Тыю:

- күпфатирлы йортта биналарның милекчеләренең ризалыгы булмаса күпфатирлы йортта керү группасын урнаштыру;

- торак бина милекчеләренең ризалыгы булмаса керү группасын урнаштыру өчен балкон куллану;

- күпфатирлы йортларда урнашкан торак булмаган биналарның керү төркемнәрен вәкаләтле орган белән килештермичә үз белдеге белән урнаштыру.

2.12. Мәйданчык

2.12.1. Җирлек территориясендә балалар уеннары, өлкәннәр өчен ял итү, спорт белән шөгыльләнү, чүп җыючылар урнаштыру, этләрне урамда йөртү һәм дрессировкалау, автомобиль стоянкалары кебек мәйданчыкларның түбәндәге төрләрен проектларга тәкъдим ителә. Җирле әһәмияттәге махсус саклана торган табигый территорияләрнең теркәлгән мәдәни мирас һәйкәлләре һәм зоналары чикләрендә мәйданчыкларны урнаштыру һәйкәлләрне саклау, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау буенча вәкаләтле органнар белән килештерелергә тиеш.

Балалар мәйданчыклары

2.12.2. Балалар мәйданчыклары төрле яшьтәге балаларның уеннары һәм актив ялы өчен билгеләнгән: мәктәп алды (3 яшькә кадәр), мәктәпкәчә (7 яшькә кадәр), кече һәм урта мәктәп яшендәге (7-12 яшь). Мәйданчыклар төрле яшь төркемнәре өчен аерым мәйданчыклар рәвешендә яки яшь кызыксынулары буенча зоналаштырылган комплекслы уен мәйданчыклары буларак оештырыла ала. Балалар һәм яшүсмерләр өчен (12-16 яшь) спорт-уен комплекслары (микро-скалодром, Велодром һәм ТМП.) һәм самокатларда, роликов докларында һәм тимераякта шуу өчен махсус урыннар булдыру тәкъдим ителә.

2.1.3. Торак йортлар һәм җәмәгать биналары тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтәге балалар мәйданчыклары чикләренә кадәр ераклык 10 метрдан да ким түгел, кече һәм урта мәктәп яшендәге - 20 метрдан да ким булмаган, комплекслы уен мәйданчыклары - 40 метрдан да ким булмаган, спорт-уен комплекслары - 100 метрдан да ким булмаган. Мәктәпкәчә һәм мәктәп алды яшьтәге балалар мәйданчыкларын торак төзелеше участогында, кече һәм урта мәктәп укучылары өчен мәйданчыклар урнаштырырга киңәш ителә, комплекслы уен мәйданчыклары төркем яки микрорайонның яшелләндерелгән Территорияләрендә, спорт-уен комплексларын һәм шуу урыннарын торак район паркларында урнаштырырга киңәш ителә.

2.1.2. Торак билгеләнешле территорияләрдә балалар уеннары өчен мәйданчыклар 1 кешегә 0,5-0,7 кв. м исәбеннән проектларга тиеш. Мәйданчыкларны урнаштыру күләме һәм шартлары балаларның яшь төркемнәренә һәм җирлектә торак төзелеше урыннарына бәйле проектларга тәкъдим ителә.

2.12.4.1. Мәктәп алды яшендәге балалар мәйданчыклары аз күләмдә булырга мөмкин (50 - 75 кв. м), аерым урнашырга яки өлкәннәр тыныч ял итү мәйданчыклары белән бергә булырга мөмкин - бу очракта мәйданчыкның гомуми мәйданы 80 кв. метрдан да ким булмаска тиеш.

2.12.4.2. Уен мәйданчыкларының оптималь күләмен мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен - 70 - 150 кв.м, мәктәп яшендәге балалар өчен - 100 - 300 кв. м, комплекслы уен мәйданчыклары - 900 - 1600 кв. м. билгеләргә тәкъдим ителә. Күрше балалар һәм өлкәннәр мәйданчыкларын куе яшел үсентеләр һәм (яки) декоратив диварлар белән аерырга киңәш ителә.

2.12.4.3. Тарихи яки югары тыгыз төзелеш шартларында мәйданчыкларның күләме гамәлдәге территориаль мөмкинлекләрдән чыгып, муниципаль берәмлекнең якын-тирә территорияләрендә яки әлеге Кагыйдәләрнең 4.3.4 пункты нигезендә төзелеш составында норматив күрсәткечләрне компенсацияләү белән кабул ителергә мөмкин.

2.12.5. Балалар мәйданчыклары җәяүлеләр өчен транзит хәрәкәтеннән, юллардан, борылу мәйданчыкларыннан, кунак тукталышларыннан, чүп җыючыларны урнаштыру өчен мәйданчыклардан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участокларыннан киртә булырга тиеш. Балалар мәйданнарына карашны юл йөрүдән һәм урамнардан оештырырга кирәк түгел. Балалар мәйданчыкларын яшел үсентеләр (агачлар, куаклар) изоляцияләү шарты белән, балалар мәйданчыклары чикләреннән кунак стоянкаларына һәм автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участокларына кадәр – СанПиН, чүп җыючы мәйданнарны 20 метрдан 100 метрга кадәр кабул итәргә кирәк., шәһәр пассажир транспорты маршрутларының соңгы тукталышларында (50 м дан да ким түгел) туктаусыз-аермалы мәйданчыкларда.

2.1.2. Травматизм булмасын өчен балалар мәйданчыкларын үзгәртеп корганда территориядә чыгыш ясаучы төп яки аскы ботакларның, Җир өслеге өстендәге иске, киселгән җиһазларның (стойкалар, фундаментларның), җиргә зыян күрмәгән металл чокырларның (кагыйдә буларак, турникларның һәм качельларның) булуын булдырмый калырга кирәк. Якын-тирә территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар мәйданчыкларын эшләр алып бару һәм төзелеш материалларын складлау урыннарыннан изоляцияләргә кирәк.

2.12.7. Балалар мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: йомшак өслек төрләре, газонлы мәйданчык өслеген тоташтыру элементлары, яшелләндерү, уен җиһазлары, эскәмияләр һәм урналар, яктырту җиһазлары.

2.12.7.1. Йомшак өслек төрләрен (ком, уплотненное ком грунтовой нигезендә яки гравий крошке, йомшак резина яки йомшак синтетик синтетик) балалар мәйданчыгында уен җиһазлары урнашкан урыннарда һәм балалар егылу мөмкинлеге белән бәйле башка төрләрне күздә тотарга. Эскәмияләр урнаштыру урыннарын каты өслек төрләре яки нигез итеп әлеге Кагыйдәләрнең 2.6.4.1 пункты нигезендә җиһазландырырга тәкъдим ителә. Мәйданчыкларны үлән каплаган вакытта каты, йомшак һәм катнаш капламнар белән җиһазлауга җәяүлеләр юлларын күз алдында тотарга кирәк.

2.12.7.2. Өчен сопряжения мәйданы һәм газон кулланырга садовые бортовые тырышучы белән скошенными яки закругленными краями.

2.12.7.3. Балалар мәйданчыкларын агач һәм куак утыртмалары белән яшелләндерергә, аларның инсоляциясен исәпкә алып, 5 сәгать ут көне эчендә. Мәйданның Көнчыгыш һәм төньяк ягыннан агачлар 3 метрдан да ким булмаска тиеш, ә көньяк һәм көнбатыш яктан мәйданнан 1 метрдан да ким булмаска тиеш. Мәктәпкәчә яшьтәге мәйданчыкларда көпчәкле үсемлекләр төрләрен куллану рөхсәт ителми. Балалар мәйданчыкларының барлык төрләрендә дә агулы җиләк-җимешләр белән үсемлекләр куллану рөхсәт ителми.

2.12.7.4. Уен җиһазларын урнаштыру 14 нче таблицада күрсәтелгән куркынычсызлыкның норматив параметрларын исәпкә алып, әлеге кагыйдәгә 2 нче кушымта проектын эшләү. Спорт-уен комплекслары мәйданчыклары мәйданчыгында үз-үзеңне тоту һәм спорт-уен җиһазлары куллану кагыйдәләре белән стенд ясарга киңәш ителә.

2.12.7.5. Яктырту җиһазлары мәйданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш. Яктырту җиһазларын 2,5 метрдан ким биеклектә урнаштыру рөхсәт ителми.

Ял мәйданчыклары

2.12.8. Ял мәйданчыклары өлкәннәр өчен тыныч ял итү һәм өстәл уеннары өчен каралган, аларны торак төзелеше участокларында, торак төркеме һәм микрорайонның яшелләндерелгән территорияләрендә, паркларда һәм урман паркларында урнаштырырга кирәк. Ял мәйданчыкларын үткәрү өчен урыннар билгеләргә, тукталышлар, борылу мәйданчыклары белән танышырга киңәш ителә - алар арасында һәм ял итү мәйданчыгы арасында яшелләндерү полосасын (куаклар, агачлар) кимендә 3 м. каралырга кирәк. Ял итү мәйданчыгы чикләреннән автомобиль саклау урыннарына кадәр ераклыкны СанПиН 2.2.1/2.1.1200, шәһәр пассажир транспорты маршрутларының соңгы тукталышларында туктаусыз-борылма мәйданчыклардан кабул итәргә кирәк.

2.12.9. Торак территорияләрдә ял итү мәйданчыкларын җан башына 0,1-0,2 кв. м исәбеннән проектларга кирәк. Мәйданчыкның оптималь күләме 50-100 кв. м, ял мәйданының минималь күләме - 15-20 кв. метрдан да ким булмаска тиеш. Бер мәйданчыкта тыныч ял һәм шау-шу өстәл уеннары берләшергә киңәш ителми. Парклар территорияләрендә үләндә ял итү өчен куллек мәйданчыклары оештыру киңәш ителә.

2.12.10. Ял мәйданчыгында төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге гадәттә үз эченә ала: каты өслек төрләре, газонлы мәйданчык өслеген тоташтыру элементлары, яшелләндерү, ял итү өчен эскәмияләр, эскәмияләр һәм өстәлләр, урналар (ким дигәндә, һәр эскәмиядә берәр), яктырту җиһазлары.

2.12.1. Мәйданчыкны каплау плитка куәтләре рәвешендә проектларга кирәк. Ял итү мәйданчыклары һәм балалар мәйданчыклары белән бергә балалар уеннары зонасында каты өслек урнаштырылуга юл куярга киңәш ителми.

2.12.1.2. Периметраль яшелләндерү, агачлар һәм куаклар утырту, чәчәк түтәлләре, вертикаль һәм мобиль яшелләндерү кулланырга кирәк. Лужайки мәйданчыклары агач һәм куаклар төркемнәре белән әйләндереп алынган булырга тиеш. Инсоляцию һәм затенение мәйданчыклары ял итәргә киңәш ителә пункты нигезендә 2.12.7.3 әлеге кагыйдәләр. Агулы җиләк-җимешләр белән үсемлекләр куллану рөхсәт ителми.

2.12.1.3. Яктырту җиһазларының эшләвен мәйданчык урнашкан территорияне яктырту режимында тәэмин итәргә кирәк.

2.12.1.10. Өстәл уеннары өчен эскәмияләр куелган мәйданның минималь күләмен 12-15 кв. м. күләмендә билгеләргә тәкъдим ителә.

Спорт мәйданчыклары

2.12.11. Спорт мәйданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәре өчен физкультура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен каралган, аларны торак һәм рекреацион билгеләнештәге территорияләр, спорт корылмалары участоклары, гомуми белем бирү мәктәпләре участоклары составында проектларга кирәк. Спорт мәйданчыкларын проектлауны мәйданчык специализациясенә бәйле рәвештә алып барырга киңәш ителә. Ераклыкны мәйдан чигеннән җиңел автомобильләр саклау урыннарына кадәр кабул итәргә кирәк нигезендә СанПиН 2.2.1/2.1.1200.

2.12.12. Гомуми белем бирү мәктәпләре участоклары территориясендә спорт ядкярен урнаштыру һәм проектлаштыру якын-тирә торак төзелешенең халыкка хезмәт күрсәтүне исәпкә алып алып алып алып алып алып алып алып алып алып алып барырга киңәш ителә. Спорт мәйданчыклары чикләреннән торак йортлар тәрәзәләренә кадәр минималь ара мәйданны тавыш характеристикасына бәйле рәвештә 20дән 40 метрга кадәр кабул итәргә киңәш ителә. Мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен комплекслы физкультура-спорт мәйданчыклары (75 балага) мәйданы 150 кв. метрдан ким булмаган, мәктәп яшендәге (100 балага) 250 кв. метрдан да ким булмаган мәйданда билгеләргә тәкъдим ителә.

2.12.13. Кагыйдә буларак, спорт мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге үз эченә ала: йомшак яки газон каплау төрләре, спорт җиһазлары. Мәйданчыкны яшелләндерү һәм койма ясау киңәш ителә.

2.12.13.1. Яшелләндерүне мәйданчык периметры буенча урнаштырырга кирәк,тиз үсә торган агачларны мәйдан читеннән 2 метрдан да ким булмаган ераклыкта утыртып. Мәйданчыкны койма өчен вертикаль яшелләндерү кулланырга мөмкин.

2.12.13.2. Мәйданчыкларны 2,5 - 3 м биеклектәге челтәрле койма белән, ә бер - берсенә 1,2 м биеклектәге спорт мәйданчыклары кушылу урыннарында урнаштырырга кирәк.

Чүп җыючылар урнаштыру өчен мәйданчыклар

2.12.14. Чүп җыючылар урнаштыру мәйданчыклары-каты көнкүреш калдыкларын (каты көнкүреш калдыклары), зур габаритлы калдыкларны һәм башка төр калдыкларны җыю өчен махсус җиһазландырылган урыннар. Мондый мәйданчыклар булуны теләсә кайсы функциональ билгеләнештәге территорияләр һәм участокларны күздә тотарга кирәк, анда каты көнкүреш калдыклары һәм башка калдыклар җыела ала.

2.12.14.1. Җирлек территориясендә эшчәнлек алып баручы юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр, шәхси домовладельцы, бакча ширкәтләре һәм башка хуҗалык субъектлары тәэмин итәләр:

- каты көнкүреш калдыклары җыюны махсус җиһазландырылган каты көнкүреш калдыклары (каты көнкүреш калдыклары) мәйданчыкларында урнаштырылган контейнерларга җитештерергә. Каты көнкүреш калдыклары контейнер мәйданчыгы (каты көнкүреш калдыклары) территориясендә хокукына ия булмаган очракта, уңга ия эш башкаручы (контейнер мәйданчыгы булган яки хезмәт күрсәтүче) белән контейнер мәйданчыгы һәм каты көнкүреш калдыклары контейнеры (ТКО) бирү, җыештыру, техник карап тоту өчен килешү төзергә тәкъдим ителә);

- контейнер мәйданчыгын һәм каты көнкүреш калдыклары контейнерын техник яктан төзек хәлдә тоту, хуҗасы реквизитларын, каты көнкүреш калдыклары ташучы подрядчы оешманы күрсәтеп маркировканы буяп, шулай ук чүп чыгару графигын кертергә;

- контейнерлар белән мәйданчыкларга түләүсез йөрү мөмкинлеген тәэмин итәргә.

Торак йортлардан, сәүдә һәм җәмәгать туклануы оешмаларыннан, Мәдәният, балалар һәм дәвалау оешмаларыннан, предприятиеләрдән, төзелеш мәйданчыкларыннан, дача, гараж җәмгыятьләреннән, башка оешмалардан һәм башка оешмалардан күрсәтелгән оешмаларга һәм торак хуҗаларына, шулай ук махсус оешмалар яки шәхси эшмәкәрләр белән килешүләр нигезендә җитештерү һәм куллану калдыкларын башка җитештерүчеләргә җитештерү һәм куллану калдыкларын чыгару тәкъдим ителә.

2.12.14.2. Калдыклар чыгаруны гамәлгә ашыручы затлар бурычлы:

-торак фонды, оешма, учреждение, предприятие, берләшмәләр һәм муниципаль берәмлекнең башка территорияләреннән калдыкларны һәм хуҗалык-фекаль агымнарны вакытында алып чыгарга (килешү нигезендә) ;

- хәрәкәт һәм тукталышлар схемалары белән маршрут графикларының һәр махсуслаштырылган машинасына төзергә;

- заказчы белән килештерелгән маршрут графикларының мәҗбүри үтәлүен тәэмин итәргә;

— каты коммуналь калдыкларны махсус полигоннарга (санкцияләнгән чүплекләргә), ә корыч су-чистарту станцияләренә чыгару. Җитештерү һәм куллану калдыкларын ташу түбәндәге ысуллар белән гамәлгә ашырыла: авария хәлендәге хәлләр тудыруны, әйләнә-тирә мохиткә һәм кешеләр сәламәтлегенә зыян китерүне кисәтүче, транспорт чаралары белән махсус җиһазландырылган яки җайлаштырылган (ябулы кузов идәнне ябучы) транспорт чаралары белән аларны югалту мөмкинлеген кире кагу;

- сәнәгать нетоксик калдыклары чыгару, алга таба технологик эшкәртелергә тиеш булмаган, сәнәгать калдыклары өчен полигоннарга яки контроль һәм күзәтчелек органнары рөхсәтеннән чүплеккә яки каты көнкүреш калдыклары полигонына;

- торак фонды территорияләреннән көнкүреш калдыкларын иртәнге 7 сәгатьтән 22 сәгатькә кадәр чыгару.

2.12.14.3. Калдыкларны вакытлыча саклаганда ишегалды чүп җыюнникларында (контейнерларда) аларны каплау һәм бүлү мөмкинлеге төшереп калдырылырга тиеш. Елның салкын вакытында (температура -5 һәм аннан да түбәнрәк булганда) саклау срогы контейнерлар тутырылмаган очракта, җылы вакытта (+5 артык уңай температура булганда) өч тәүлектән артмаска тиеш (көндәлек чыгару).

2.12.14.4. Канализацияләнмәгән йортларда сыек калдыкларны җыю өчен ишегалды киртәләре куела, алар каты фракцияләр бүлеге өчен түбәле су үткәрми торган һәм җир өсте өлешенә ия булырга тиеш. Җир өсте өлеше помойниц һәм ишегалды җыештыручылар булырга тиеш непроницаемой өчен грызунов. Җир өслегенә кадәр 0,35 м дан артык нечкәрәкләр белән пычрату рөхсәт ителми.

Ишегалды җыештырулары торак биналардан, балалар учреждениеләреннән, ял итү урыннарыннан 20 метрдан да ким булмаган һәм 100 метрдан да артык булмаган арага, коелардан 50 метрдан да ким булмаган арага чыгарылырга тиеш. Водонепроницаемый выгреб аны тутыру буенча чистартылырга тиеш, әмма алты айга бер тапкырдан да ким түгел. Ишегалды җыештыручылар бүлмәләре чисталыкта булырга тиеш. Аларны урып-җыюны көн саен башкарырга кирәк. Бинаны атнага бер тапкыр дезинфекция чаралары белән кайнар су белән юарга кирәк.

2.12.14.5. Азык-төлек калдыкларын махсус билгеләнгән «азык калдыклары» дип язылган җыентыкларга җыярга рөхсәт ителә. Махсуслаштырылган азык-төлек хуҗалыклары белән килешүләр булмаган очракта, каты көнкүреш калдыклары белән бергә азык-төлек калдыкларын җыю рөхсәт ителә. Сәүдә һәм җәмәгать туклануы объектларында азык-төлек калдыкларын вакытлыча саклау, аларның милек рәвешләренә карамастан, бары суытыла торган биналарда гына башкарылырга тиеш.

2.12.14.6. Җәйге чорда калдыкларның металл җыентыкларын (контейнерлар) юарга («алыштырылмый торган» системада 10 көнгә бер тапкырдан да ким булмаган очракта, «алыштырыла торган» очракта — калдыклардан соң), агач җыентыкларны — дезинфекцияләргә (һәр төрмәдән соң) кирәк.

2.12.14.7. Контейнерларның техник һәм санитар торышы, контейнер мәйданчыкларының, чүп үткәргечләрнең, чүп кабул итү камераларының, урамдагы чокырлар, аларның тирә-якларындагы чисталык һәм тәртип өчен җаваплылык аларның хуҗалары җаваплы.

Күп катлы, йорт яны территорияләре һәм шәхси торак төзелеше территориясендә контейнер мәйданчыкларын урнаштыру, карап тоту, урнаштыру урыннары өчен җаваплылык теләсә кайсы милек формасын, оештыру-хокукый рәвешне, әлеге торак фондына хезмәт күрсәтүче шәхси эшкуарга йөкләнә.

Контейнер мәйданчыкларын һәм җыелган бункерларны урнаштыру урыннарын карап тоту өчен, башка территорияләрдә, шул исәптән милек хокуклары, биләмәләре һәм файдалану хокукында булган затларга җаваплылык йөкләнә.

2.12.15. Мәйданчыкларны торак бина тәрәзәсеннән, балалар учреждениеләре участоклары чикләреннән ерак түгел, ял итү урыннарын 20 метрдан да ким булмаган ераклыкка, торак төзелеше участокларында урнаштырырга кирәк-ерак подъезддан җәяүлеләр сукмаклары буенча 100 м юллардан да ерак түгел, шул ук вакытта мәйданчык территориясе юл йөрүгә комачауларга тиеш, әмма транспорт йөртүгә комачауламаска тиеш. Мәйданчыкны аерым урнаштырганда (транспортта йөрүдән тыш) контейнерлар чистарту һәм борылу мәйданчыклары булу өчен транспортның уңайлы керү мөмкинлеген күздә тотарга (12 м х 12 м). Мәйданчыкларны транзит Транспорт һәм җәяүлеләр коммуникацияләреннән тыш, биналарның урам фасадларыннан читтә урнаштыру киңәш ителә. Мәйданчык территориясен су басу зонасында (янәшәсендәге төзелеш, асылмалы яки яшел үсентеләр утырту) урнашырга киңәш ителә.

Контейнер мәйданчыклары, контейнер һәм туплаучы бункерлар урнаштыру урыннары көнкүреш һәм зур габаритлы чүп-чарлардан даими чистартылып торырга, чисталыкта һәм тәртиптә булырга, матурланырга һәм ремонтланырга тиеш. Контейнер һәм бункер-торгызу төзекләндерелергә тиеш булмаган тупланмалар алыштырылырга, урнаштыру урыннарыннан бетерелергә тиеш.

Предприятие, оешма, торак төзелеш һ.б. территориясендә контейнерлар һәм бункерлар техник яктан төзек хәлдә булырга, хуҗасы, подрядчы оешма реквизитларын күрсәтеп, каты көнкүреш калдыклары чыгаручы, калдыкларны чыгару вакытын күрсәтеп маркировкага ия булырга тиеш.

2.12.16. Торак билгеләнеше территориясендә 1 кешегә 0,03 кв. м яки чүп үткәргечләре булган торак йортларның 6 - 8 подъездына 1 мәйданчык проектлый; әгәр подъездлар азрак булса - һәр йорт каршындагы бер мәйданчык.

2.12.17. Чүп җыючыларны урнаштыру мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгене үз эченә ала: каты өслек төрләре, тирә-юнь территорияләре белән мәйданчык өслеген тоташтыру элементлары, каты көнкүреш калдыклары җыю өчен контейнерлар, яктырту җиһазлары. Мәйданчыкны яшелләндерү проектын эшләргә киңәш ителә. Контейнер мәйданчыгында чүп чыгару графигы күрсәтелергә тиеш

оешма чүп-чарны ташучы телефоннарның исемнәре һәм контакт телефоннарының исемнәре.

2.12.17.1. Мәйданчыкны транспорт йөртүнең шундый ук капламасын билгеләргә кирәк. Мәйданчыкның капламын, суны туңдыруга һәм контейнерны туктатуга юл куймас өчен, машиналар йөрү өлешендә 5-10% тәшкил итүче билгеләргә кирәк.

2.12.17.2. Якын - тирә юл янындагы мәйданчыкка, кагыйдә буларак, бер дәрәҗәдә, бордюр ташын, газон - бакча борты яки 1,0-1,2 метр биеклектәге декоратив дивар урнаштырмыйча гына туры килә.

2.12.17.3. Яктырту җиһазларының эшләвен терәк биеклеге 3 метрдан да ким булмаган территорияне яктырту режимында билгеләргә.

2.12.17.4. Яшелләндерү киңәш ителә җитештерергә агачлар белән югары дәрәҗәдәге фитонцидности, густой һәм плотной крона. Мәйданчыкларны визуаль изоляцияләү өчен декоратив стенкалар, трельяжлар яки җиләк-җимешсез югары куаклар рәвешендәге периметраль тере шәһәрчекләр куллану рөхсәт ителә.

Этләр өчен мәйданчыклар

2.12.18. Этләрне йөртү өчен мәйданчыклар микрорайоннан һәм торак районның гомуми файдалану территорияләрендә, Яшел утыртмалардан буш урыннар, 1 нче сыйныф магистральләренең техник зоналарында, 110 кВттан артык көчәнешле электр тапшыру линияләре астында, беренче һәм икенче поясларның су белән тәэмин итү чыганакларының санитар зонасыннан читтә урнаштырырга киңәш ителә. Мәйданчыкны табигый комплекс территорияләрендә урнаштыру табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау органнары белән килештерергә киңәш ителә.

2.12.19. Торак билгеләнешендәге территорияләрдә урнашкан этләрне урамда йөртү өчен мәйданчыклар күләме 400 - 600 кв.м, башка территорияләрдә 800 кв. м. га кадәр кабул итәргә киңәш ителә, гамәлдәге төзелеш шартларында, территориаль мөмкинлекләрдән чыгып, мәйданчыкларның киметелгән күләмен кабул итәргә мөмкин. Мәйданчыкларның үтемлелеген 400дән артык түгел. территориядә һәм тыгыз торак төзелеше булган микрорайоннарда 600 м дан да артмаска киңәш ителә. Мәйдан чигеннән торак һәм җәмәгать биналары тәрәзәләренә кадәр ераклык 25 метрдан да ким түгел, ә балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт мәйданчыклары, ял мәйданчыклары участокларына кадәр - 40 метрдан да ким түгел.

2.12.20. Этләрне урамда йөртү өчен мәйданчык территориясендә төзекләндерү элементлары исемлеген төрле каплау, коймалар, эскәмияләр (ким дигәндә), урналар (ким дигәндә), яктырту һәм мәгълүмати җайланмалар үз эченә ала. Тәкъдим ителә предусматривать периметральное яшелләндерү.

2.12.20.1. Этләрне урамда йөртү өчен билгеләнгән мәйданның бер өлешен каплау өчен, хайваннарның азыгын җәрәхәтләндерми торган яхшы дренаж тәэмин итүче тигез өслекне (газон, Комлы, комлы-җир), шулай ук даими җыештыру һәм яңарту өчен уңайлы булуны күздә тотарга киңәш ителә. Мәйданы поверхностей өчен билгеләнгән хуҗалары эт, киңәш ителә проектировать белән твердым яки комбинированным Төре каплау (плитка, утопленная бу газон һәм башкалар). Мәйданга якын килү каты өслек белән җиһазландырылырга тәкъдим ителә.

2.12.20.2. Шул ук вакытта элементлар һәм коймалар секцияләре арасындагы ераклык, аның түбән ягы һәм җире арасында хайваннар өчен мәйданчыктан чыгып китәргә яки үзенә травма ясарга мөмкинлек бирмәвен исәпкә алырга киңәш ителә.

2.12.20.3. Мәйданчык территориясендә мәйданчыктан файдалану кагыйдәләре белән мәгълүмати стендны карарга киңәш ителә.

2.12.20.4. Яшелләндерү тәкъдим ителә проектировать берсе периметральных плотных утырту Югары куаклар рәвешендә тере изгороди яки вертикаль яшелләндерү.

Этләр өчен мәйданчыклар дрессировки

2.12.21. Этләрне өйрәтү өчен мәйданчыклар торак һәм иҗтимагый билгеләнештәге төзелешләрдән 50 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнаштырырга киңәш ителә.

2.12.22. Этләрне дрессировкалау мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеген йомшак яки газон каплау, коймалар, эскәмияләр һәм урналар (мәйданчыкка кимендә 2 ел), мәгълүмат стенды, яктырту җиһазлары, махсус тренировкалар җиһазлары үз эченә ала.

2.12.22.1. Мәйданчыкны каплау малларның азыгын (газон, ком, ком-җир) түгел, шулай ук даими җыештыру һәм яңарту өчен уңайлы дренаж тәэмин итүче тигез өслеккә ия булуны күздә тотарга киңәш ителә.

2.12.2.2. Койма, кагыйдә буларак, 2,0 метрдан да ким булмаган биеклектәге койма (металл челтәр) күрсәтелергә тиеш.

2.12.2.3. Этләрне дрессировкалау өчен мәйданчыклар уку, күнегүләр, спорт кирәк-яраклары һәм корылмалар, яңгырдан элеп куелган, инвентарь, җиһазлар һәм ял итү өчен көнкүреш бинасы белән җиһазландырырга тәкъдим ителә.

Автостоянкалар мәйданчыклары

2.12.23. Муниципаль берәмлек территориясендә түбәндәге автостоянкаларны күз алдында тотарга кирәк: автомобильләрне, урамнарны (йөрү өлешендә парковка рәвешендә), әдәпсез («карманов» рәвешендә һәм машиналар йөрү өлешеннән чигенергә), кунак (торак төзелеше участогында), халык автомобильләрен саклау өчен (микрорайон, район) ,ъектлы (объект яки объектларның төркеменнән), башка (йөк, күчүче һ.б.).

2.12.24. Исәпкә алырга кирәк, дип ераклык чикләре автостоянки кадәр тәрәзәләр торак һәм иҗтимагый биремнәр кабул ителә нигезендә СанПиН 2.2.1/2.1.1200. Приобоект автооянкалары мәйданчыкларында инвалидлар автомобильләре өлешен СНиП 35-01 нигезендә проектларга, киң катлам бүлекләгечләр булмаса, ике яки аннан да күбрәк урынны блокларга, ә бары тик үтә күренмәле сары тамгалар ярдәмендә генә.

2.12.25. Шәһәр пассажир транспорты тукталышлары зонасында автостоянкалар мәйданчыкларын урнаштыру рөхсәт ителми, автостоянкага керү урыннары оештыру ахырыннан 15 метрдан да ким булмаска тиеш.

2.12.26. Автостоянкалар мәйданчыкларында территорияне төзекләндерү элементларын кирәкле урнаштыру һәм эксплуатацияләү өчен мәҗбүри рәвештә каплау элементлары исемлеген, өслекләрне сопряжения элементлары, бүлү элементлары, яктырту һәм мәгълүмати җиһазлар үз эченә ала. Автомобильләрне озаклап саклау өчен мәйданчыклар асылмалы, боксларның җиңел үсентеләре, күзәтү эстакадалары белән җиһазландырылырга мөмкин.

2.12.26.1. Мәйданчыкларны каплатып, транспорт юлларының шундый ук капламасын проектларга тәкъдим ителә.

2.12.26.2. Юл хәрәкәте белән мәйданчыкның каплануына борт ташын салмыйча, газон белән бәйле - әлеге Кагыйдәләрнең 2.4.3 пункты нигезендә.

2.12.26.3. Мәйданчыкларда бүлү элементлары тамгалар (ак полосалар), яшелләндерелгән полосалар (газоннар), контейнер яшелләндерү рәвешендә башкарылырга мөмкин.

2.13. Җәяүлеләр коммуникацияләре

2.13.1. Җәяүлеләр коммуникацияләрен муниципаль берәмлек территориясендә җәяүлеләр өчен элемтә һәм хәрәкәт итү тәэмин итә. Җәяүлеләр коммуникациясенә тротуарлар, аллеялар, юллар, сукмаклар керә. Торак пункт территориясендә җәяүлеләр коммуникацияләрен проектлаганда транспорт коммуникацияләре белән кисешүнең минималь күләмен, җәяүлеләр коммуникацияләре системасының өзлексез эшләвен, инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәт итүләре өчен куркынычсыз, токтарлыксыз һәм уңайсыз хәрәкәт итү мөмкинлеген тәэмин итәргә кирәк. Җәяүлеләр коммуникацияләре системасында төп һәм икенче дәрәҗәдәге җәяүлеләр элемтәсе бүлеп бирү.

2.13.2. Җәяүлеләр коммуникацияләрен проектлаганда озын буйлы уклонны 60 промилле, поперечный уклон (берлекле яки двускатный) - оптималь 20 промилле, минималь - 5 промилле, максималь - 30 промилле кабул итәргә киңәш ителә. Инвалид коляскаларның хәрәкәт итүен исәпкә алып, җәяүлеләр коммуникацияләре клоннары артмаска киңәш ителә: озын - 50 промилле, поперечный - 20 промилле. 30-60 промилле тайпылышлары булган җәяүлеләр коммуникацияләрендә 100 м дан ким булмаган 5 м озынлыктагы горизонталь участоклар оештырырга киңәш ителә. Рельеф шартлары буенча югарыда күрсәтелгән уклоннарны тәэмин итеп булмый торган очракларда баскычлар һәм пандуслар урнаштыруны күздә тотарга тәкъдим ителә.

2.13.3. Тротуарларны киңәйтү кирәк булган очракта якындагы төзелеш составында җәяүлеләр галереялары оештырырга мөмкин.

Төп җәяүлеләр коммуникацияләре

2.13.4. Төп җәяүлеләр коммуникацияләре торак, җәмәгать транспорты тукталышлары, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләре, рекреацион территорияләр белән элемтәне, шулай ук җәмәгать зоналары һәм рекреация объектлары составында тарту корылмаларының төп пунктлары арасында элемтәне тәэмин итә.

2.13.5. Төп җәяүлеләр коммуникацияләрен трассацияләү урамнар һәм юллар буенда (тротуарлар) яисә аларның бәйсез рәвештә башкарылырга мөмкин. Төп җәяүлеләр коммуникацияләренең киңлеге «пик» сәгатьләрендә җәяүлеләр хәрәкәте интенсивлыгына һәм әлеге кагыйдәгә 3 нче кушымта нигезендә бер хәрәкәт полосасының үткәрүчәнлегенә бәйле рәвештә исәп тота. Тарту пунктлары арасында яки бу юнәлешкә почмак белән кыска юнәлешләр буенча җәяүлеләр коммуникацияләрен трассировкалау (рекреацион юллардан тыш) 30лап.°

2.13.6. Транспорт юллары белән төп җәяүлеләр коммуникацияләре кисешкән очракта да бордюрлы пандуслар урнаштыру тәкъдим ителә. Җәяүлеләр коммуникацияләрендә баскычлар, пандуслар, күперләр урнаштырганда әлеге элементларның үткәрүчәнлек сәләтен тигезләп булдыруны тәэмин итәргә киңәш ителә. Автотранспорт чараларын тукталыш һәм кую өчен гамәлдәге җәяүлеләр коммуникацияләрен һәм алар янындагы газоннарны куллану рөхсәт ителми.

2.13.7. Шуны да күздә тотарга кирәк: төп җәяүлеләр коммуникацияләре буенда урнашкан биналар элементлары һәм техник җайланмалар юл киңлеге кимергә тиеш түгел, шулай ук юл өслеге тигез 2 м.төп җәяүлеләр коммуникацияләре киңлеге белән 1,5 м саен 30 м. аша хәрәкәт итү өчен киңлекләрне (разъезд мәйданчыкларын), инвалидларны каршы юнәлешләрдә кресло - коляскаларда хәрәкәт итүне тәэмин итү өчен, киңлекләрне (разъезд мәйданчыкларын) киметергә киңәш ителә.

2.13.8. Анда урнаштырылмаган стационар булмаган корылмалар, кагыйдә буларак, җәяүлеләр өлеше, корылманы урнаштыру өчен бүлеп бирелә торган участок киңлеге һәм килүчеләр һәм сатып алучылар өчен билгеләнгән буфер зонасы киңлеге (0,75 м дан да ким түгел) тәшкил итә. Кресло-коляскаларда инвалидлар хәрәкәте мөмкин булган участокларда җәяүлеләр коммуникацияләре киңлеге 1,8 метрдан да ким булмаска тиеш.

2.13.9. Рекреация объектлары составындагы төп җәяүлеләр коммуникацияләре 100 кеше/га артык кешегә, һәр 100 метрдан ким булмаган саен, эскәмияләр һәм урналар урнаштыру өчен мәйданчыклар белән җиһазландырырга тәкъдим ителә. Мәйданчык озынлыгына, ким дигәндә, бер тапкыр, ике урна (чүп - чар өчен кече контейнерлар), шулай ук коляскалы инвалидлар өчен (эскәмия янында 85 см дан да ким булмаган буш киңлек) урнашуга исәп тотарга киңәш ителә.

2.13.10. Кагыйдә буларак, төп җәяүлеләр коммуникацияләре территориясендә Территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгене үз эченә ала: каты каплау төрләре, өслекләрне сопряжения элементлары, чүп-чар өчен урналар яки кече контейнерлар, яктырту җиһазлары, эскәмияләр (рекреация территориясендә).

2.13.10.1. Төп җәяүлеләр коммуникацияләрен каплау һәм конструкцияләренә карата таләпләрне аларны бөтенсез эксплуатацияләү мөмкинлеге белән, ә 2,25 м һәм аннан күбрәк булган очракта махсус транспорт чараларын эпизодик яктан йөртү мөмкинлеге белән билгеләргә тәкъдим ителә. Киңәш ителә предусматривать мощение плиткой. Югары бровкаларда урнашкан җәяүлеләр коммуникацияләре киртәләрен сокослар һәм террас проектлау, әлеге Кагыйдәләрнең 2.1.7 пункты нигезендә җитештерергә.

2.13.10.2. Билгеле булмаган стационар булмаган корылмалар урнаштыру мөмкин.

Икенче дәрәҗәдәге җәяүлеләр коммуникацияләре

2.13.11. Икенче дәрәҗәдәге җәяүлеләр коммуникацияләре, кагыйдә буларак, территория чикләрендә төзелеш һәм төзекләндерү элементлары (мәйданчыклар) арасында, шулай ук рекреация объектлары (сквер, бульвар, парк, урман паркы) территориясендә хәрәкәт итүне тәэмин итә. Икенче дәрәҗәдәге җәяүлеләр коммуникацияләре киңлеге, гадәттә, якынча 1,0 - 1,5 м кабул ителә.

2.13.12. Икенче дәрәҗәдәге җәяүлеләр коммуникацияләре территориясендә төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге, гадәттә, төрле каплау төрләрен үз эченә ала.

2.13.12.1. Скверлар, бульварлар, торак пункт бакчалары юлларындагы каты өслек төрләре каралырга тиеш. Киңәш ителә мощение плиткой.

2.13.12.2. Эре рекреация объектлары (парклар, урман парклары) юлларында йомшак яки катнаш капламаларның төрле төрләрен, табигый грунт өслекле җәяүлеләр сукмакларын күздә тотарга киңәш ителә.

2.14. Транспорт юллары

2.14.1. Транспорт юллары-кварталлар, зур рекреация объектлары, җитештерү һәм җәмәгать зоналары территорияләре арасында транспорт элемтәсе тәэмин итүче транспорт коммуникацияләре системасы элементлары, шулай ук торак пунктның урам-юл челтәре белән элемтә.

2.14.2. Транспорт йөрешен проектлау Снипны исәпкә алып алып алып алып алып алып алып алып алып алып бара 2.05.02. Юлларны проектлаганда ландшафтның сакланышын һәм әйләнә-тирә территорияләрнең экологик торышын тәэмин итү.

2.14.3. Велосипед юлларын комплекслы төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге үз эченә ала: каты өслек тибы, якын-тирә территорияләр белән велосипед юллары өслеген тоташтыру элементлары.

2.14.3.1. Урам һәм юллар буенда урнашкан велосипедларда яктылыкны, рекреацион территорияләрдә - велосипед юллары буенда яшелләндерү күздә тотарга кирәк.

2.14.3.2. Юл буйларында ятмалар габаритларны киметүгә китерергә тиеш түгел, юл өслеген каплау дәрәҗәсе буенча ирекле киңлекнең биеклеге 2,5 метрдан да ким булмаска тиеш.

Кисәк 3. ТЕРРИТОРИЯЛӘРДӘ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ ИҖТИМАГЫЙ БИЛГЕЛӘНЕШ

3.1. Гомуми нигезләмәләр

3.1.1. Иҗтимагый билгеләнештәге территорияләрдә төзекләндерү нормалаштыру объектлары булып түбәндәгеләр тора: торак пунктның иҗтимагый киңлекләре, участоклар һәм иҗтимагый төзелеш зоналары тора, алар төрле ярашларда муниципаль берәмлекнең иҗтимагый территорияләренең барлык төрләрен

формалаштыралар: шәһәр һәм җирле әһәмияттәге үзәкләр, күп функцияле, магнитистраль һәм махсус иҗтимагый зоналар.

3.1.2. Иҗтимагый билгеләнеш территорияләрендә төзекләндергәндә түбәндәгеләрне тәэмин итәргә киңәш ителә: күз күреме өчен территорияләрнең ачыклыгын һәм үтүен (чукраклар булмау), халыкның тоткарлыксыз хәрәкәт итү шартлары (кече шилле төркемнәрне дә кертеп), тарихи барлыкка килгән планлаштыру структурасына һәм төзелеш масштабына ярдәм итү алымнарын, әйләнә-тирә мохиттән төзекләндерү элементларының стиль бердәмлегенә ирешүне.

3.2. Иҗтимагый киңлекләр

3.1. Муниципаль берәмлекнең иҗтимагый киңлекләрен җәяүлеләр коммуникацияләре, җәяүлеләр зоналары, актив йөри торган иҗтимагый төзелеш участоклары, торак пункт составында урнашкан яшелләндерү участоклары, примагистраль һәм күп функцияле зоналар, шәһәр һәм җирле әһәмияттәге үзәкләр үз эченә ала.
3.1.1. Җәяүлеләр коммуникацияләре һәм җәяүлеләр зоналары торак пункт территориясе буенча җәяүлеләр өчен элемтә һәм хәрәкәт итүне тәэмин итә (2.13, 7.2 һәм 7.3 пунктлар әлеге кагыйдә).
3.1.2. Приобо - шәһәр әһәмиятендәге сәүдә, мәдәният, сәнгать, мәгариф һәм башка объектлар; алар территория бүлеп бирү белән оештырылырга мөмкин, йә аннан башка, бу очракта участок чикләре биналар һәм корылмалар төзелешенең тышкы контурына туры килә торган урыннар билгеләргә мөмкин.
3.1.1.3. Муниципаль берәмлекнең иҗтимагый киңлекләр территориясендә яшелләндерү участокларын чәчәк түтәлләре, газоннар, ялгыз, төркемләп, гади агачлар, вертикаль, күптяруслы, яшелләндерүнең мобиль формалары рәвешендә проектларга.
3.1.2. Кагыйдә буларак, муниципаль берәмлекнең иҗтимагый киңлекләрен төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге: плитка егәрлеге рәвешендәге каты өслекләрдән каплау төрләре, өслекләрне сопряжения элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар һәм кече контейнерлар, урам техник җиһазлары, яктырту җиһазлары, архитектура-декоратив яктырту җиһазлары, җирлек мәгълүмат чыганаклары, яшелләндерү участокларын саклау элементлары (металл коймалар, махсус капламалар һәм т .п.).
4.2.1. Җәмәгать урыннары территориясендә декоратив-гамәли сәнгать әсәрләре, декоратив су җиһазлары урнаштыру тәкъдим ителә.
4.2.2. Җәяүлеләр зоналары һәм коммуникацияләр территориясендә тышкы реклама чараларын, ваклап сату, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм туклану, тукталыш павильоннары, бәдрәф кабиналары урнаштыру мөмкин.
4.3.3. Приобъект территорияләре булган очракта, Иҗтимагый төзелеш участоклары территориясендә коймалар һәм тышкы реклама чаралары урнаштырылырга мөмкин. Тарихи, килеп туган төзелешләр, муниципаль берәмлекнең иҗтимагый үзәкләре составында участокларны урнаштырганда стационар яшелләндерүнең булмавы мөмкин.

3.3. Җир кишәрлекләре һәм махсус зоналар иҗтимагый төзелеш

3.3.1. Иҗтимагый төзелеш участоклары (әлеге Кагыйдәләрнең 3.2.1.2 пунктында каралган кагыйдәләрдән тыш) - ул чикләнгән яки ябык режимлы җәмәгать учреждениеләре участоклары: хакимият һәм идарә органнары, хастаханә һәм тдп.объектлар. Алар приобъект территориясе бүлеп бирү яки аннан башка оештырылырга мөмкин-бу очракта участок чикләре биналар һәм корылмалар төзелешенең тышкы контурына туры килә торган итеп билгеләнә. Махсус иҗтимагый төзелеш зоналары (хастаханә, студентлар шәһәрчеге һәм тдп.) участоклар Төркеме рәвешендә формалаша.
3.3.1. Участокларны һәм җәмәгать төзелешендәге махсус зоналарны төзекләндерү проектлауга һәм тармак белгечлегенә бирем нигезендә проектлана.
1.3.2. Иҗтимагый төзелеш участокларында (приобъект территорияләре булган очракта) һәм иҗтимагый төзелешнең махсус зоналары территорияләрендә территорияне төзекләндерүнең мәҗбүри элементлары исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: каты өслекләрне тоташтыру элементлары, яшелләндерү, чүп-чар өчен урналар яки контейнерлар, яктырту җиһазлары, учреждениеләрне мәгълүмати рәсмиләштерү чыганаклары. Килүчеләрне кабул итү белән бәйле учреждениеләр өчен эскәмияләр мәҗбүри урнаштыруны күз алдында тотарга.
3.3.2.1. Киртәләрне, тышкы реклама чараларын урнаштыру мөмкин; тарихи, килеп туган төзелешләр, торак пунктның иҗтимагый үзәкләре составында участокларны урнаштырганда стационар яшелләндерүнең булмавы рөхсәт ителә.

Кисәк 4. ТОРАК БИЛГЕЛӘНЕШЕНДӘГЕ ТЕРРИТОРИЯЛӘРДӘ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ

4.1. Гомуми нигезләмәләр

4.1.1. Торак билгеләнешендәге территорияләрдә төзекләндерү нормалаштыру объектлары булып, гадәттә, җәмәгать киңлекләре, торак төзелеше участоклары, балалар бакчалары, мәктәпләр, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау тора, алар төрле кушылмаларда торак төркемнәр, микрорайоннар, торак районнар формалаштыра.

4.2. Иҗтимагый киңлекләр

4.2.1. Торак билгеләнешле территорияләрдә җәмәгать киңлекләрен җәяүлеләр коммуникацияләре системасы, торак группаларга, микрорайоннарга, торак районнарга хезмәт күрсәтү учреждениеләре участоклары һәм гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр формалаштырырга киңәш ителә.
4.2. Торак группаларга, микрорайоннарга, торак районнарга хезмәт күрсәтү учреждениеләрен керү урыннары белән җиһазландырырга тәкъдим ителә. Халык саны күп булган хезмәт күрсәтү учреждениеләре өчен (сәүдә

үзәкләре, базарлар, сырхауханәләр, полиция бүлекләре) автостоянкалар урнаштыруны күздә тотарга. Полиция бүлеге, янгын депосы, ашыгыч ярдәм подстанцияләре, базарларның, шәһәр әһәмиятендәге объектларның торак билгеләнештәге территорияләрендә урнашкан участокларында тимер коймалар булырга мөмкин.

4.2.3. Җәяүлеләр коммуникацияләре территориясендә һәм хезмәт күрсәтү учреждениеләре участокларында төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгеләрдән гыйбарәт: каты өслек төрләре, өслекне сопряжения элементлары, чүп-чар өчен кече контейнерлар, яктырту җиһазлары, мәгълүмат йөртүчеләр.

4.2.3.1. Плитка егәрлеге рәвешендә каты өслек, шулай ук мобиль яшелләндерү, урам техник җиһазлары, эскәмияләр урнаштыру тәкъдим ителә.

4.3.2. Тышкы реклама, неапиталь булмаган корылмалар урнаштыру мөмкин.

4.4. Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр, гадәттә, торак төркемнәрне, микрорайоннарны, торак районнарны яшелләндерүнең бердәм системасы рәвешендә формалаштырыла. Яшелләндерү системасы җәяүлеләр һәм транспорт коммуникацияләре (газоннар, гади агач һәм куаклар утыртмалары), торак төзелеше участокларыннан читтә яшелләндерелгән мәйданчыклар (спорт, спорт-уен, этләрне йөртү өчен һ.б.), рекреация объектлары (скверлар, бульварлар, микрорайон бакчалары, торак район парклары) үз эченә ала.

4.3. Торак төзелеше участоклары

4.3.1. Торак төзелеше участокларын проектлаштыру, карап тоту объектларын йорт яны территориясеннән күмәк яки индивидуаль файдалану характерын исәпкә алып башкарырга кирәк. Моннан тыш, тарихи төзелеш составында, төзелешнең тыгызлыгы югары булган территорияләрдә, магистральләр буенда, төзекләндерелә торган территорияләрдә аларны урнаштырганда торак төзелеше участокларын төзекләндерү үзенчәлекләрен исәпкә алырга кирәк.

4.3.2. Йорт яны территорияләреннән (күпфатирлы төзелеш) күмәк файдалану белән торак төзелеш участогы территориясендә мәҗбүри тәртиптә транспорт белән йөрү (йөрү), җәяүлеләр коммуникацияләре (төп, икенче), мәйданчыклар (мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен уеннар өчен, өлкәннәр өчен ял итү, чүп җыючылар, кунак автостоянкалары урнаштыру, керү төркемнәре каршында), яңгыр канализацияләре урнаштыру, яшелләндерелгән территорияләр күздә тотарга кирәк. Әгәр территориянең күләме мөмкинлек бирә икән, участок чикләрендә спорт мәйданчыклары һәм мәктәп яшендәге балалар өчен мәйданчыклар, этләрне урамда йөртү өчен мәйданчыклар урнаштыру тәкъдим ителә.

4.3.3. Кагыйдә буларак, коллектив файдаланудагы торак төзелеш участогы территориясендә төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге: юл катламының каты төрләре, мәйданчыкларны каплауның төрле төрләре (әлеге Кагыйдәләрнең 2.12 бүлекчәсе), өслекләрне сопряжения элементлары, мәйданчыкларны җиһазлау, яшелләндерү, яктырту җиһазлары, яңгыр сулары канализациясе булу.

4.3.3.1. Торак кишәрлекне яшелләндерүне торак йортның отмосткасы һәм керү юлы (йорт яны яшелләндерү полосалары), юлның һәм тышкы чикләре арасында формалаштырырга киңәш ителә: йорт яны полосаларында - чәчәк түтәлләре, газоннар, вьющиеся үсемлекләр, куакларның компакт төркемнәре, аерым зур булмаган агачлар; участокның калган территориясендә - ирекле композицияләр һәм яшелләндерү алымнары.

4.3.3.2. Әгәр ул магистраль урамнар буенда торак кишәрлекләрен әлеге Кагыйдәләрнең 4.3.4.3 пункты нигезендә урнаштыру шартларына каршы килми икән, торак төзелеше участогын койма белән әйләндереп алу мөмкин.

4.3.4. Тарихи төзелеш составында, төзелешнең тыгызлыгы югары булган территорияләрдә, магистральләр буенда урнашкан торак урыннарны төзекләндерү эшләре шәһәр төзелеше шартларын һәм аларны урнаштыру таләпләрен исәпкә алып проектлана.

4.3.4.1. Саклау зоналары территорияләрендә һәйкәлләрне төзекләндерү проектларын саклау зоналары режимнары һәм төзелешнең типологик характеристикалары нигезендә алып барырга тәкъдим ителә.

4.3.4.2. Төзелеш тыгызлыгы югары булган торак участокларда (20 мең кв. метрдан артык) төзекләндерү алымнарын кулланырга кирәк, шул ук вакытта участок территориясенең норматив күрсәткечләре хисабына тәэмин ителә:

- гадәттә торак төзелеше участогы территориясендә тормышка ашырыла торган кайбер функцияләрне (өлкәннәр ялы, спорт һәм балалар уеннары, кунак стоянкалары) һәм төзекләндерү элементлары (яшелләндерү һәм башкалар) торак төзелеше составына күчерү.
- спорт, балалар мәйданчыклары (Кече уен җайланмалары) урнаштыру өчен җир асты һәм җир асты корылмалары түбәләрен куллану һәм яшелләндерү (газон, вак тамыр системалы куаклар)-шул ук вакытта югарыда күрсәтелгән мәйданчыклардан чыгу-чыгу һәм гаражларның вентиляцион шахталарына кадәр ераклык 15 метрдан да ким булмаска тиеш.

4.3.4.3. Магистраль урамнар буенда торак участокларын урнаштырганда, аларны тоташ койма белән әйләндереп алу һәм мәйданчыклар (балалар, спорт мәйданчыклары, чүп җыючылар урнаштыру өчен) урнаштыру рөхсәт ителми.

4.3.4.4. Реконструкцияләнә торган торак йортлар территорияләрендә авыру һәм зәгыйфьләнгән агачларны бетерүне, сәламәт агачларны саклауны һәм декоратив рәсмиләштерүне, ялланмаган төзелешләрне (складлар, сарайлар, табигый барлыкка килгән гаражлар, шул исәптән «Ракушка» тибындагы урыннарны) юк итүне, төзекләндерүнең мораль һәм физик яктан искергән элементларын алыштыруны күздә тотарга.

4.4. Балалар бакчалары һәм мәктәпләр участоклары

4.4.1. Балалар бакчалары һәм мәктәпләр территорияләрендә транспорт белән йөрү (йөрү), җәяүлеләр коммуникацияләре (төп, икенче), керү урыннары (баш, хуҗалык), балалар уеннары өчен мәйданчыклар, спорт белән шөгыльләнү (мәктәпләр участокларында - спортядро), яшелләндерелгән һәм башка территорияләр һәм корылмалар күздә тотарга кирәк.

4.4.2. Балалар бакчасы һәм мәктәп территориясендә төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге: юл йөрү билетларының каты өслеге, төп җәяүлеләр коммуникацияләре, мәйданчыкларның (балалар уен мәйданчыкларыннан тыш) каты өслекләрен тоташтыру элементлары, яшелләндерү, коймалар,

мәйданчыкларны җиһазлау, эскәмияләр, урналар, яктырту җиһазлары, мәгълүмати бизәлеш ташучылар, яңгыр сулары канализациясен урнаштыру.

4.4.2.1. Сыйфатында каты төрләре покрытий кулланырга цементобетон һәм плиточное мощение.

4.4.2.2. Балалар бакчалары һәм мәктәпләр территорияләрен яшелләндергәндә, агулы җиләк-җимешләр белән үсемлекләр куллану рөхсәт ителми.

4.4.3. Кварталның инженерлык коммуникацияләрен проектлаганда аларны балалар бакчасы һәм мәктәп территориясе аша трассаларга күчерү рөхсәт ителми. Балалар бакчасы һәм мәктәпнең үз инженерлык челтәрләре, уен һәм спорт мәйданчыклары аша узуны күздә тотып, су асты инженер челтәрләреннән бинага кадәр кыска ара буенча проектларга тәкъдим ителә (хуҗалык зонасы ягыннан сузарга киңәш ителә). Мәйданчыклар, юллар, проходлар территорияләрендә күзәтү коеларын урнаштыру рөхсәт ителми. Аларны участок чикләрендә башка территорияләрдә урнаштыру урыннарын тотып алырга яки куркыныч турында кисәтүче билгеләр белән бүлеп бирергә тәкъдим ителә.

4.4.4. Балалар бакчалары һәм мәктәпләр биналарының яссы түбәсе, күп катлы торак төзелеше чолганышында урнашкан очракта, җәлеп итәрлек тышкы кыяфәтен күз алдында тотарга киңәш ителә.

4.5. Озак вакытлы һәм кыска вакытлы саклау участоклары автотранспорт чаралары

4.5.1. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы Саклау участогында гараж яки машина кую урыннары, мәйданчык (туплану), чыгу һәм керү урыннары, җәяүлеләр юллары каралган. Автотранспорт чараларын даими һәм кыска вакыт эчендә саклау участокларына килү юлларын җәяүлеләр юлларының төп юнәлешләре белән кисешми торган итеп билгеләргә. Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау участогы аша транзит җәяүлеләр юлларын оештыру рөхсәт ителми. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогын калган территориядән 3 метрдан да ким булмаган яшел үсентеләр полосасыннан арындырырга кирәк.

4.5.2. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы Саклау участогында урнаштыру өчен кирәк булган төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгене үз эченә ала: каты өслек төрләре, өслекләрне сопряжения элементлары, коймалар, чүп-чар өчен урналар яки кече контейнерлар, яктырту җиһазлары, мәгълүмат җиһазлары (күрсәткечләр).

4.5.2.1. Җәяүлеләр сукмакларында съезд - бордюр пандусны - юл йөрү дәрәҗәсенә (участокка кимендә бер) күз алдында тотарга.

4.5.2.2. Участок чикләре буйлап күп үсүче куаклар утырту һәм агачлар утырту зарур.

4.5.3. Күп катлы торак һәм иҗтимагый төзелешләргә урнаштырылган яссы һәм аз авыш түбәсе булган автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау өчен корылмаларда түбәле яшелләндерү каралырга мөмкин. Түбәсендә яшелләндерү эшләре алып бару тәкъдим ителә, аның мәйданы түбәле яшелләндерү мәйданының 10% тан да ким булмаска тиеш, яссы тамыр системалы агачлар һәм куаклар утыртырга тиеш.

4.15.4. Стационар булмаган гараж корылмаларында автомобильләр саклау өчен билгеләнгән территорияне төзекләндерү юлларны һәм юл буйларын каты каплау төре, яктырту җиһазлары белән таныштырырга тәкъдим ителә. Гараж корылмалары яки отсеклар унификацияләнгән, яшелләндерү элементлары һәм коймалар урнаштыру белән күздә тотарга.

4.5.5. Парковкалар һәм стоянкалар территорияләрен карап тоту. Парковкалар, стоянкалар һәм аның янәшәсендәге территорияләрне карап тоту СНиП 2.05.02 нигезендә башкарыла.-85, шулай ук чын кагыйдәләр белән.

Парковкаларны һәм тукталышларны оештыру, эксплуатацияләү буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыручы затлар милек формаларының бәйсезлегенә бурычлы:

- парковка һәм стоянкаларның техник торышын, аларның чисталыгын, пычрактан, кардан, боздан вакытында чистартуны, шулай ук мәгълүмати-басма продукция һәм тд.;
- парковкалар һәм стоянкалар территориясендә материаллар, төрле конструкцияләрне һәм парковкалар янындагы территорияләрдә, төрле конструкцияләрне туплауга юл куймаска;
- парковка һәм тышкы яктырткычлар территориясен, утның тигез бүленешен тәэмин итүче, СаНПиН 42-128-4690-88 таләпләренә туры килә торган, әлеге кагыйдә таләпләренә туры килә торган итеп җиһазландырырга;
- парковка һәм стоянкалар территориясендә башка капиталь һәм вакытлыча биналар, корылмалар, сәүдә павильоннары, киосклар, тиресләр төзүгә юл куймаска;
-машина кую урыннары һәм машина кую урыннары территориясендә автомобиль юу һәм ягулык-майлау материаллары агулы автомобильләрне кую тыела;
- янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен үтәү белән парковкалар һәм стоянкалар территориясен карап тотарга. Даими рәвештә территорияне санитар эшкәртеп, чистартып торырга, чүп контейнерлары (урналар) куярга, каты көнкүреш калдыкларын, карны даими чыгаруны тәэмин итәргә, контейнерлар (чүп савытлары) тулып тормый);
- билгеләнгән территориядә булган корылмаларны, корылмаларны вакытында ремонтлау һәм буяу;
- транспорт чараларының һәр тукталышында (тукталышында), шул исәптән социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектлары янында (физкультура-спорт оешмалары, мәдәният оешмалары һәм башка оешмалар урнашкан йортларны да кертеп), ял урыннарын 10 проценттан да ким булмаган (ләкин бер урыннан да ким булмаган), I, II группа инвалидлары, шулай ук III төркем инвалидлары, транспорт чаралары һәм инвалидларга (яисә) хезмәт күрсәтүче транспорт чаралары белән тәэмин итү. Күрсәтелгән транспорт чараларында " Инвалид»дигән опозновка билгесе куелырга тиеш.

Кисәк 5. ТЕРРИТОРИЯЛӘРДӘ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ РЕКРЕАЦИОН БИЛГЕЛӘНЕШТӘГЕ

5.1. Гомуми нигезләмәләр

5.1.1. Рекреацион билгеләнештәге территорияләрдә төзекләндерү нормалаштыру объектлары булып, гадәттә, рекреация объектлары - җирле әһәмияттәге аеруча саклаулы табигать территорияләре зоналары территорияләре: ял итү зоналары, парклар, бакчалар, бульварлар, скверлар тора. Рекреация объектларын төзекләндерү җирле әһәмияттәге махсус сакланыла торган табигать территорияләре территорияләре территорияләре территорияләре өчен хуҗалык эшчәнлегенең билгеләнгән режимнарына туры китереп башкарылырга тиеш.

5.1.2. Бакча-парк сәнгате, тарих һәм архитектура һәйкәлләрен төзекләндерү, кагыйдә буларак, аларның тарихи йөзе, планировкасы, яшелләндерү, үсемлекләр ассортиментын торгызуны үз эченә ала. Парк территориясен төзекләндерү элементлары белән җиһазлауны һәм җиһазландыруны ул урнашкан территориянең тарихи-мәдәни регламенты (булган очракта) нигезендә проектларга кирәк.

5.1.3. Рекреация объектларының планлаштыру структурасы, кагыйдә буларак, территориянең шәһәр төзелеше, функциональ һәм табигый үзенчәлекләренә туры килергә тиеш. Төзекләндерүне проектлаганда табигать саклау факторларының өстенлекле якларын тәэмин итә: зур рекреация объектлары өчен - табигый, табигый характердагы ландшафтны зарарсызландыру; кече рекреация объектлары өчен (скверлар, бульварлар, бакчалар) - утыртылган агачларны актив карау; рекреация объектлары өчен - торак пунктның югары техноген һәм рекреация йөкләмәләреннән саклау.

5.1.4. Рекреация объектларын реконструкцияләгәндә каралырга:

- урман парклары өчен: тотрыклы эшләргә сәләтле экосистемалар булдыру, чик рекреацион йөкләнеш урнаштырып, ландшафтлар һәм агачлар кыйммәтләренә бәйле рәвештә территорияне функциональ зоналаштыруны үткәрү, урман паркының төрле зоналары өчен куллану режимнары һәм төзекләндерү чаралары үткәрү;

- Парклар һәм бакчалар өчен: планлаштыру структурасын реконструкцияләү (мәсәлән, юл-сукмак челтәренең тыгызлыгын үзгәртү), агачлар тыгызлыгы югары булган участокларны кисү, авыруларны, Иске, законсыз агач һәм үсемлекләрне бетерү, аларны декоратив-яфраклы һәм буяулы формаларга алмаштыру, ял итү мәйданчыкларын, балалар мәйданчыкларын оештыру;

- бульварлар һәм скверлар өчен: катлаулы вертикаль структура булган төркемнәр һәм куртин формалаштыру, авыруларны, иске һәм җитез булмаган агачларны бетерү, юллар һәм якын-тирәдәге агачлар арасындагы араны булдыру һәм арттыру, аеруча куркыныч зонадан читтә утырту материалы утырту, утырту һәм карап тоту буенча махсус технологияләр кулланып, утырту материалы утырту.

5.1.5. Рекреацион билгеләнеш территорияләрендә инженерлык коммуникацияләрен проектлау территориянең, нигездә, проход коллекторларында яки рекреация объектын урап узганда, алып барырга.

5.2. Ял зоналары

5.2.1. Ял итү зоналары-актив күпләп ял итүне, коену һәм рекреацияне оештыру өчен билгеләнгән һәм җиһазландырылган территорияләр.

4.2. Сулыкның яр буе өлешендә ял итү зоналарын проектлаганда Пляж мәйданы һәм пляжларның яр буе линиясе озынлыгын килүчеләр санын исәпләү буенча кабул итәргә кирәк.

5.2.3. Ял зонасы территориясендә урнаштыру киңәш ителә: юл йөрү мөмкинлеге булган медицина хезмәте күрсәтү пунктын, коткару станциясен, җәяүлеләр юлларын, инженерлык җиһазларын (эчәргә яраклы су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу, суларга пычранган өслек сулары керүдән саклау). Медицина пункты, гадәттә, коткару станциясе янында урнашкан һәм «Медпункт» язуы яки ак фондагы Кызыл Хач сурәте белән, шулай ук ашыгыч ярдәм машинасының тоткарлыксыз күтәрелү мөмкинлеге булган санитар транспорт парковкасы урынына җиһазландырыла. Медпункт бинасын 12 кв.метрдан да ким булмаган мәйданда урнаштырырга тәкъдим ителә, алар Табигый һәм ясалма яктыртылган, суүткәргеч һәм бәдрәфкә ия.

4.4. Ял зонасы территориясендә төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге: юл катламының каты төрләре, катнаш юллар (плитка, газонга баткан плитка), яшелләндерү, эчәргә яраклы фонтаннар, эскәмияләр, чүп - чар өчен кече контейнерлар, Пляж җиһазлары (Кояштан, ятаклардан, чишенү кабиналары), бәдрәф кабиналары.

5.4.1. Проектлаганда яшелләндерү белән тәэмин итү:

-үлән капламын, агач-куак һәм яр буе үсемлекләрен саклау ял зонасының гомуми мәйданының 80% ка ким түгел;

- сулык ярларын яшелләндерү һәм формалаштыру (оползневых һәм эродируемых склонах ка яр ныгыту поясы, склоновые водозадерживающие поясы - баш дренаж һ. б.);

- башка максатлар өчен ял зонасы территориясеннән файдаланмауга юл куймау (этләрне урамда йөртү, уен шәһәрчекләре, аттракционнар һәм тдп.).

4.2. Коймалар, урам техник җиһазлары («су», «туңдырма»сәүдә арбалары) урнаштыру мөмкин.

5.3. Парклар

5.3.1. Муниципаль берәмлек территориясендә паркларның түбәндәге төрләре проектлана: күп функцияле, махсуслаштырылган, торак районнар парклары. Паркны төзекләндерү аның функциональ билгеләнешенә бәйле. Парк территориясендә 10 гектардан артык тукталыш павильоннары белән җиһазландырылган мини-транспорт эшчәнлеге өчен җирле юллар системасын (яңгырдан, эскәмиядән, урнадан элгечләр, транспорт хәрәкәте расписаниесен) күз алдында тотарга кирәк.

Күпфункцияле парк

5.3.2. Күпфункцияле парк даими рәвештә ял итү, күңел ачу, актив һәм тыныч ял итү, өлкәннәр һәм балалар өчен аттракционнар урнаштыру өчен билгеләнгән.

5.3.3. Күпфункцияле парк территориясендә аллея системасы, юллар һәм мәйданчыклар, парк корылмалары (аттракционнар, беседкалар, павильоннар, бәдрәфләр һ.б.) күздә тотыла. Төзекләндерү чаралары һәм юлларның тыгызлыгы паркның төрле зоналарында рөхсәт ителгән рекреацион йөкләнешкә туры килергә тиеш (әлеге кагыйдәгә

карата 10, 11 нче кушымтаның таблицалары). Мәйданчыкларның билгеләнеше һәм күләме, парк корылмаларының сыйдырышлыгы әлеге кагыйдәләргә карата 5 кушымтаны исәпкә алып проектларга тиеш.

5.3.4. Күпфункцияле парк территориясендә төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге: каты өслек төрләре (плитка егәрлеге) төп Сукмаклар һәм мәйданчыклардан (спорт һәм балалар бакчаларыннан тыш), өслекләрне тыгызлау элементлары, яшелләндерү, декоратив-гамәли рәсмиләштерү элементлары, су җайланмалары (сулыклар, фонтаннар), эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар һәм кече контейнерлар, коймалар (парк, аттракционнар зоналары, аерым мәйданчыклар һәм утыртмалар), мәйданчыклар җиһазлары, урам техник җиһазлары («су» арбалары, «туңдырма»), яктырткыч җайланмалар, архитектура-декоратив яктырту җиһазлары, парк зонасы яки гомумән парк турында мәгълүмат йөртүчеләре.

5.3.4.1. Яшелләндерү буенча төрле төр һәм алымнарны куллану киңәш ителә: вертикаль (Пергола, трельяжи, шпалеры), мобиль (контейнерлар, вазоннар), агачлардан, куаклардан декоратив композицияләр, чәчәк бизәлеше, экзотик үсемлекләрдән декоратив композицияләр булдыру.

5.3.4.2. Мелкозничной сәүдә һәм туклану, бәдрәф кабиналары урнаштыру мөмкин.

Махсуслаштырылган парклар

5.3.5. Муниципаль берәмлекнең махсуслаштырылган парклары махсус ял төрләрен оештыру өчен билгеләнгән. Парк корылмаларының составы һәм саны, төзекләндерү элементлары, кагыйдә буларак, паркның тематик юнәлешенә бәйле, проектлау һәм проект карары белән билгеләнә.

5.3.6. Кагыйдә буларак, махсуслаштырылган парклар территориясендә төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге төп юлларны каплауның каты төрләре, өслекләрне чагыштыру элементлары, эскәмияләр, урналар, мәгълүмат җиһазлары (парк схемасы) үз эченә ала. Коймалар, бәдрәф кабиналары урнаштыру рөхсәт ителә.

Торак район паркы

5.3.7. Торак район паркы торак район халкының актив һәм тыныч ялын оештыру өчен билгеләнгән. Парк территориясендә аллея һәм сукмаклар системасы, мәйданчыклар (балалар, тыныч һәм актив ял итү, спорт) каралырга тиеш. Парк территориясе яки аның составында торак районның спорт комплексы, балалар спорт-уен комплекслары, роликларда шуу урыннары булырга мөмкин.

5.3.8. Торак район паркы территориясендә төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге төп юлларны каплауның каты төрләре, өслекләрне тыгызлау элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар һәм кече контейнерлар, мәйданчыкларны җиһазлау, яктырту җиһазлары үз эченә ала.

5.3.8.1. Торак район паркын яшелләндергәндә әлеге климат зонасы өчен хас булган үсемлекләр төрләрен кулланып чәчәк бизәүне күз алдында тотарга.

5.3.8.2. Парк территориясен коймалауны, урам техник җиһазларын («су», «туңдырма» сәүдә арбаларын) һәм азык-төлек булмаган стационар булмаган туклану корылмаларын (җәйге кафе) урнаштыруны күздә тотарга мөмкин.

5.4. Бакча

5.4.1. Торак пункт территориясендә түбәндәге төр бакчаларны формалаштырырга киңәш ителә: ял бакчалары, Корылмалар каршындагы бакчалар, бакча-күргәзмәләр.

Ял һәм ял бакчасы

5.4.2. Ял һәм ял итү бакчасы халыкның кыска вакытлы ялын оештыру өчен билгеләнгән. Бакча территориясе буенча транзит җәяүлеләр хәрәкәте рөхсәт ителә.

5.4.3. Ял һәм йөрү бакчасы территориясендә төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге: плитка егәрлеге рәвешендәге юллардагы каты каплау төрләре, өслекләрне сопряжения элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, урналар, урам техник җиһазлары («су» арбалары, «туңдырма»), яктырту җиһазлары.

5.4.3.1. Шулай ук каплауның колористик чишелешен, су җайланмаларын, декоратив-гамәли бизәлеш элементларын, архитектура-декоратив яктырту җиһазларын урнаштыруны, яшелләндерү пейзаж характерын формалаштыруны күздә тотарга киңәш ителә.

5.4.3.2. Коймалар, ашамлыксыз Корылмалар (җәйге кафе) урнаштыруны күздә тотарга мөмкин.

Биналар һәм корылмалар каршындагы бакчалар

4.4. Биналар һәм корылмалар каршындагы бакчалар иҗтимагый оешмалар биналарында, тамаша учреждениеләре һәм башка биналарда һәм җәмәгать билгеләнешендәге корылмаларда формалаша. Бакчаның планлаштыру структурасы, кагыйдә буларак, объектка рациональ якын килүне һәм килүчеләрне эвакуацияләүне тиз тәэмин итәргә тиеш.

5.4.5. Бакчаны төзекләндерү элементлары исемлеген әлеге Кагыйдәләрнең 5.4.3 пункты нигезендә кабул итәргә кирәк. Яшелләндерү һәм чәчәк бизәү алымнарын биналарның һәм корылмаларның функциональ билгеләнешенә карап кулланырга: партерлар (репрезентатив, парад бакчасы), интерьерлар - ял мәйданчыклары, кулис, беседкалар, Ландшафт чәчәкләре (тамаша учреждениеләре каршындагы бакча).

Бакча-күргәзмә

5.4.6. Бакча-күргәзмә (скульптуралар, чәчәкләр, декоратив - гамәли сәнгать әсәрләре һ.б.), кагыйдә буларак, мөстәкыйль объект яки паркның бер өлеше буларак эшли торган экспозиция территориясе. Бакча-күргәзмә оештыру экспозицияне отышлы күзаллауга һәм аны караганда уңайлы хәрәкәт булдыруга юнәлдерелергә тиеш.

5.4.7. Корылмаларда бакча төзекләндерүнең тәкъдим ителә һәм рөхсәт ителә торган элементлары исемлеген әлеге Кагыйдәләрнең 5.4.3 пункты нигезендә кабул итәргә киңәш ителә. Моннан тыш, оешма схемалары һәм экспозиция исемнәре булган мәгълүмат җиһазларын урнаштырырга тәкъдим ителә. Яшелләндерү алымнарын экспозицияне карау өчен яхшы шартлар тудыруга юнәлдерергә: газон партерлары, Яшел кулислар һәм боскетлар.

5.5. Шулпа, скверлар

5.5.1. Бульварлар һәм скверлар кыска вакытлы ял итү, йөрү, җәяүлеләр өчен транзит хәрәкәтләрен оештыру өчен билгеләнгән.

5.5.2. Бульвар һәм скверлар территориясендә төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге юллар һәм мәйданчыкларны каплауның каты төрләре, өслекләрне тыгызлау элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар яки кече контейнерлар, яктырту җиһазлары, архитектура-декоратив яктырту җиһазлары үз эченә ала.

5.5.2.1. Юллардагы өслекләрне каплау нигездә плитка егәрлеге рәвешендә проектларга, капламның колористик чишелешен, декоратив-гамәли бизәлеш элементларын, Түбән декоратив киртәләрне урнаштыруны күздә тотарга.

5.5.2.2. Бульварларны яшелләндергәндә, эчке территорияләрне урамнардан бульварда, эре җәмәгать биналары каршында фонтаннар урнаштырып, чәчәк түтәлләре ватып, яр буенда бульварларда су күзгесенә мөрәҗәгать иткән ял мәйданчыклары булдырырга киңәш ителә. Скверларны яшелләндергәндә, яшелләндерү киңлеген күрү алымнарын куллану.

5.5.2.3. Техник җиһазлар («су», «туңдырма»арбалары) урнаштыру мөмкин.

Кисәк 6. ТЕРРИТОРИЯЛӘРДӘ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ ҖИТЕШТЕРҮ БИЛГЕЛӘНЕШЕ

6.1. Гомуми нигезләмәләр

6.1.1. Җитештерү билгеләнешендәге территорияләрдә төзекләндерү эшләрен проектлауга карата таләпләр ведомство нормативлары белән билгеләнә. Җитештерү билгеләнешендәге территорияләрдә төзекләндерү нормалаштыру объектлары булып, кагыйдә буларак, җитештерү төзелеше зоналарында һәм санитар-сак зоналары яшелләндерелгән территорияләрендә иҗтимагый киңлекләр тора. Төзекләндерү һәм яшелләндерү алымнарын җитештерүнең тармак юнәлешенә карап, әлеге Кагыйдәләргә 6 нчы кушымта нигезендә кулланырга кирәк.

6.2. Санитар-саклау зоналарының яшелләндерелгән территорияләре

6.2.1. Җитештерү билгеләнешендәге санитар-яклау зоналарын (ТКЗ) яшелләндерүнең мәйданы СанПиН 2.2.1/2.1.1200 таләпләренә туры китереп проект карары белән билгеләнергә тиеш.

4.2. СЗЗЗЗ-яшелләндерелгән территорияләрне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге үз эченә ала: якын-тирә территорияләр белән яшелләндерелгән участокны (борт ташы, терәк стена, башкалар) тоташтыру элементлары, утыртмаларны һәм яшелләндерү участокларын яклау элементлары.

6.2.1. Яшелләндерүне бертөрлелек һәм монотонлыкны төшереп торучы матур композицияләр рәвешендә формалаштырырга.

Кисәк 7. ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ ОБЪЕКТЛАРЫ

ТРАНСПОРТ ҺӘМ ИНЖЕНЕРЛЫК КОММУНИКАЦИЯЛӘРЕ ТЕРРИТОРИЯЛӘРЕНДӘ

МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕ БАШЛЫГЫ

7.1. Гомуми нигезләмәләр

7.1.1. Муниципаль берәмлекнең транспорт коммуникацияләре территорияләрендә төзекләндерү объектларын нормалаштыру, карап тоту объектлары булып кызыл линияләр чикләрендә торак пунктның урам-юл челтәре, төрле типтагы җәяүлеләр кичү урыннары тора. Төзекләндерү эшләрен билгеле бер категорияле урамнар челтәренә, аерым урам яки мәйдан, урам яки мәйданның бер өлешен, транспорт корылмасын проектларга мөмкин.

7.1.2. Инженерлык коммуникацияләре территорияләрендә төзекләндерү объектлары булып, магистраль челтәрләрнең сак-эксплуатация зоналары, ЛЭП һ.б. тора., җир өсте, инженерлык коммуникацияләре, аларның элементлары, конструкцияләре, шул исәптән биналар, корылмалар һәм башкалар, аларны тиешенчә карап тоту, ремонтлау һәм куркынычсыз эксплуатацияләү максаты белән.

Инженерлык челтәрләре, шул исәптән электр белән тәэмин итү, яктырту, элемтә, телекоммуникацияләр һ.б. проект документлары нигезендә үтәлергә һәм кулланылырга тиеш.

1.1.3. Җирлекнең Транспорт һәм инженерлык коммуникацияләре территорияләрендә комплекслы төзекләндерү эшләрен проектлаштыру һәм эксплуатацияләүне, СНиП-35-01, СНиП-2.05.02, ГОСТ Р 52289, ГОСТ Р 52290-2004, ГОСТ Р 51256 исәпкә алып, халыкның куркынычсызлык шартларын һәм транспорт һәм инженерлык коммуникацияләре тәэсиреннән әйләнә-тирә территорияләрне яклауны тәэмин итеп алып алып алып алып алып алып алып алып алып алып алып барырга.

7.1.4. Муниципаль берәмлек территориясендә җир асты инженер челтәрләрен урнаштыру, монтажлау, эксплуатацияләү, шулай ук урам челтәре чикләрендә проект нигезендә, баланс тотучы һәм башка килештерү оешмалары белән мәҗбүри килештереп, үтә торган коллекторларда алып барырга кирәк.

7.1.5. Инженер-техник тәэмин итү челтәрләре ревизия люклары белән җиһазландырылган яшерен яисә ябык тартмаларда яисә проект документлары нигезендә җир асты вариантында салынырга, тиешле хәлдә булырга һәм кулланылырга тиеш.

7.2. Юллар һәм урамнар

7.2.1. Транспорт характеристикалары һәм билгеләнеше буенча торак пункт территориясендә урамнар һәм юллар шәһәр һәм район әһәмиятендәге магистраль урамнарга, җирле әһәмияттәге юлларга бүленә.

4.2. Урам һәм юллар территориясендә төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге: юл өслеген һәм тротуарларны каплауның каты төрләре, өслекләрне тыгызлау элементлары, урам һәм юллар буенда яшелләндерү, куркыныч урыннар коймалары, яктырту җиһазлары, юл хәрәкәте мәгълүмат йөртүчеләре (юл билгеләре, тамгалар, светофор җайланмалары).

7.2.1. Юл катламының төрләре һәм конструкцияләре урам категориясе һәм хәрәкәт иминлеген тәэмин итү буенча проектлана. Урамнарны һәм юлларны каплау өчен материаллар әлеге кагыйдәнең 7 нче кушымтасында китерелгән.

4.2. Урамнарны һәм юлларны проектлау өчен утыртудан алып, Җир асты коммуникацияләре челтәренә һәм урам-юл челтәренең башка корылмаларына кадәр минималь ара билгеләргә. Агачлар куәткә куелырга мөмкин. Яшел утыртмаларны борылышлар һәм тукталышлар янында урнаштыру әлеге Кагыйдәләрнең 7.4.2 пункты нигезендә проектлана. Юл йөрү часте һәм якын - тирә агачлар арасындагы буфер зоналарын арттыруны күздә тотарга-риск зонасыннан читтә мондый объектлар өчен махсус үстерелгән үсемлекләрне (әлеге кагыйдәгә карата 2 нче кушымтаның 16 таблицасы) утыртырга киңәш ителә.

4.2.3. Транспорт коммуникацияләре территориясендә коймалар, гадәттә, транспорт чаралары һәм җәяүлеләрнең хәрәкәт иминлеген оештыру өчен билгеләнгән. Урам-юл челтәре һәм ясалма корылмалар (эстакадалар, юлүткәргечләр, күперләр, башкалар) Р 52289, ГОСТ 26804 нигезендә проектларга.

4.2.4. Урам-юл челтәре һәм ясалма корылмалар (эстакадалар, юл үткәргечләре, күперләр), шулай ук юл билгеләре, светофорлар, күрсәткечләр, ЛЭП, яктырту баганалары һ.б. тиешле хәлдә булырга, Мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, граффити, ржавчиннар, буярга һәм кирәк булганда ремонтланырга тиеш. Ремонт таләп итүче зыян күргән мәгълүмати күрсәткечләр ремонтланырга яки алмаштырылырга тиеш (сүтелергә). Барлык язулар да күрсәткечләр булырга тиеш төгәл различимы һәм җиңел укаемы.

4.2.5. Максаты белән куркынычсыз эксплуатацияләү инженерлык комунникций, Корылмалар, аларның конструктив элементларын мәҗбүри тәртиптә:

- Кара кое люклары ГОСТ 3634 таләпләренә туры килергә тиеш.

- муниципаль берәмлек урамнарында машиналар йөрү өлешендә, тротуарларда, юлларда, урамнарда люк капкачын каплау дәрәҗәсенә карата 2,0 см. дан артык катламга кире кагу рөхсәт ителми.

- Люк, колодец, рәшәткә түбәләре җимерелгән, шулай ук алар булмаганда кичекмәстән киртәләнергә һәм тиешле юл билгеләре белән билгеләнергә тиеш. Аларны алыштыру 3 сәгатьтән дә артмаска тиеш.

- башка территорияләрдә әлеге җитешсезлекләрне бетерү, әлеге Кагыйдәләр таләпләре нигезендә, куркынычсызлыкны тәэмин итү максатыннан, алар табылган вакыттан алып, 2 тәүлек эчендә башкарылырга тиеш.

4.1.2. Инженерлык коммуникацияләрендә, корылмаларында ремонт, монтаж эшләре башкарганда, аларның конструктив элементларында, люкларны, коеларны ачкан вакытта, машиналар йөрү өлешендә, тротуарларда, юлларда, муниципаль берәмлек урамнарында әлеге Кагыйдәләрнең таләпләре мәҗбүри рәвештә үтәлергә тиеш.

4.7. Магистраль урамнарны кисешкән урыннарда, эстакадаларда, күперләрдә һәм юл үткәргечләрендә яктырту өчен яктырткычлар ике яклы (симметрияле яки шахмат тәртибендә), бүлгеч полосаның аскы өлешендә, шулай ук трослардагы биек баганалар арасындагы подвескалы яктырткычлардан урнашырга кирәк. Ераклык арасында кредиторов билгеләргә карап тибындагы светильников, чыганаклары света һәм үрләр аларны урнаштыру, әмма артык түгел 50 м. бәлки урнаштыру җиһазлар декоративно-сәнгать (бәйрәм) яктырту.

3.3. Мәйдан

7.3.1. Функциональ билгеләнеше буенча, гадәттә, төп (хакимият органнары, иҗтимагый оешмалар биналарында), приобъект (һәйкәлләр, музейлар, сәүдә үзәкләре, стадионнар, парклар, базарлар һ.б.), иҗтимагый-транспорт (вокзаллар янында, керү урыннарында), мемориаль (истәлекле объектлар яки урыннар янында), транспорт чишелешләре мәйданнары билгеләнә. Төзекләндерү эшләрен проектлаганда җәяүлеләр һәм транспорт хәрәкәтен, төп һәм җирле транспорт агымнарын Максималь Дәрәҗәдә бүлүне тәэмин итә.

7.4. Җәяүлеләр кичү юллары. Велосипед инфраструктурасы.
Җирлекнең әйләнә-тирә мохиткә үтемлелегенә аерым таләпләр.

7.4.1. Җәяүлеләр кичү урыннарын җирлек урамнары һәм юллары белән төп җәяүлеләр коммуникацияләре кисешкән урыннарда урнаштыру. Җәяүлеләр кичү урыннарын урамның бер өлеше (җир өсте) белән бер дәрәҗәдә, йә урамның машиналар йөрү өлешеннән тыш (җир өсте һәм җир асты юллары) проектларга.
7.4.2. Сакланыла торган хәрәкәт урамнарындагы җир өсте җәяүлеләр кичү урынын урнаштырганда, зонада биналар, неапиталь булмаган корылмалар, реклама щитлары, 0,5 м дан артык яшел үсентеләр урнаштыру рөхсәт ителми торган өчпочмакны тәэмин итәргә киңәш ителә.
7.4.3. Җир өсте җәяүлеләр кичү урыннарын төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге: юл тамгасы, съезд өчен тротуар дәрәҗәсеннән пандуслар, яктырту җиһазлары.

4.4. Велосипед юлларын җирлекнең барлык өлешләрен, велосипедта тоткарлыксыз йөрү өчен шартлар тудырып, бәйләргә тиеш.

7.4.5. Велосипед инфраструктурасы объектларына түбәндәге төп таләпләр куела: Куркынычсызлык, Элемтә, туры линиялелек һәм уңайлылык. Куркынычсызлык интенсив транспорт һәм җәяүлеләр агымнарыннан велосипед хәрәкәте изоляциясен һәм «машина йөртүче - велосипедчы» күренешен тәэмин итүне күздә тота. Бәйлелек һәм туры линиялелек велосипедка пункттан ә пункттан б пунктка кыска юл белән барып җитү мөмкинлеген тәэмин итә. Комфортлы үз эченә түбәндәге характеристикаларны ала: хәрәкәт полосасының киңлеге, каплау материалы, кискен өемнәр булмау, яктырту һ. б.

7.4.6. Велосипед хәрәкәтеннән нәтиҗәле файдалану өчен түбәндәге чараларны күздә тотарга кирәк:

1) Бердәм ябык системага интеграцияләнгән велосипед юллары маршрутлары;

2) җәяүлеләр һәм автомобиль хәрәкәте тыкрыгында веломаршрутларның уңайлы һәм куркынычсыз кисешүләре (мәсәлән, интенсив йөрү
автомобиль чормалары);

3) районда автомобиль транспорты хәрәкәтенең гомуми тизлеген киметү, велосипедчылар юл йөрү өлешеннән имин файдалана алсын өчен (бу яңа велосипед юллары төземичә генә велосипед маршрутлары челтәрен киңәйтергә мөмкинлек бирәчәк);

4) маршрутта биеклекне бытбылдык зоналарында киртәсез мохит оештыру;

5) велосипед юлларын йөрү зоналарында гына түгел, ТПУ зоналарына һәм юлдан тыш транспорт тукталышларына алып баручы маршрутларда да оештыру;

6) ТПУ һәм тышкы транспорт тукталышлары зоналарында, шулай ук район активлык үзәкләрендә җаваплы саклау белән куркынычсыз велопарковкалар.

7.4.7. Велосипедны ел әйләнәсендә куллану өчен түбәндәге чараларны күздә тотарга кирәк:

1) параллель рәвештә машиналар үтеп баручы велосипед юллары кышкы чорда кар чистарту өчен файдаланылачак Яшел полосаны бизәү;

2) кышкы чорда велосипедчыларга машиналар йөрү өлешендә хезмәт күрсәтүдә өстенлекле юнәлеш бирү;

3) кышын велоюлларга хезмәт күрсәтү өчен заманча технологик чишелешләрне, мәсәлән, өслекләрне җылыту өчен кулланырга;

4) Барлык велодорожки булырга тиеш яктыртылган;

5) иң загруженные веломаршруты булырга мөмкин крытыми;

6) велопарковки зур сыйдырышлы проекировать крытыми;

7) кышкы чорда велосипедлар өчен шипованные резина куллану.

7.4.8. Торак мохитне, урамнарны һәм юлларны, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын проектлаштырганда һәм эксплуатацияләгәндә өлкән яшьтәге затлар һәм инвалидлар өчен җирлекнең әйләнә-тирә мохитеннән файдалану мөмкинлеген, әлеге объектларны өлкән яшьтәге затлар һәм инвалидларның йөртүенә ярдәм итүче элементлар һәм техник чаралар белән җиһазландыру, мәҗбүри тәртиптә пандус, поручней рәвешендәге җиһазларны урнаштыру, персоналны чакыру төймәсе белән тәэмин итүне күздә тотарга кирәк.

7.4.9. Өлкән яшьтәге затларны һәм инвалидларны йөртүгә ярдәм итүче техник чаралар һәм җиһазларны проектлау, төзү, урнаштыру, расланган проект документациясе нигезендә, яңа төзелеш вакытында мәҗбүри рәвештә гамәлгә ашырырга кирәк.

1.5. Транспорт, инженерлык техник зоналары
коммуникацияләр, су саклау зоналары

7.5.1. Җирлек территориясендә шәһәр төзелешен җайга салу линияләре белән бүлеп бирелә торган техник (сак-эксплуатация) зоналарның түбәндәге төрләрен күздә тота: магистраль коллекторлар һәм торба үткәргечләр, югары һәм түбән көчәнеш кабельләре, Түбән токлар, югары вольтлы тапшырулар линияләрен, метрополитенны, шул исәптән вак салыну һәм тд.

7.5.2. Магистраль коллекторлар һәм торба үткәргечләр, югары, түбән көчәнеш кабельләре һәм йомшак токлар, югары вольтлы тапшырулар линияләре, кагыйдә буларак, каты өслекле транспорт-җәяүлеләр коммуникацияләрен урнаштыру, яктырту җиһазлары, тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары урнаштыру, мәйданчыклар (балалар, ял итү, автомобиль стоянкалары, чүп җыючылар урнаштыру) урнаштыру, теләсә нинди төр корылмалар төзү рөхсәт ителми. коммуникацияләрнең техник зонасында узучы техникадан тыш, анык булмаган стационар булмаган.

7.5.3. 110 кВт ким көчәнеш белән югары вольтлы тапшырулар линияләре зонасында этләрне йөртү һәм өйрәтү өчен мәйданчыклар урнаштыру мөмкинлеге бар. Яшелләндерүне зонаның тышкы ягы буенча чәчәк түтәлләре һәм газоннар рәвешендә проектларга тәкъдим ителә, алга таба - куаклар һәм Түбән үсүче агачлар белән өске (неглубокой) тамыр системалы утырту.

4.4. Тимер юлга бүлеп бирелгән полосаларны төзекләндерү Снипны исәпкә алып 3-01 проектлый.

7.5.5. Су саклау зоналары территорияләрен төзекләндерү су законнары нигезендә проектлана.

Кисәк 8. ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ ОБЪЕКТЛАРЫН ЭКСПЛУАТАЦИЯЛӘҮ

8.1. Гомуми нигезләмәләр

8.1.1. Кагыйдәләрнең әлеге бүлегендә куллану кагыйдәләре структурасы һәм эчтәлеге буенча төп принциплар һәм тәкъдимнәр тупланган.

8.1.2. Төзекләндерү объектларын эксплуатацияләү кагыйдәләре түбәндәге бүлекчәләр бар: территорияләрне җыештыру, төзекләндерү элементларын тоту тәртибе, территорияләрне яшелләндерү һәм яшел үсентеләрне карап тоту эшләре, юлларны карап тоту һәм эксплуатацияләү, территорияне яктырту, коммуникацияләрне төзегәндә, ремонтлаганда һәм реконструкцияләүдә эшләр башкару, хайваннарны тоту, җирлекнең әйләнә-тирә

мохитеннән һәркем файдалана алырлык булуына аерым таләпләр, җирлекнең бәйрәмчә бизәлеше, төзекләндерү объектларын эксплуатацияләүне контрольдә тоту турында төп нигезләмәләр.
8.1.3. Якын-тирә территорияне ныгыту һәм билгеләү тәртибе:
8.1.3.1. Муниципаль берәмлекнең барлык территориясе җаваплы затларга беркетелә.
8.1.3.2. Территорияне ныгыту һәм аның чикләрен билгеләү территорияләрне җыештыру һәм карап тотуның схематик карталарын төзү нигезендә башкарыла һәм Олы Шырдан авыл башкарма комитеты җитәкчесе тарафыннан раслана. Территорияне ныгыту һәм беркетелгән территория турында мәгълүматны җаваплы затларга җиткерү, шулай ук беркетелгән территорияне карап тотуга һәм санитар чистартуга контрольлек итү системасын Олы Шырдан авыл башкарма комитеты җитәкчесе билгели.
8.1.4. Әйләнә-тирә территория билгеләнә:
8.1.4.1. Җир биләмәләреннән файдалану, шулай ук аерым торучы биналар, корылмалар өчен:
- периметр буенча 50 метр киңлеккә (сәүдә павильоннары һәм киосклар өчен — периметр буенча 10 м киңлеккә);
- әгәр җирдән файдалану территориясенең периметр буенча — санитар-сак зонасы чикләрендә 50 метрдан артыграк санитар-сак зонасы бар икән;
-ике күрше җирдән файдалану территориясе, йә биналар, корылмалар белән аерым төзелә торган биналар, корылмалар арасында 50 метрдан кимрәк ара булганда-алар арасында урнашкан участок уртасына кадәр;
- җирдән файдалануның ике күрше территориясе, яки аерым торучы биналар, корылмалар арасында 50 метрдан артык ара булганда, алар арасында урнашкан участок уртасына кадәр, әмма 55 метрдан да артмаска тиеш.;
- аерым биналарда, корылмаларда урнашкан биналар өчен-периметр буенча бина участогының җаваплы заты белән шөгыльләнә торган озынлыгы буенча 10 метр киңлеккә.
8.1.4.2. Урамның машиналар йөри торган өлешендә тоташ төзелеш урыннарында урнашкан биналар, корылмалар һәм биналар өчен:
1 — ике яклы һәм берьяклы төзелеш алып барган урамнарда-бина буенда җаваплы зат биләгән участок озынлыгы буенча һәм тротуар һәм Яшел зонаның киңлегенә кадәр.

8.2. Территорияне җыештыру

8.2.1. Физик һәм юридик затлар, аларның милек хокукындагы оештыру - хокукый рәвешләренә бәйсез рәвештә, урып-җыю эшләрен оештыруны һәм җитештерүне тәэмин итәргә, шулай ук гамәлдәге җир законнары, торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитария кагыйдәләре нигезендә даими чистартуны һәм җыештыруны тәэмин итәргә тиеш (СанПиН 42-128-4690-88).
8.2.1. Җирлек территориясендә эшчәнлек алып баручы юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр, шәхси домовладельцы, бакча ширкәтләре һәм башка хуҗалык субъектлары җыелышка, саклауга һәм чыгаруга тиешле килешүләр төзү юлы белән каты көнкүреш калдыклары белән мөрәҗәгать итүне тәэмин итәргә тиеш.
8.2.1.2. Территорияне җыештыруга, шул исәптән беркетелгән территория һәм калдыкларны һәм кар чыгару өчен башкаручылар белән килешүләр төзегән җаваплы затлар контрольдә тотуны тәэмин итәргә һәм башкаручылардан башкарылучы эшнең вакытында һәм сыйфатын таләп итәргә тиеш.
8.2.1.3. Муниципаль берәмлек территориясендә эшчәнлек алып баручы юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр, бакча ширкәтләре һәм башка хуҗалык субъектлары бурычлы:
чүп савытлары, контейнерлар булуны тәэмин итү ,
каты көнкүреш калдыкларын, контейнер мәйданчыкларын, ә яраксыз биналарда җыю өчен ,
корылмаларда һәм корылмаларда сыек калдыклар өчен җыентыклар (җылыткычлар) булдыру ;
контейнерларга, контейнер мәйданчыкларына ирекле керү мөмкинлеген тәэмин итү ;
**аларны исраф итүче чүп савытлары, контейнерлар тотуны тәэмин итү **
җирлек территорияләрен чүп-чардан арындыру ;
айга бер тапкырдан да ким булмаган вакытында чүплекләрне чистарту һәм дезинфекция белән тәэмин итү ,
сыек калдыклар өчен контейнерлар, контейнер мәйданчыклары, җыентыклар (кугычлар) ;
**җитештерү һәм куллану калдыкларын чыгаруны оештыруны һәм аларның үтәлешен контрольдә тотуны тәэмин итә **
аларны бетерү графигын үтәү ;
*** контейнер мәйданчыкларын үз вакытында буяу һәм юу. **
Каты көнкүреш калдыкларын җыю, саклау һәм чыгару турында шартнамә эшчәнлекне гамәлгә ашыру урынында сакларга һәм кагыйдәләрне үтәүне (күзәтчелек) гамәлгә ашыручы затларның беренче таләбе буенча территориядә юридик зат яки шәхси эшмәкәр урнашкан ИК, ТМШ язмача таләбе буенча тапшырырга кирәк.
4.2. Сәнәгать оешмалары саклагыч яшел полосалар булдырырга, торак кварталларны җитештерү корылмаларыннан киртәләргә, төзеклектә һәм чисталыкта булырга тиеш.
8.2.3. Муниципаль берәмлек территориясендә санкцияләнмәгән урыннарда җитештерү һәм куллану калдыкларын урнаштыру, төзелеш материаллары, утын, печән, ашламалар һәм башкалар урнаштыру тыела; вакытлыча складлау Олы Шырдан авыл башкарма комитеты рөхсәте рәсмиләштергәндә ике айдан да артмаска рөхсәт ителә.
Рөхсәтсез урыннарда җитештерү һәм куллану калдыкларын урнаштырган затлар үз хисабына әлеге территорияне җыештырырга һәм чистартырга тиеш.
Җир кишәрлекләре хуҗалары, кулланучылар яки милекчеләр үз территорияләрендә рөхсәтсез калдыклар урнаштырудан юл куймаска тиеш.
4.4. Санитар карап тоту максатларында муниципаль берәмлек территориясендә тыела:
8.4.1. чүп-чар кабул итү камераларына автотранспорт чаралары белән керү юлларын ябу.
4.2. сәнәгать, көнкүреш һәм коммуналь калдыкларны, чүп-чарны, яфракларны, агач кисүләрне һәм башкаларны, шул исәптән контейнерлар һәм урналарда, махсус җайланмалар кулланмыйча, яндыру.

Муниципаль берәмлек территориясендә сәнәгать һәм көнкүреш калдыкларын, әлеге максатлар өчен махсус билгеләнгән урыннардан тыш, заказларга;
8.4.3. переполнять контейнерлар-җыючылар белән көнкүреш һәм коммуналь калдыклар һәм пычрату территориясен алар тирәсендә;
4.4. муниципаль берәмлек территориясендә калдыкларны һәм чүп-чарны контейнерлар һәм чүп-чарлардан башка ташларга, рөхсәтсез калдыклар һәм чүп-чар ташлау урыннары булдырырга;
8.4.5. чүп-чарны, чүп-чарны турыдан-туры кырларга, бакчаларга, урманнарга, болотларга, паркларга, газоннарга, су объектларына һәм аларның яр буе саклау полосаларына һәм башка урыннарны чыгарырга һәм ташларга. Калдыкларны ташганда машина йөртүче үзе белән, хәрәкәт маршрутын һәм калдыкларны тапшыру урынын күрсәтеп, документларга ия булырга тиеш. Маршруттан тайпылышлар рөхсәт ителми.
8.4.6. азык-төлек калдыкларын һәм икенчел чималны (текстиль, банклар, шешәләр, кәгазь, полиэтилен пакетлар һ. б.) чүп үткәргечләрдән һәм чүп җыючылардан сайларга;
8.4.7. бу максатлар өчен билгеләнмәгән урыннарда азык калдыклары өчен савытларны юарга;
8.4.8. территорияләрне пычратуга китерүче ачык ысул белән чүп-чар, оча торган, чи-чи һәм тузан ташу;
8.4.9. ишегалларында һәм урамнарда сыек калдыклар агызырга, шулай ук моның өчен яңгыр сулары канализациясенең коеларын һәм су агымнарын кулланырга кирәк;
8.4.10. бер ишегалдында берничә тигез санитар җайланма (бәдрәфләр, Загреб ям һәм тд.);
8.4.11. канализацияләнмәгән торак йортларның һәм башка корылмалардан, яңгыр канализациясенә, рельефка, кюветка һәм су объектларына агынты һәм канализация суларын чыгаруны оештырырга. Йорт биләмәләре өчен чокырлар урнаштыру тыела.
8.4.12. чүп-чарны машиналар йөрү өлешенә һәм яңгыр сулары канализациясе коеларына салырга;
8.4.13. кышкы урып-җыю эшләрен үткәрү өчен транспорт чаралары, башка механизмнар яки башка ысул белән тоткарлану.
8.4.14. Торак фондына хезмәт күрсәтү оешмалары тәэмин итәргә тиеш:
хезмәт күрсәтелә торган территориядә каты калдыклар өчен җыентыклар урнаштыру, ә анализланмаган биналарда сыек калдыклар өчен җыентыклар (эретмәләр) булу мөмкинлеге бар ;
территорияне вакытында җыештыру һәм аның санитар торышын даими күзәтү ;
калдыкларны чыгаруны оештыру һәм калдыкларны чыгару графигының үтәлешен контрольдә тоту ;
контейнерлар һәм чүп җыючылар урнаштыру өчен мәйданчыклар янында ирекле подъезд һәм яктырту ;
чүп-чар өчен контейнерлар һәм чүп җыючыларның тәзек хәлдә булуы (башка оешмалар балансында булган контейнерлар һәм бункерлардан тыш) территорияне чүп-чардан һәм пычрактан башка ;
халык арасында территорияне җыештыруны оештыру буенча киң аңлату эшләре алып бару.
8.2.5. Муниципаль берәмлек территориясендә җитештерү һәм куллану калдыкларын махсус җайланмалар кулланмыйча яндыру тыела.
8.2.6. Торак йортлардан, сәүдә һәм җәмәгать туклануы оешмаларыннан, Мәдәният, балалар һәм дәвалау оешмаларыннан көнкүреш калдыкларын чыгару әлеге оешмалар һәм торак милекчеләре, шулай ук көнкүреш калдыкларын чыгару буенча махсуслаштырылган оешма белән килешүләр нигезендә башкарыла.
8.2.7 ремонт вакытында барлыкка килгән калдыкларны чыгару гамәлгә ашырыла
төзелеш калдыкларын һәм чүп-чарны чыгару буенча махсус оешма белән килешүләр нигезендә әлеге урынга махсус билгеләнгән урыннарда куллану ремонты башкарган затлар тарафыннан.
Ремонт вакытында барлыкка килгән калдыкларны каты көнкүреш калдыклары һәм КГМ калдыкларын вакытлыча саклау урыннарына урнаштыру тыела.
8.2.8. Урамнарны, мәйданнарны, скверларны һәм башка җәмәгать урыннарын җитештерү һәм куллану калдыклары белән чүп-чардан арындыруны булдырмау өчен ишек төбендә, канатлы, үтәли торган һ.б. чүп-чарларны вакытлыча саклау өчен махсус билгеләнгән (чүп савытлары, бакалар) куелырга тиеш.
Җитештерү һәм куллану калдыкларын вакытлыча саклау өчен савытлар урнаштыруны һәм аларны вакытында чистартуны тиешле территорияләрне җыештыру өчен җаваплы затлар башкара. чын кагыйдәләр.
Чүп савытларын (бакларны) тәзек һәм пөхтә тотарга, чүп-чар җыелган саен чистартырга, ремонтларга, матурларга кирәк.
Чүпләрне карап тоту, чистарту аларны тутыру буенча милекчеләр, арендаторлар тарафыннан үз көче белән яки җыештыручы оешма белән килешү нигезендә башкарыла. Чүп савытларын юу, ремонтлау, буяу мәҗбүри тәртиптә хәл, пычрануга карап башкарыла .
Әлеге Кагыйдәләрдә күрсәтелгән җаваплы затлар бурычлы:
1) каты коммуналь калдыкларны, зур габаритлы, төзелеш чүп-чарын һәм башка калдыкларны әлеге кагыйдәләр таләпләренә туры китереп җыюны, җыюны, җыюны, чыгаруны оештырырга;
2) каты коммуналь калдыклар җыю өчен урналар, контейнер мәйданчыклары һәм контейнерлар, бункер-туплаучылар һ. б. булуны тәэмин итәргә, ә яраклаштырылмаган биналарда, корылмаларда сыек калдыклар өчен җыентыклар (җылыткычлар) җиһазландырырга;
3) контейнерларга, бункерларга-туплаучыларга һәм контейнер мәйданчыкларына ирекле керү мөмкинлеген тәэмин итү;
4) Каты коммуналь калдыклар җыю өчен контейнерлар, чүп савытлары, бункер-җыелмалар төзек хәлдә тотуны тәэмин итү;
5) сыек калдыклар өчен чүпләрне, контейнерлар, бункерларны һәм контейнер мәйданчыкларын, җыентыкларны (выгребларны) вакытында чистартуны һәм дезинфекцияне тәэмин итәргә;
6) җитештерү һәм куллану калдыкларын чыгаруны оештыруны һәм аларны бетерү графигының үтәлешен тикшереп торуны тәэмин итә;
7) каты коммуналь һәм башка калдыкларны вакытында чыгару;
8) контейнерларны, бункерларны һәм контейнер мәйданчыкларын үз вакытында буяу һәм юу.
Чүп савытын чүп белән шыплап тутыруы рөхсәт ителми, чүп савытыннан 3 метр радиуста территория чиста булырга тиеш.

8.2.9. Җитештерү һәм куллану калдыкларының контейнер мәйданчыгыннан 1(бер) метр ераклыкта киртәләрдән, шулай ук чүп-чар транспортына контейнерлардан чыгарылган вакытта калдыкларны чыгаруны гамәлгә ашыручы оешма хезмәткәрләре башкара.

8.3. Язгы-җәйге чорда территорияне җыештыру үзенчәлекләре

8.3.1. Территорияне язгы-җәйге җыештыру 15 апрельдән 15 октябрьгә кадәр башкарыла һәм урамнарны, тротуарларны, мәйданнарны юу, су сибү һәм юу күздә тотыла.

Климат шартларына бәйле рәвештә, Олы Ширдан авыл башкарма комитеты карары белән язгы-җәйге җыештыру чоры үзгәртелергә мөмкин.

8.3.2. Юешке урам һәм мәйданнардагы юл киңлегенә дучар ителергә тиеш.

8.3.3. Лотоклар һәм ком, тузан, чүп-чар җыештыруны юу эшләреннән соң иртәнге сәгать 7гә тәмамларга кирәк.

4.4. Тротуарларны һәм ишегалды территорияләрен, яшел үсентеләрне һәм газоннарны юу һәм су сибү оешмалар һәм биналарның милекчеләре көче белән башкарыла.

1.3.5. Юл өслекләрен һәм тротуарларны юу, шулай ук тротуарларны билгеләү эшен иртәнге сәгать 23дән 7 сәгатькә кадәр башкарырга, ә урамнарның йөрү өлешен юешләп, иртәнге сәгать 9дан 21 сәгатькә кадәр башкарырга кирәк.

4.4. Көзге-кышкы чорда территорияне җыештыру үзенчәлекләре

8.4.1. Көзге-кышкы җыештыру эшләре 15 октябрьдән 15 апрельгә кадәр үткәрелә һәм чүп-чар, кар һәм боз, пычрак, ком, бозлавыкка каршы реагентлар белән урамнарны чүп-чардан арындыруны күздә тота.

Олы Ширдан авыл башкарма комитеты карары белән көзге-кышкы җыештыру чоры климат шартларына бәйле рәвештә үзгәртелергә мөмкин.

Кар, боздан чистартуны, ком сибүне һәм махсус бозлавыкка каршы препаратлар белән эшкәртүне кичекмәстән кар явуы яки бозлавык барлыкка килү белән башларга кирәк.

8.4.2. Биналарның, корылмаларның, керү төркемнәренең түбәләренә, карнизларга һәм козырькаларына нормадан артык йөкләнешне булдырмау өчен, шулай ук конструкцияләрнең җимерелүенә юл куймас өчен, кар һәм барлыкка килгән боз сарымнары һәр күп кар явып үткәннән соң, саклык чараларын үтәп, әлеге биналарның, корылмаларның хуҗалары тарафыннан кичекмәстән җыештырылырга тиеш, шул исәптән мәҗбүри тәртиптә җыештыру эшләрен башлаганчы куркынычсызлык чараларын тәэмин итеп, чистартылырга тиеш: кизү тору, сигналлар белән киртәләнергә тиеш, башка керү иминлеген тәэмин итү, биеклектә эшләүче затларны иминиятләштерү җиһазлары белән тәэмин итү.

8.4.2.1. Түбәләрне һәм козырекларны вакытында кардан һәм боздан чистартуны, карнизов, балкон һәм лоджийдан боз, кар һәм боз сөңгеләрен бетерүне гамәлгә ашырырга кирәк. Түбәне кардан чистартмыйча, кар катламнары булдырмыйча, вакыт-вакыт чистартырга кирәк. Боз кисәкләре, боз сөңгеләр төшерү, түбәләрне кардан чистарту торак милекчеләре яки идарә оешмалары тарафыннан башкарыла.

Биналарның түбәсен кардан, боздан һәм боз сөңгеләрдән чистарту куркыныч участокларны алдан әйләндереп алу белән башкарылырга тиеш. Кар һәм наледлар ташыган, боз сөңгеләр сөргән вакытта, түбәдә ремонт һәм башка эшләр җитештергәндә агач һәм куакларның, электр белән тәэмин итүнең һава линияләренең, яктырту һәм элемтә, юл билгеләре, юл светофорларының, юл коймаларының һәм юл җибәрүчеләрнең, җәмәгать транспортын көтү павильоннарының, биналарның декоратив бизәлешенең һәм инженерлык элементларының сакланышын тәэмин итүче чаралар күрелергә тиеш. Күрсәтелгән элементлар зыян күргән очракта, алар түбәне чистарткан һәм зыян китергән зат хисабына торгызылырга тиеш.

8.4.2.2. Биналарның түбәсен кардан, боздан һәм боз сөңгеләре чистартып тору куркыныч участокларны алдан әйләндереп алу белән башкарылырга тиеш.

8.4.2.3. Биналарның түбәсен кардан, боздан һәм боз сөңгеләр чистартуны аларны тротуарларга агызып, урам ягына мөрәҗәгать иткән түбә скаты өслегеннән бары тик тәүлекнең якты вакытында гына башкарырга ярый. Калган түбәдән, шулай ук яссы түбәсеннән кар ташлау эчке ишегалды территорияләренә башкарылырга тиеш. Кар чыгар алдыннан кешеләрнең иминлеген һәм агачларның, куакларның, урам электр элемтәсенең һава линияләренең, үсемлекләрнең, реклама конструкцияләренең, светофор объектларының, юл билгеләре, элемтә линияләренең, элмә такталарның тулы сакланышын тәэмин итүче саклау чаралары үткәрергә кирәк.

8.4.2.4. Түбәдән ташланган яки оешма территорияләреннән җыелган карны, төзелеш мәйданчыкларын һәм торак-коммуналь хуҗалык оешмаларын 24 сәгать эчендә алып чыгарга кирәк. Предприятие, оешма, автомобиль парковкалары, тукталышлар, төзелеш мәйданчыклары территорияләрендә карны этеп чыгару тыела. Махсус оешмалар тарафыннан җыештырыла торган юлда карны түбәдән алып, юл катламыннан сметалы кар чыгарганчы ташларга һәм алар белән уртак валга салырга кирәк.

8.4.2.5. Ишегалды территорияләреннән һәм квартал эчендәге юллардан чистартылган кар вакытлыча автотранспортның ирекле йөрүенә һәм җәяүлеләр хәрәкәтенә комачауламый торган урыннардагы ишегаллары территорияләрендә саклана. Кар җыйганда яшел үсентеләргә зыян китерү рөхсәт ителми.

8.4.2.6. Юлларны, тротуарларны, йорт яны территорияләрен һәм башкаларны җыештыру кышкы чорда һава шартларына бәйсез рәвештә җәяүлеләрнең һәм транспорт чараларының нормаль хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.

8.4.7. Кышкы чорда юлларны җыештыру үз эченә ала:

1) шәһәр җир өсте транспортының машиналар йөри торган өлешен, тукталышларны һәм тукталыш платформаларын кардан чистарту, кар көртләренә чыгу һәм кар чыгару;

2) кар яву вакытыннан алып бозлавыкка каршы катнашмалар белән шәһәр җир өсте транспортының машиналар йөрү өлешен, тротуарларны, тукталышларны һәм тукталыш платформаларын эшкәртү.

8.4.8. Юлның машиналар йөри торган өлешеннән, тротуарлардан, парковкалардан (парковка кармалары), шәһәр җир өсте транспортының тукталышларыннан һәм тукталыш платформаларыннан кар катламы урнашканнан соң, җирдән файдаланучылар, юлларның ике якларында урнашкан биналар (кишәрлекләр) арендаторлары белән килешүләр төзү белән даими рәвештә чистартылырга тиеш.

Барлык тротуарлар, ишегаллары, подъездларга якын килү юллары, керү төркемнәре, шул исәптән территорияне җыештыру өчен беркетелгән урыннар, урам, мәйданнар, базар мәйданнары һәм башка участокларны, шул исәптән камилләштерелгән, асфальт өслекле урыннарны кардан һәм кырыйларын чистартып, кирәк булганда ком сибәргә һәм хәрәкәт өчен куркынычсыз хәлдә тотарга кирәк.

8.4.9. Тукталыш пунктларыннан, җир өсте җәяүлеләр кичүеннән, күперләрдән һәм юл үткәргечләрдән, халык күплэп йөри торган урыннардан, хастаханәләр территориясенә һәм башка социаль мөһим объектларга керү һәм башка социаль мөһим объектлардан карны беренче чиратта (сайлап алу) чыгару 24 сәгать дәвамында башкарыла.

Урамнардан, мәйданнардан, күперләрдән, баскычлардан, плотиналардан, скверлардан һәм бульварлардан кар һәм бозны кичекмәстән кар яву башлана һәм, беренче чиратта, магистраль урамнардан, автобус трассаларыннан, күперләрдән, плотиналардан һәм юл үткәргечләрдән, җәяүлеләрнең туктаусыз, куркынычсыз хәрәкәтен тәэмин итү өчен, транспорттан, кыйналган урыннардан арындырырга кирәк.

8.4.2.10. Кар яву вакытында тротуарларда урнашкан шәһәр җир өсте транспортының тукталышларын һәм тукталыш платформаларын җыештыру тәүлегенә ике тапкыр җитештерелергә тиеш.

8.4.2.11. Тукталыш пунктлары территорияләренә хезмәт күрсәтүдә бордюр ташыннан 0,5 м ераклыкта машиналар йөрү өлешен чистартырга кирәк. Юлның машиналар йөри торган өлешенә карны этеп чыгару рөхсәт ителми.

8.4.2.12. Тротуарларны һәм җәяүлеләр юлларын җыештыруны (хәрәкәт итү һәм карны билгеләү) торак фондын техник эксплуатацияләү кагыйдәләре һәм нормалары нигезендә башкарырга кирәк.

Тротуарлар һәм юллар булырга тиеш чистартылган нче кар һәм наледи кадәр асфальт. Бозга (бозлавык) килгәндә, бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелә, аннары бозны (бозлавык) бетерә.

8.4.2.13. Кар теземнәргә һәм өемнәргә кар салу эшләре кар яву вакытыннан алып 6 сәгатьтән дә соңга калмыйча, ә калган территорияләрдә 12 сәгатьтән дә соңга калмыйча I һәм II сыйныф тротуарларында төгәлләнергә тиеш.

8.4.2.14. Сгребание һәм җыештыру скалыванием белән бер үк вакытта ясалырга яки аннан соң кичекмәстән кар белән бергә җыелырга тиеш. Теземнәргә яки өемнәргә җыелган кар һәм сукмак бу максатлар өчен махсус билгеләнгән урыннарга чыгарыла.

8.4.3. Җыештыру лотовой зона кышкы вакытта күздә тотарга тиеш:

1) чистарту бордюрного таш верха узу өчен снегопогрузчика;

2) кар бураны үткәннән соң метр зонасын бордюр ташына кадәр чистарту һәм Кар валын формалаштыру;

3) немедленную һәм даими расчетку решеток яңгыр кирәк-яраклары яңгыр канализациясе каршындагы наступлении оттепели тәэмин итү өчен даими спуска талых су.

8.4.3.1. Җирлек юлларының машиналар йөри торган өлешен механикалаштырылган ысул белән (урып-җыю техникасы комплекслары) һәм Кар валлары барлыкка килгән вакытта җәяүлеләр кичү урыннарында, парковкалар (парковка кесәләре), шәһәр җир өсте транспортының тукталышлары һәм тукталыш платформалары, юллар каршында бүләргә кирәк.

8.4.3.2. Юлның машиналар йөри торган өлешендә карны лоткада яки төрле полосада җыештырырга һәм кар валлары рәвешендә 2,0 - 2,5 метр киңлектәге өзеклекләр ясарга кирәк.

8.4.3.3. Кар яуган вакытта юлларның машиналар йөри торган өлешендә кар ташлау урынын бетергәннән соң 6 сәгатьтән дә соңга калмыйча чыгарырга тиеш.

8.4.3.4. Юлларны җыештырганда тышкы яктырту баганаларының, йорт яны щиткаларының, идарә итү шкафларының һәм башка корылмаларның, агачларның, куакларның сакланышын, шулай ук машиналар йөрү өлешендә механикалаштырылган кар чистартканда яшел утыртмаларның сакланышын тәэмин итәргә кирәк.

4.4. Карны вакытлыча җыю урыннары ел саен Олы Ширдан башкарма комитеты тарафыннан билгеләнә;

Вакытлыча складлау, карны яшел усентелерге булган участоклар территориясенде, балалар, спорт мәйданчыклары территориясенде урнаштыру, шулай ук кар урнаштырганда Яшел утыртмаларга зыян килу тыела. Ишегалды территорияләрендә кар өюгә кар бүлеп бирүне күздә тотарга тиеш.

8.4.4.1. Карны вакытлыча урнаштыру урыннары керү юллары, яктырту, көнкүреш биналары һәм коймалар, кар өю өчен кирәкле механизмнар белән җиһазландырыла.

8.4.4.2. Вакытлыча складлау урыннарына кар, җитештерү һәм куллану калдыклары белән пычранган.

1.5. Төзекләндерү элементларын тоту тәртибе

8.5.1. Төзекләндерү элементларын карап тотуга гомуми таләпләр.

8.5.1. Һәйкәлләрне, мемориалларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертеп, төзекләндерү элементларын карап тоту, милек хокукында, хуҗалык алып бару, оператив идарә итү хокукында тиешле төзекләндерү элементларына ия булган физик һәм (яки) юридик затлар тарафыннан яисә милекче, вәкаләтле зат белән килешүләр нигезендә башкарылырга тиеш.

Төзекләндерүнең башка элементларын тотуны оештыру авыл җирлеге бюджетында әлеге максатларга каралган акчалар чикләрендә Олы Шырдан башкарма комитеты тарафыннан килешүләр (килешүләр, контрактлар) буенча гамәлгә ашырыла.

8.5.1.2. Канатлар төзү һәм урнаштыру, шул исәптән йорт яны территориясендә, павильоннар, киосклар, палаткалар һәм кече архитектура формалары яки тышкы төзекләндерү элементлары, газон киртәләре, сезонлы базарлар, җәйге кафе, оград, коймалар, транспорт, гараж тукталышларында павильоннар, хуҗалык корылмалары, сарайлар, тротуарлар коймалары, кече спорт корылмалары, кварталларны, бакча, пляжларны төзекләндерү элементлары, реклама тумбалары, стендлар, газеталар өчен щитлар, афишалар һәм игъланнар, элмә такталар, реклама җайланмалары, биналар һәм һәйкәлләрне, урамнарны яктырту фонарьларын декоратив яктырту, терәк баганалар, шул исәптән павильоннар, киосклар, палаткалар һәм җәйге кафеларны файдалануга һәм урнаштыруга рөхсәт бары тик муниципаль берәмлек Башкарма комитетының вәкаләтле органнары белән килештерелгән проектлар буенча гына рөхсәт ителә.

8.5.1.3. Күчмә ваклап сату объектлары - лотоклар, арбалар, аттракционнар, шул исәптән уен, цирк, зоопарклар һәм т. шатров, өстәлләр, автоматлар урнаштыруга, эксплуатацияләүгә рөхсәт муниципаль берәмлек Башкарма комитетының вәкаләтле органнары белән килешү буенча бирелә.

8.5.1.4. Оешмалар, предприятиеләр, учреждениеләр, шәхси фирмалар һәм эшмәкәрләр үрнәк тәртиптә павильоннар, киосклар, палаткалар һәм кече архитектура формалары тотарга, аларны ремонтлау һәм буяу белән килешеп, архитектура органнары белән буяулар җитештерергә тиеш.
8.5.1.5. Киосклар, павильоннар, палаткалар, лотоклар, өстәлләр, коймалар, газон һәм тротуар киртәләре, транспортны көтү павильоннары, телефон кабиналары, кече спорт корылмалары, кварталларны, бакчаларны, паркларны, реклама тумбаларын, стендларны, газеталар өчен щитларны, афишаларны һәм игъланнар, транспорт тукталышларының күрсәтмәләрен, җәяүлеләр өчен эскәмияләрне елга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә җитештерергә кирәк.
8.5.1.6. Таш, тимер - бетон һәм металл оградларны, урам утлары фонарьларын, терәк-таянычларны, трансформатор будкаларын, металл капкалар, җәмәгать һәм сәнәгать биналарын елына бер тапкырдан да ким булмаган буяуны, ә ремонтны кирәк булганда башкарырга кирәк.
8.5.1.7. Витрина, элмә такталары һәм башка реклама төрләренә бәйле булмаган барлык оешма җитәкчеләре элмә такталарны, витриналар яки реклама алыштыруны яисә бетерүне билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән һәм архитектура-сәнгать таләпләренә җавап бирмәүче Яшел Үзән муниципаль районы Башкарма комитетының таләпләрен үтәргә тиеш.
8.5.1.8. Витриналар махсус яктырту арматурасы белән җиһазландырылырга тиеш.
8.5.2. Элмә такталар, реклама һәм витриналар.
8.5.2.1. Һәр төрдәге элмә такталар урнаштыру Яшел Үзән муниципаль районы Башкарма комитеты белән эскизлар килештергәннән соң гына рөхсәт ителә ала.
8.5.2.2. Якты реклама һәм элмә такталардан файдаланучы оешмаларга көн саен тәүлекнең караңгы вакыты җитү белән аларны кертергә һәм урам утларын сүндереп тору вакытын алдан ук сүндермәскә, әмма көн дә соңга калмыйча янган газонет торбаларын һәм электролампларын үз вакытында алыштыруны тәэмин итәргә кирәк.
Аерым реклама билгеләре яки элмә такталары ватылмаган очракта аларны тулысынча сүндерергә кирәк.
8.5.2.3. Витриналар махсус яктырту җайланмалары белән җиһазландырылырга тиеш.
8.5.2.4. Газеталар, афишалар, плакатлар, төрле игъланнар һәм реклама бары тик махсус урнаштырылган стендларда гына эшләнергә мөмкин.
8.5.2.5. Электротранспорт баганасы, урам утлары, биналар, коймалар һәм башка корылмалар игъланнарыннан чистартуны әлеге объектларны файдаланучы оешмалар башкара.
8.5.2.6. Тышкы реклама чараларын урнаштыру һәм эксплуатацияләү билгеләнгән тәртиптә башкарыла.
8.5.3. Төзелеш, урнаштыру һәм эчтәлеге кече архитектура формалары.
8.5.3.1. Физик яки юридик затлар кече архитектура формаларын тотканда аларны ремонтлау һәм буяу, төсле гамманы Олы Шырдан башкарма комитеты белән килештерергә тиеш.
8.5.3.2. Киосклар, павильоннар, палаткалар, арбалар, лотоклар, өстәлләр, коймалар, газон киртәләре һәм тротуарлардагы киртәләрне, транспорт көтү павильоннары, телефон кабиналары, спорт корылмалары, афишалар һәм игъланнар өчен стендлар, реклама тумбалары, транспорт тукталышлары һәм кичүләр күрсәткечләре, эскәмияләр буяуны елына бер тапкырдан да ким башкарырга кирәк.
8.5.3.3. Урам утлары фонарьларының таш, тимер - бетон һәм металл киртәләрен, терәк, трансформатор будкаларын һәм киоскларны, торак, җәмәгать һәм сәнәгать биналарының металл капкаларын ике елга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә буяуны, ә ремонтны кирәк булганда башкарырга кирәк.
4.4. Биналарны һәм корылмаларны ремонтлау һәм карап тоту.
8.5.4.1. Биналарны һәм корылмаларны эксплуатацияләүне, аларны ремонтлауны билгеләнгән кагыйдәләр һәм техник эксплуатацияләү нормалары нигезендә башкарырга кирәк.
8.5.4.2. Биналарның һәм корылмаларның фасадларын агымдагы һәм капиталь ремонтлау, буяу эшләрен биналарның һәм корылмаларның милекчеләре техник торышына карап яисә милекче башка затлар белән килешү буенча башкарырга кирәк. Биналарны, төзелмәләрне һәм корылмаларны карап тоту үз эченә ала:
- конструктив элементларны һәм бизәкләүләрне, шул исәптән керү ишекләре һәм козырекларны, балкон һәм лоджия, карнизов, канат һәм аерым баскычлар коймаларын, төшерү һәм баскычларны, витрин, декоратив детальләрне һәм башка конструктив элементларны үз вакытында төзекләндерүне һәм торгызуны тәэмин итүче;
- водостокларның, су-Көнчыгыш торбаларының һәм саннарның төзек хәлдә булуын һәм карап тотуны тәэмин итү;
- түбәләрне һәм козырекларны вакытында кардан һәм боздан чистарту, карнизлардан боз киселгән кар һәм боз сөңгеләре, балкон һәм лоджияләрне бетерү, агач ботакларының ватык ботакларын кар һәм бозга зыян китерүдән саклау чараларын тәэмин итү белән бәйле;
- герметизация, ялган кисү һәм җөйләр, ярыклар һәм выбоин;
- отмокаларны, цокольные тәрәзәләрне һәм подвалларга керү юлларын торгызу, ремонтлау һәм үз вакытында чистарту;
- фасадта урнаштырылган электроушаткычны төзек хәлдә тоту һәм аны караңгылык башлану белән кертү;
- фасад өслекләрен эксплуатацияләү торышы һәм шартларына бәйле рәвештә вакытында чистарту һәм юдыру;
- тәрәзәләрне һәм витриналарны, элмә такталарны һәм күрсәткечләрне вакытында юу;
- язу, рәсемнәр, граффити, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән чистарту.
8.5.4.3. Аерым детальләрне бетерү яки үзгәртү белән бәйле биналарның барлык үзгәрешләре, шулай ук гамәлдәге тәрәзә, ишек проемларын урнаштыру һәм реконструкцияләү, канат, пандус, юллар урнаштыру һәм төзү, төрле техник җайланмалар, реклама конструкцияләре, элмә такталар зур Шырдан башкарма комитеты белән килешү буенча башкарыла.
8.5.4.4. Балконнарның, көймәләрнең нинди дә булса үзгәрешләрен башкару, урамга чыгучы биналарның тышкы фасадларының келәмнәрен, кием-салымын, балкон һәм тәрәзәләрен элдерү, шулай ук аларны йорт әйләнешенең төрле предметлары белән бутау тыела.
8.5.4.5. Ишегалды территорияләрен металл лом, төзелеш һәм көнкүреш чүп-чары, йорт кирәк-яраклары һәм башка материаллар белән әйләндереп алу тыела.

8.5.4.6. Биналарда урамның исемен һәм расланган үрнәктәге йортларның номер билгеләрен, ә угловлы йортларда - кисешүче урам исемнәре күрсәтелгән күрсәткечләр куелырга тиеш.

Биналарда Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә, расланган үрнәктәге урам һәм номер билгеләре, ә углов йортларда – кисешүче урам исемнәре билгеләнергә тиеш.

8.5.5. Балалар һәм спорт мәйданчыкларында, паркларда, скверларда, ел фасылына карамастан, маневрлау (юл йөрү, борылу), транспорт чаралары туктап тору яки парковка, тагылма һәм башка хәрәкәт чаралары тыела.

8.6. Территорияләрне яшелләндерү һәм карап тоту буенча эшләр

яшеллек

8.6.1. Яшел үсентеләр территорияне төзекләндерүнең мәҗбүри элементы булып тора. Төзекләндерү эшләрен башкарганда булган яшел үсентеләрне мөмкин кадәр саклап калырга кирәк.

яшелләндерү объектлары янындагы төзелеш мәйданчыкларын оештырганда проектта сакланылучы яшел утыртмаларның бөтенлеген саклау, түбән һәм киң кроннарны өлешчә кисү, агач кәүсәләрен саклау, куакларның кроннарын бәйләү, җир кишәрлекләре белән янәшә урнашкан үсемлекләр астына вак таш салу кебек чаралар күрергә кирәк;

территорияне планлаштыру, җир асты коммуникацияләрен салу, юлларны, юлларны, юлларны һәм тротуарларны төзекләндерү яшелләндерү эшләре башланыр алдыннан тәмамланырга тиеш;

туфрак катламын бозуга бәйле ремонт, төзелеш һәм башка эшләр үткәргәндә, киләчәктә яшел төзелештә файдалану өчен туфракның уңдырышлы катламын төшерергә һәм сакларга кирәк. Югарыда күрсәтелгән эшләрне эшләп бетергәннән соң бозылган җир участокларын һәм ятмаларны торгызырга кирәк. Төзекләндерү эшләре җитештерү проектында каралырга тиеш;

Яшел үсентеләр урнашкан Олы Ширдан авыл җирлегендә җир кишәрлекләре хосусый, дәүләт һәм муниципаль милектә булырга мөмкин.

8.7. Юлларны карап тоту һәм эксплуатацияләү

8.7.1. Муниципаль берәмлек территориясендә юл катламнарын саклау максаты белән тыела:

- сүс йөк ташый;

- рельслар, бүрәнәләр, тимер балкалар, торбалар, кирпеч, башка авыр предметларны төяү-бушату эшләре вакытында төшерү һәм аларны складлау;

- каты катламлы авыл урамнары буйлап, казлар барышына машиналар куу;

- квартал эчендәге җәяүлеләр сукмакларында, тротуарларда зур йөк транспорты хәрәкәте һәм туктау.

8.7.2. Оешмалар 8.2.1 пунктында күрсәтелгән затлар белән килешүләр нигезендә муниципаль берәмлек территорияләрен җыештыралар. чын кагыйдәләр.

8.7.3. Муниципаль берәмлек чикләрендә гомуми файдаланудагы автомобиль юлларын, күперләрне, тротуарларны һәм башка транспорт инженерлык корылмаларын агымдагы һәм капиталь ремонтлау, төзү һәм реконструкцияләү (гомуми файдаланудагы автомобиль юлларыннан, күперләрдән һәм федераль һәм региональ әһәмияттәге башка транспорт инженерлык корылмаларыннан тыш) оешмалар тарафыннан зур Шырдан башкарма комитеты белән капитал салу планы нигезендә килешүләр буенча гамәлгә ашырыла.

4.4. Урам хәрәкәте иминлеген тәэмин итү буенча светофорларны, юл билгеләрен, тамгаларны һәм башка объектларны эксплуатацияләүне, агымдагы һәм капиталь ремонтлауны Олы Шырдан башкарма комитеты белән килешүләр буенча оешмалар башкара.

8.7.5. Җир асты челтәрләре урнашкан оешмалар даими рәвештә элемтә люкларының түбәләре һәрвакыт юл өслеге дәрәҗәсендә булуын, даими рәвештә төзек һәм ябык булуын күзәтеп торырга тиеш.

Урам һәм тротуарларның машиналар йөри торган өлешендә урнашкан Люк, коеларның түбәләрен, зыян килгән яки җимерелгән очракта, кичекмәстән тотып алырга һәм 6 сәгать эчендә коммуникация булган оешмаларны торгызырга кирәк.

8.8. Олы Шырдан авыл җирлеге территориясен яктырту

8.8.1. Урамнар, юллар, мәйданнар, яр чаллы, күперләр, бульварлар һәм җәяүлеләр аллеялары, иҗтимагый һәм рекреацион территорияләр, торак кварталлар, микрорайоннар, торак йортлар, сәнәгать һәм коммуналь оешмалар территорияләре, шулай ук входлар аркалары, юл билгеләре һәм күрсәткечләр, торак пунктлар турында мәгълүмат элементлары тәүлекнең караңгы вакытында Олы Ширдан башкарма комитеты раслаган расписание буенча яктыртылырга тиеш.

Әлеге объектларны яктырту бурычы аларның милекчеләренә яки вәкаләтле милекчегә йөкләнә.

8.8.2. Муниципаль берәмлек территориясен яктырту, оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, физик һәм юридик затлар белән килешүләр буенча энергия белән тәэмин итүче оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Җир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм үткәрү

8.9.1. Заказчының бурычлары

8.9.1. Заказчы бурычлы:

8.9.1.1. Эшләр эшли башлаганчы аларны җитештерүгә рөхсәт (ордер) рәсмиләштерергә кирәк.

Эшләр башланганчы милекченең, җир кишәрлегеннән файдаланучының җир эшләре башлануы, объектны карап тоту һәм техник эксплуатацияләү белән шөгыльләнүче оешмага хәбәр итәргә кирәк.

Заказ бирүче эш җитештерүчене эшләр башкаруга ордер рәсмиләштерергә хокуклы.

8.9.1.1.2. Эшләрне башкарган очракта, подрядчы оешма аңа җир эшләрен башкаруга ордерның оригиналын тапшырды.

8.9.1.3. Эш җитештерүче алыштырган очракта (объектны башка оешма тапшырганда) ордерны башка хезмәткәркә яки оешмага кичекмәстән яңадан рәсмиләштерергә.

8.9.1.4. Башкарма комитетның автомобиль юллары буенча транспорт чаралары хәрәкәтен вакытлыча чикләү (вакытлыча туктату) турында күрсәтмәсен алырга.
Автомобиль юллары буенча транспорт чаралары хәрәкәтен вакытлыча чикләү яки вакытлыча туктату очрагында мәгълүмат щит мондый чикләүләрне (туктату) башлаганчы биш көннән дә соңга калмыйча билгеләнергә тиеш.
8.9.1.1.5. Ордерда күрсәтелгән эшләрне башкару срокларын үтәүне контрольдә тоту. Җир эшенә Ордер 2 айга кадәр бирелә. Ордерда күрсәтелгән эшләр вакытын 1 айга кадәр озайту күздә тотыла.
8.9.1.1.6. Ордерда күрсәтелгән эшләрне билгеләнгән срокта тәмамларга мөмкинлек бирми торган сәбәпләр барлыкка килгән очракта, ордерда күрсәтелгән эшләрне башкару вакыты чыкканчы, эшләрне башкару срокларын биш календарь көннән дә соңга калмыйча озайту үтенече белән Башкарма комитетка мөрәҗәгать итәргә кирәк.
8.9.1.7. Бозылган юл өслеген, яшел үсентеләрне һәм башка төзекләндерү элементларын үз акчалары хисабына торгызган өчен җаваплылык хисе хисе йөртү.
Асфальт-бетон өслеген торгызу машиналар йөрү өлеше яки тротуарның бөтен киңлегенә һәм комплекста, шул исәптән машиналар йөрү өлешен, борт ташын, тротуарларны, яшелләндерелгән территорияләрне дә сыйфатлы итеп җитештерелергә тиеш.
8.9.1.8. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының " объектны муниципаль ихтыяҗлар өчен файдалануга кайтару турындагы актка кул куелганнан соң, билгеләнгән вакыт эчендә, кимчелек һәм деформация туганда торгызу эшләрен башкаруның гарантия срогын (биш ел) тәэмин итәргә.
Башкарылган эшләрне һәм төзекләндерү эшләрен кабул итү Башкарма комитет вәкилләре һәм эш башкаручы тарафыннан кул куелган акт белән тулысынча рәсмиләштерелә. Инженерлык-коммуникация (җир) эшләрен башкарганда башкарылган эшләрне кабул итү шулай ук Россия Эчке эшләр министрлыгының Яшел Үзән шәһәре һәм ЗМР буенча ЮХИДИ бүлеге вәкилләре катнашында башкарыла.
8.9.1.9. Ордерда күрсәтелгән эшләр срогы чыкканнан соң өч көн эчендә объектны Тышкы төзекләндерү элементларын бозуга бәйле эшләрне җитештергәннән соң төзекләндерү эшләрен һәм төзекләндерүне торгызу буенча эшләрне кабул итү акты белән тапшырырга.
8.9.1.1.10. Кышкы чорда эшләр башкарылган очракта (1 ноябрьдән 31 мартка кадәр) ордерда күрсәтелгән эш вакыты чыкканнан соң өч көн эчендә төзекләндерүнең һәм юлларның җимерелгән элементларын торгызу буенча эшләрне арадаш кабул итү актын рәсмиләштерергә.
Төзекләндерү һәм юлларның җимерелгән элементларын соңгы торгызу 8.9.8.6 пунктында билгеләнгән тәртиптә башкарыла һәм төзекләндерү элементларын һәм юлларны тулысынча торгызу эшләре тәмамланганнан соң өч көн эчендә кабул итү акты белән тапшырыла.
Элек бирелгән ордерларны системалы (ике тапкырдан артык) ябу срокларын һәм тәртибен бозган очракта, заказ бирүчегә җир эшләрен башкаруга рөхсәт бирүдән баш тартылырга мөмкин.
8.9.1.1.11. Эш процессында проект чишелешләренә төзәтмәләр кертелгән очракта, ордерга тиешле үзгәрешләр кертергә, кирәкле килешүләр белән үзгәртеп корылган проект документациясен тәкъдим итәргә кирәк.
Гамәлдәге ордерга үзгәрешләр һәм өстәмәләр бары тик аны бирү урыны буенча гына кертелә.
Ордерның гамәлдә булуы очракларда туктатылырга мөмкин:
- ордерны рәсмиләштерүнең билгеләнгән тәртибен, рөхсәтләрнең, килешүләрнең гамәлдә булуын вакытлыча туктату тәртибен бозуларны ачыклау, алар нигезендә ул бирелгән иде;
- төзелеш мәйданчыгы янында урнашкан бина һәм корылмаларның конструкцияләре һәм элементлары деформациясе барлыкка килү.
Ордерның гамәлдә булуын туктату кызыксынган затларга хәбәр итү нигезендә башкарыла, шул ук вакытта ордер алына, алмашка җитешсезлекләрне бетергәнчегә кадәр эшләрне туктату турында күрсәтмә бирелә.
Ордерда аның гамәлдә булуын туктатып тору вакыты турында билге ясала. Ордерның гамәлләрен торгызу, кагыйдә бозуларны бетерүне раслау белән, язма мөрәҗәгать буенча башкарыла.
8.9.1.12. Ордерда күрсәтелгән эш башланган көннән башлап 10 көн эчендә эш башланмаса, ордерны гамәлдән чыгару турында гариза белән мөрәҗәгать итәргә кирәк.
Аннулирование ордера җитештерелә шулай ук очракларда:
- төзелеш объектында кешеләрнең гомере яки сәламәтлегенә яки транспорт хәрәкәтенә куркыныч янау барлыкка килү, аларны бетерү өчен башка подрядчы оешмаларны яки җирлекнең хезмәтләрен җәлеп итү таләп ителә;
- ордерның гамәлдә булуын туктатып торганнан соң яисә аны туктатырга китергән сәбәпләрне төзекләндермичә эшләрне алып бару;
- ордерны рәсмиләштерүнең билгеләнгән тәртибен тупас бозуларны ачыклау, рөхсәтләрнең (Документлар, килешүләр) гамәлдә булуын туктату, алар нигезендә ул бирелгән.
8.9.2. Эш җитештерүче бурычлары
Эшләр әлеге рөхсәт алган оешма тарафыннан башкарыла ала. Оешма ордерда күрсәтелә.
8.9.2.1. Эшләр җитештерүче бурычлы:
8.9.2.2. Объектта проект документациясе расланган эш гамәлгә ашырыла торган җир кишәрлегенә хокук билгеләүче ордер оригиналь документын, автомобиль юллары буенча транспорт чаралары хәрәкәтен вакытлыча чикләү яисә вакытлыча туктаткан очракта, автомобиль юллары буенча транспорт чаралары хәрәкәтен вакытлыча чикләү (вакытлыча туктату) турында ЗМР Башкарма комитеты күрсәтмәсе һәм юл хәрәкәтен оештыру схемалары буенча транспорт чаралары хәрәкәтен вакытлыча чикләү (вакытлыча туктату) турында һәм аларның вәкилләренә тапшырырга кирәк., шул исәптән ЗМР Башкарма комитетының Административ-техник инспекциясе идарәсе хезмәткәрләренә дә.
8.9.2.3. Эш урынында эш төрен, заказчы, эш җитештерүче һәм аның подрядчылары исемнәрен (субподряд килешүләре булган очракта), эшләрне башлау һәм тәмамлау вакытын, транспорт чаралары хәрәкәтен вакытлыча чикләү яисә вакытлыча туктату вакытын (мондый чикләү (туктату), эшләрне эшләү өчен җаваплы вазыйфаи затларның фамилиясен, исемен, әтисенең исемен, эш телефоннарын номерларын күрсәтеп мәгълүмат щитын урнаштырырга. Төзелеш, ремонт, җир эшләре башкарган өчен җаваплы зат эш башкарган урында булырга тиеш.

8.9.2.4. Юл хәрәкәтен оештыру схемасына ярашлы рәвештә юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итү.

Авария хәлендәге телефонограмманы (факсограмма) җибәрү белән бер үк вакытта аварияне бетерүче оешма бер тәүлек эчендә авария хәлендәге эшләр башкаруга ордер Башкарма комитетында рәсмиләштерергә тиеш. Кичке һәм төнге вакытта, ял һәм бәйрәм көннәрендә Башкарма комитетта ордерны рәсмиләштерү шарты белән авария эшләрен башкару рөхсәт ителә.
8.9.6.3. Авария зонасында җир асты коммуникацияләре булган оешмалар телефон программасын алган вакытта авария урынына җирлекләрдә ведомствога караган коммуникацияләр (Корылмалар) урнашуны ачыклау һәм эш ысулын килештерү өчен башкарма сызыклар булган вәкилне кичекмәстән җибәрергә тиеш.
Юл йөрү өлешендә авария эшләрен җитештерү тәртибе шулай ук Россия Эчке эшләр министрлыгының ЗМР буенча ЮХИДИ идарәсе белән дә килештерелергә тиеш.
Аварияне бетерү буенча эшләр тулысынча яисә өлешчә юл хәрәкәте ябуны таләп итсә, Россия Эчке эшләр министрлыгының ЗМР буенча ЮХИДИ идарәсе органнары башкарма комитет белән берлектә тиз арада юл хәрәкәте ябылу, транспортны карап чыгу маршруты һәм зыян күрүне бетерү (кызыксынган эксплуатация оешмалары белән бергә) вакыты турында оператив карар кабул итәләр.
8.9.6.4. Аварияне бетерү буенча эш урынында оешманың авария эшләрен башкаручы җаваплы вәкиле, башкарма комитет тарафыннан бирелгән хезмәт таныклыгы һәм ордеры, яки телефонограммасы күчермәсе (факсограмма) булырга тиеш.
8.9.6.5. Төрле материаллар һәм җиһазлар урнаштырган яки авария урынында грунт яки төзелеш чүп-чары ташлаган оешмалар, әгәр бу авария эшләренә комачауласа, аварияне бетерү буенча эш башкаручы оешма таләбе буенча кичекмәстән һәм үз хисабына эшләр зонасын азат итәргә тиеш.
8.9.6.6. Коммуникация (Корылмалар) тибына бәйсез рәвештә, авария хәлендәге җимерек урыннарындагы төзекләндерү тулысынча торгызылган аварияләр биш тәүлек эчендә бетерелергә тиеш.
Эшләрне башкаручы оешма авария вакытында бетерелмәгән һәм төзекләндерү эшләрен яңадан торгызган өчен җаваплы.
8.9.6.7. Авария беткәннән соң, траншея (котлован) салынганнан һәм чүп-чар җыештырганнан соң, эшләр башкаручы оешма объектны тулысынча төзекләндерүне торгызу буенча башкарылган эшләрне кабул итү актын муниципаль берәмлек Башкарма комитетының вәкаләтле органнары кабул итү актын рәсмиләштереп тапшыра.
8.9.6.8. Төзекләндерү һәм яшелләндерү эшләре махсус оешмалар тарафыннан башкарылырга тиеш.
Шул ук вакытта машиналар йөрү өлешен һәм тротуарларны торгызу эшләре ел фасылына карап 24 сәгать эчендә башкарылырга тиеш (автотранспортның авариясез хәрәкәтен һәм механикалаштырылган җыештыру өчен).
8.9.6.9. Кышкы чорда (1 ноябрьдән 31 мартка кадәр) эшләр башкарганда, кече архитектура формаларын, яшел үсентеләрне яңадан торгызу мөмкинлеге булмау һәм асфальт капламын яңадан төзү зарурлыгы булмау сәбәпле, эшләр башкаручы 25 апрельдән 31 майга кадәр төзекләндерү эшләрен башкарырга тиеш.
8.9.6.10. Авария-торгызу эшләрен үткәрү объекты төзекләндерүнең һәм юл-ремонт эшләренең фактик башкарылуын һәм аларның сыйфатын тикшергәннән соң төшерелә, бу турыда территорияне баланс тотучы оешма вәкилләре, муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты, шулай ук муниципаль берәмлекнең башкарма комитетының вәкаләтле органнары, шулай ук Россия Эчке эшләр министрлыгының ЗМР буенча ЮХИДИ идарәсе вәкилләре катнашында акт төзелә.
8.9.6.11. Әгәр авария хәлендәге эшләр җитештерү зонасын төзекләндерү эшләрен ордерда аварияле эшләр башкаруга күрсәтелгән срокта башкару мөмкин булмаса, әлеге эшләрне башкару комитетында ордер рәсмиләштерелергә тиеш. Яраклылык вакыты чыккан ордер буенча эшләр ордерсыз эшләргә тиңләштерелә.
8.9.6.12. Авария хәлендәге кешеләр рәвешендә планлы эшләр башкару тыела.
8.9.6.13. Трассаның гомуми озынлыгы (траншея) булган инженерлык коммуникацияләрендә авария эшләрен башкару кирәк булганда, эшләрне башкаруга ордерны рәсмиләштерү өчен каралган тәртиптә рәсмиләштерелә.
8.9.7. Бозылган төзекләндерү эшләрен торгызу
8.9.7.1. Объектларны төзү, реконструкцияләү һәм ремонтлау (капиталь ремонт) эшләрен башкарганнан соң, башкарма комитет тарафыннан бирелгән ордерда күрсәтелгән срокларда бозылган төзекләндерүне торгызу эшләре башкарыла.
8.9.7.2. Траншея (котлован) салынганнан соң, урамнарга аркылы чыгу урыннарында һәм рельс юллары чикләрендә юл киемнәрен торгызу эшләре берьюлы башланган һәм 24 сәгать дәвамында төгәлләнергә тиеш, ә калган барлык очракларда - өч тәүлек эчендә башкарылган.
Юл киеме, аны ярганнан соң, "автомобиль юллары" СНиПы таләпләре нигезендә торгызылырга тиеш 2.05.02-85 17.12.1985, ГОСТ Р 50597-93.
8.9.7.3. Траншея (котлован) салу буенча эшләр башкаручы, юл киемен яки тышкы төзекләндерү элементларын (яшел үсентеләрне, кара җир белән каплауны, үләнне, сукмакларны һәм мәйданчыкларны, кече архитектура формаларын һәм тд. ны җыеп, яңадан торгызырга тиеш:
- төзелеш калдыклары белән эш итү буенча технологик регламент нигезендә калган Материаллардан, артык грунттан, төзелеш чүп-чарын чыгару;
- ремонт эшләре барышында юл катламына механик зыян килгән очракта, торгызу күләме объектны карап тотуны һәм техник эксплуатацияләүне гамәлгә ашыручы оешма вәкиле һәм эш җитештерүче катнашында зыян китерү актын төзү белән комиссия тарафыннан билгеләнә.
8.9.7.4. Траншеяларны (казаннарны) машиналар йөрү өлешендә һәм тротуарларда торгызу срокларын үтәү ЗМР Башкарма комитетының Административ-техник инспекциясе идарәсе тарафыннан контрольдә тотыла.
8.9.7.5. Йомыш полосаларының асфальт бетон катнашмасын җәю алдында тоташуын тәэмин итү өчен эшләр башкаручы аларны түбәндәге таләпләрне исәпкә алып үтәргә тиеш:
а) асфальтның ватыклары горизонталь һәм вертикаль буенча кыстыргычсыз булырга тиеш;
б) нигез астында асфальтобетонные каплау булырга тиеш коры һәм чистартылган нче пычрак;
в) нигезләр каты яки сыек битум яки 0,5 л/кв. м исәбеннән битум эмульсия белән эшкәртелергә тиеш.

Шул рәвешле әзерләнгән урынга кайнар асфальт-бетон катнашмасы җәелә.
Яңа җәелгән һәм иске асфальт белән зарарлану урыннарын җентекләп шомарталар. Өслеге тигез булырга тиеш, йөзеп чыгармыйча һәм ачык җөйләр.
Асфальт катламын торгызу юлның машиналар йөрү өлеше һәм тротуарның бөтен киңлеге буенча башкарыла. Юл катламының тиешле өлешен торгызу ел әйләнәсе башкарыла.
Кышкы чорда (1 ноябрьдән 31 мартка кадәр) эшләр башкарылган очракта, кар ташлау урыннарына чыгару юлы белән яраланган урынны һәм боздан тулысынча чистартып бетерергә, эш урыннарын грунт белән томаларга, бу участокта юл киеменең конструкциясе нигезендә кирәкле коэффициентка кадәр ком һәм вак таш нигезләрен әзерләргә, асфальт-бетон катламлы бер меткада җәю зарур.
8.9.7.6. Төзекләндерү эшләрен тулысынча торгызу 25 апрельдән 31 майга кадәр башкарыла. Технологик эзлеклелектә асфальт-бетон капламнарны торгызу тышкы һава температурасы 10нан да ким булмаган вакытта көздән һәм 5тән дә ким булмаска тиеш.°
8.9.7.7. Яшел зонаны торгызуны үсемлек грунтлары (кар һәм боздан башка) белән генә башкарырга кирәк. Үсемлек грунтының калынлыгы 30 см дан да ким булмаска тиеш. Яшел зонаның планировкасы горизонталь һәм вертикаль буенча төгәл үтәлергә тиеш.
8.9.7.8. Эшләр тәмамланганнан соң биш ел эчендә барлыкка килгән очракта, заказчы эш урынында кимчелекләрне бетерүне тәэмин итәргә тиеш.
8.9.7.9 оешма җитәкчеләре, прораблар, мастерлар һәм башка вазыйфаи затлар эшләрне тиешенчә башкармау, юллар капламнарын һәм тротуарларны, яшел утыртмаларны, газоннарны, торак пунктларны төзекләндерү элементларын торгызу өчен җаваплы.
8.9.8. Җир, югары уку эшләре җитештерүдә юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итү
8.9.8.1. Эшләр башкаручы килештерелгән тәртип, эшләр җитештерүнең чиратлылыгын тәэмин итәргә, аларны үтәү вакытын үтәргә, юл хәрәкәте иминлеген оештырырга тиеш.
8.9.8.2. Машиналар йөрү өлешендә, тротуарларда, юл читләрендә, бүлгеч полосаларда, урам газоннарында(яшел үсентеләр булган территорияләр) эшләү тәртибе һәм вакыты бу эшләр чорында юл хәрәкәтен оештыру схемалары белән билгеләнә.
8.9.8.3. Юл хәрәкәтен оештыру схемасы проект документлары составында эшләнергә тиеш.
8.9.8.4. Эшләр җитештерү урыны билгеләнгән үрнәктәге щит-заставкалар белән киртәләнә (вакытлыча юл бүлү су бүлү блоклары).
Урамнарның машиналар йөри торган өлешендә (магистральләр) киртәләрдән тыш Кызыл габарит фонарьлары, юл билгеләре, транспортның йөрешен, җәяүлеләр үтүен һәм һ. б. күрсәткечләр куела.
Урам утлары булмаганда җәяүлеләр хәрәкәте зоналарында эш урыннары яктырткыч белән җиһазландырыла.
8.9.8.5. Эшләр башкарыла торган вазыйфаи затлар коймаларның булу һәм торышы, яктырту һәм габарит фонарьлары эше, юл билгеләре һәм күрсәткечләр сакланышы өчен җаваплы.
8.9.8.6. Эшләрне башкарганда биналарга керү һәм керү юллары траншея аша җәяүлеләр күперләрен (эшләр зонасы) урнаштыру юлы белән, шулай ук янгынга каршы хезмәт органнары белән килештерелгән эш тәртибе нигезендә ишегалларга иректе керү тәэмин ителергә тиеш.

Кисәк 9.Инженерлык коммуналь челтәрләрнең эчтәлеге

9.1. Җир асты һәм җир өсте инженерлык коммуникацияләре (җылылык, су, газ, телекоммуникация һәм канализация челтәрләре) булган оешмалар үз эшләрен башкарырга тиеш:

9.1.1. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының " Биналар һәм корылмалар, күп фатирлы торак йортларны гомуми файдаланудагы элемтә челтәренә җир асты юлы белән, асылмалы элемтә линияләрен кулланмыйча Тоташтырырга;

9.1.2. Торак йортлар, биналар һәм корылмалар эчендә милекчеләр, шулай ук кызыксынган оешмалар белән килешү буенча абонент челтәрләре төзүне башкарырга.

9.2. Җир асты һәм җир өсте инженерлык коммуникацияләре (җылылык, су, газ, телекоммуникация һәм канализация челтәрләре) булган хуҗаларга рөхсәт ителми:

9.2.1. Элемтә кабеле сыйфатында түбә фасадларын, бина диварларын, шулай ук башка корылмаларны һәм конструкцияләрне (төтен чыга торган, вентиляция конструкцияләрен, фронтоннар, козырькалар, ишекләр, тәрәзәләр, коллектив теле - һәм радиоприем антенналары, элемтә системасы антенналары, биналарда урнаштырылган антенналар урнаштыру өчен мачталар) беркетүдән тыш, хосусый торак фондына караган биналарга элемтә кабельләрен беркетүдән тыш куллану.

9.2.2. Элемтә кабелен электр тапшыру линияләренең баганаларын һәм элементларын, урам яктырту системаларына караган урам утларын һәм конструкцияләрен, электрофицацияләнгән транспортның элемтә челтәрләренең баганаларын һәм элементларын, реклама щитларын һәм башка реклама конструкцияләрен беркетү сыйфатында куллану.

9.2.3. Юл тамгаларын, светофорларны, мәгълүмат панельләрен урнаштыру өчен билгеләнгән корылмалар һәм конструкцияләрне беркетү сыйфатында юл чаты чикләрендә светофорлар һәм мәгълүмат панельләре белән идарә итү өчен билгеләнгән элемтә кабельләреннән тыш куллану.

4.4. Юл хәрәкәте өчен ике полосадан артык юл булган урам элемтәсе кабеле белән кисешү, биеклеккә һәм кабель подвесына бәйсез рәвештә, һава юлы белән.

9.2.5. Элемтә кабельләрен автомобиль транспорты хәрәкәте өчен юл йөрү өлеше булган урам буйлап биеклектән һәм кабель подвесына бәйсез рәвештә урнаштыру.

Кисәк 10. Әлеге кагыйдәләрнең үтәлешен контрольдә тоту

һәм аларны бозган өчен җаваплылык

10.1. Әлеге кагыйдәләрне үтәмәгән өчен җаваплылык муниципаль берәмлек территориясендә даими яки вакытлыча яшәүче яисә үз эшчәнлеген башкаручы юридик, физик һәм вазыйфаи затларга йөкләнә.

1.2. Гражданнарны һәм вазыйфаи затларны әлеге кагыйдәләрне бозган өчен җаваплылыкка тарту административ хокук бозулар турында Россия Федерациясе Кодексы, административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы һәм Россия Федерациясенең һәм Татарстан Республикасының башка закон чыгару һәм норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.3. Әлеге кагыйдәләрне бозган өчен административ хокук бозулар турында протоколларны рәсмиләштерү хокукыннан Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы Административ хокук бозулар кодексы нигезендә дәүләт инспекциясе, контрольлек итүче, күзәтчелек һәм башка органнар хезмәткәрләре файдалана.

4.4. Административ хокук бозу турында беркетмәләр нигезендә әлеге кагыйдә бозучыларны административ җаваплылыкка тарту турында карар административ комиссия, шулай ук РФ һәм ТР Административ хокук бозулар кодексы белән билгеләнгән компетенция чикләрендә органнар һәм вазыйфаи затлар кабул итә.

Муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү өлкәсендә фото һәм кино төшерү, видеоязма функцияләренә ия махсус техник чаралар кулланып, транспорт чарасы йә милекче яки җир кишәрлегенең яки башка хуҗасы тарафыннан башкарыла торган административ хокук бозу ачыкланган очракта яки фото чаралары- административ хокук бозу турындагы эш буенча карар административ хокук бозу турында эш кузгаткан зат катнашыннан башка чыгарыла.

1.5. Административ җәза билгеләнмәгән өчен административ җәза билгеләү вазыйфасы үтәүдән азат итми, шулай ук аларга китерелгән матди зыянны каплау бурычы да билгеләнгән.

11. БИНАЛАРНЫҢ, КОРЫЛМАЛАРНЫҢ ФАСАДЛАРЫН КАРАП ТОТУ

11.1 биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту үз эченә ала:

11.1 конструктив элементларны һәм фасадларны, шул исәптән керү ишекләре һәм козырькларны, балкон һәм лоджия, карнизов, канат һәм аерым баскычлар коймаларын, төшерү һәм баскычларны, витрин, декоратив детальләрне һәм башка конструктив элементларны ремонтлау һәм торгызуны үз вакытында хуплаучы һәм аларны буяучы;

11.1.2. Водостокларның, водосточные торбаларның һәм сливларның төзек хәлдә булуын һәм эчтәлеген тәэмин итү;

11.1.3 герметизация, ялгану һәм капшау швов, ярыклар һәм выбоин;

11.1.4. Отмосткалар, цокольные тәрәзәләр һәм подвалларга керү юлларын торгызу, ремонтлау һәм үз вакытында чистарту;

11.1.5. Фасадта урнаштырылган электроушаткычны төзек хәлдә тоту һәм аны караңгылык башлану белән кертү;

11.1.6. Фасад өслекләрен эксплуатацияләүнең торышы һәм шартларына бәйле рәвештә вакытында чистартып һәм юып тору;

11.1.7. Үз вакытында юу тәрәзәләр һәм витрин, элмә такталар һәм күрсәткечләр;

11.1.8. Язулардан, рәсемнәр, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффити китерелгән чистарту.

1.2. Бина фасадлары, корылма һәм корылма элементлары составына керә:

1) приямки, керү подвалных бүлмә һәм чүп-чар;

2) керү төркемнәре (баскычлар, мәйданчыклар, перила, керү юлында козырькалар, коймалар, диварлар, ишекләр һәм башкалар.);

3) цоколь һәм отмостка;

4) дивар плоскости;

5) чыгыш ясаучы фасад элементлары (балконы, лоджия, эркера, карнизы һ. б.);

6) түбә, шул исәптән вентиляцион һәм төтен торбалары, рәшәткәләр, түбә һәм тд чыгу юллары.;

7) архитектур детальләр һәм тышлау (колонналар, пилястралар, розеткалар, каплагычлар, фризлар, пояскалар һ. б.).);

8) водосточные торбалар, шул исәптән воронки;

9) парапет һәм тәрәзә коймалары, рәшәткәләр;

10) тәрәзәләрнең металл отделкасы, балкон, поясков, цоколь, свесов һәм тдп чыгышлары.;

11) элмә металл конструкцияләр (флагны тотып торучылар, анкеталар, янгын баскычлары, вентиляцион җиһазлар һәм тдп.);

12) панельләр һәм блоклар арасында горизонталь һәм Вертикаль швалар (зур панельле һәм эре блоклы биналарның фасадлары);

13) пыяла, рамнар, балконные ишекләр;

14) биналар янындагы стационар коймалар.

1.3. Милекчеләр, башка биналар, корылмалар хуҗалары һәм тиешле бурычлар йөкләнгән башка затлар бурычлы:

11.3.1. Кирәк булганда, әмма елына бер тапкырдан да ким түгел, махсус техниканы кулланып, фасадларны чистарту һәм юарга кирәк;

11.3.2. Кирәк булганда, әмма елга ике тапкырдан да ким түгел, язын (җылыту системаларын сүндергәннән соң) һәм көзен (җылыту сезоны башланганчы), химик чаралар, эчке һәм тышкы өслекләрне тәрәзәләрне, балкон һәм лоджий ишекләрен, подъездларга керү ишекләре чистартып, юарга һәм юарга;

11.3.3. Фасадның фактик торышын исәпкә алып, 5 - 6 ел эчендә агымдагы ремонт үткәрергә;

4.4. Фасадның аерым элементларына (цоколь, крылец, баскычлар, приямкалар, керү ишекләре, капкалар, цоколь тәрәзәләре, балконнар һәм лоджияләр, су-Көнчыгыш торбалары, подоконлы култыклар, линия ачышлары һәм башка конструктив элементлар) ремонт ясауда булышлык итүче башкарырга.

Ярдәм итүче ремонт өч елга бер тапкырдан да ким булмаска тиеш. Конструктив элементлар һәм фасадларны бизәү аларның нормаль тузу яки аларны кинәт зыян китерү (һәлакәтләр, табигый бәла-казалар, янгын һәм һ. б.) килеп туган очракта, әлеге хәлләр туктатылган көннән ике ай эчендә яңадан торгызылырга тиеш;

11.3.5. Чыгыш ясаучы фасад конструкцияләрен җимерелү куркынычы янаган очракта сак-кисәтү чараларын (коймалар, сеткалар урнаштыру, элементның җимерелә торган өлешен демонтажлау) үтәргә.

4.4. Фасадларны кулланганда рөхсәт ителми:

11.4.1 биналарның һәм корылмаларның фасадлары өслегенә зыян китерү (пычрату): сумкалар, буяу Ефәк юлы, ярыклар булу, штукатурка эленгән, тышланган ярыклар булу, кирпеч өемен зыян китерү, тимер-бетон конструкцияләрнең саклану катламын каплау һәм тмпп.;

11.4.2. Биналар һәм корылмаларның архитектур һәм сәнгать-скульптура детальләре: капительләр, фризлар, тартмалар, барельефлар, лепешкалар, орнаментлар, мозаик, сәнгать рәсемнәре һәм т .п.;

11.4.3. Панельара оятларны герметизацияләүне бозу;

4.4. Штукатурка, тышлау, фасадларның аскы өлеше, биналар яки корылмаларның буяу катламын, шул исәптән тәрәзә, Керү приямклары конструкциясенең төзек булмавы (катламлау, пычрату) ;

11.4.5. Чыгыш ясаучы биналарның һәм корылмаларның алгы якларына зыян китерү (пычрату): балконнар, лоджий, эркерлар, тамбурлар, карнизов, козырьков һәм т .п.;

11.4.6. Җимерелү (булмау, пычрату) балкон коймалары, лоджий, парапетов һәм тдп.;

11.4.7. Фасадны һәм аның элементларын бу бина өчен билгеләнгән бинаның төсе буенча аерып торучы материаллар, корылмалар проект колер паспорты белән бизәп, буяу;

11.4.8. Вәкаләтле орган белән килештермичә, проспект, урам, тыкрык, мәйдан исемнәре күрсәтүчеләрне урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

11.4.9. Вәкаләтле орган белән килештерелгән проект булмаса, бинаның фасадында һәм (яки) түбәсендә, флаглар хуҗалары корылмаларында, флагштокларда урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

11.4.10. Исәптән төшерү, алыштыру яки урнаштыру, яңа архитектур детальләр яки урнаштыру гамәлдәге проемов, тәрәзә формасын үзгәртү, переоборудование яки урнаштыру яңа балконов һәм лоджий, эркеров, Төзелеш арасында пространство арасында балконнар килешмичә һәм билгеләнгән тәртиптә рөхсәт алу;

Кисәк 12. Шәхси торак төзелеше территорияләрен карап тоту

12.1. Шәхси торак төзелеше территориясен карап тоту гамәлдәге санитар кагыйдәләр һәм нормалар, шулай ук әлеге Кагыйдәләр нигезендә җаваплы затлар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Шәхси торак төзелеше йортлары территорияләрен көндәлек җыештыру өчен җаваплылык территория хуҗаларына йөкләнә.

12.2. Шәхси торак йорт хуҗалары бурычлы:

1) шәхси торак йортларны һәм башка корылмаларны, шулай ук киртәләрне, шул исәптән йорт коймаларын төзәтү һәм аларның фасадларын һәм башка аерым элементларны (керү ишеге һәм козыреклар, түбә һәм баскычлар) ремонтлау);
2) Олы Шырдан башкарма комитеты белән биеклектәге, йорт коймасының тышкы күренеше һәм төсле чишелешен килештерергә;
3) яшел үсентеләрне карауны тәэмин итәргә;
4) Олы Шырдан башкарма комитеты белән килешү нигезендә, Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә проспект яисә урам исемнәре, тыкрыгы күрсәткечләре, шулай ук йорт номерлары урнаштыру;
5) су бирү канавы һәм торбаларын җиһазландырырга һәм чистартырга, язгы чорда кар сулары агызуны тәэмин итәргә;
6) җитештерү һәм куллану калдыкларын бары тик махсус билгеләнгән урыннарда гына (контейнер мәйданчыкларында) куярга.

Шәхси торак төзелеше территорияләрендә тыела:

1) йорт биләмәләре чикләрен коймаларны урнаштыру;
2) йорт биләмәләрендә һәм алар янәшәсендәге территорияләрдә яфракларны, теләсә нинди калдыкларны һәм чүп-чарны яндыру;
3) карны этәргә, чүп-чарны ташларга, йодрык ташларга, йорт яны территориясеннән сыек көнкүреш калдыклары агызырга;
4) муниципаль берәмлек Башкарма комитетының вәкаләтле органы биргән рөхсәтеннән (килештерүеннән) башка йорт биләмәләре өчен күмер, тара, утын, печән, тирес, чүп-чар, төзелеш материаллары һәм башкалар. Вакытлыча складлау срогы ике айдан да артмаска рөхсәт ителә;
5) йорт биләмәләре өчен транспорт чараларын юу;
6) йорт салу территориясе өчен җир асты чокырларын урнаштыру, төзү, эксплуатацияләү. Йорт салу территориясе эчендә урнашкан урам чокырларын төзүне, эксплуатацияләүне гамәлгә ашырган затлар үз хисабына, демонтаж урынын алга таба төзекләндереп, урам чокырын сүтеп алырга тиеш;
7) әлеге территориянең урам йөрешләрендә махсус транспорт һәм урып-җыю техникасының үтемлелеген кыенлаштыра торган яисә тоткарлый торган чит ил юлларын урнаштыру;
8) төзекләндерү объектларын, кече архитектура формаларын, яшел үсентеләрне җимерү һәм бозарга, территорияне җитештерү һәм куллану калдыклары белән пычрату, сулыкларны чүпләргә.

Кисәк 13. Инженер-коммуникация (Җир), төзелеш, ремонт һәм башка эшләр оештыру, үткәрү һәм җитештерү. Төзелеш, реконструкция (реставрация), капиталь ремонт объектларын карап тоту.

1.1. Төзелеш мәйданчыкларын һәм алар янындагы территорияләрне карап тоту 12-04-2002, СНиП 12-03-2000, СанПиН 2.2.31384-03, шулай ук әлеге Кагыйдәләр нигезендә башкарыла.
4.2. Җаваплы затлар, генераль подрядчы оешмалар, башкаручылар бурычлы:
1) төзелеш мәйданчыгы территориясенең бөтен периметры буенча, казу һәм җир эшләре ясау урыннарын коймалар урнаштыру. Коймалар гамәлдәге дәүләт стандартлары, нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә туры килергә тиеш;
2) төзелеш мәйданчыгы коймасының гомуми тотрыклылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, эксплуатацион иминлеген, казу урыннарын һәм җир эшләре җитештерүен тәэмин итәргә;
3) төзелеш мәйданчыгы коймасының техник торышын, җир эшләре өемнәре үткәрү һәм җитештерү урыннарын, аның чисталыгын, пычрактан, кардан, боздан вакытында чистартуны, шулай ук мәгълүмати басма продукцияне карап тору;
4) төзелеш мәйданчыгына якын тирә территорияне СНиП 12-04-2002, СанПиН 2.2.31384-03 таләпләре нигезендә төзекләндерү;
5) төзелеш мәйданчыгы территориясенә кергәндә, объект, генераль подрядчы, заказчы, җаваплы эш җитештерүчеләрнең фамилияләре, телефон номерлары, эшләрнең башлану һәм тәмамлану вакыты күрсәтелгән төзелеш объекты паспорты урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;
6) төзелеш мәйданчыгына керү юлларын, урамнарның машиналар йөри торган өлешенә пычрак һәм чүп чыгармый торган транспорт чараларының тәгәрмәч юу пунктларын һәм мәйданчык эчендәге юлларны җиһазландырырга);
7) төзелеш мәйданчыгы территориясеннән чистартылган кар махсус җиһазландырылган чокырга чыгарырга;
8) һәр көнне пычрак һәм чүп-чардан, кардан һәм боздан тротуарлардан һәм төзелеш мәйданчыгына подъездлардан көндәлек җыештыруны тәэмин итәргә;
9) төзелеш мәйданчыгы чикләреннән биш метрлы зона чикләрендә көн саен пычрак һәм чүп-чардан, кар һәм боздан көн саен җыештыруны тәэмин итәргә (әгәр бу затларның калдыклар милекчеләре булып торулары расланган булса, яисә күрсәтелгән калдыклар аларга мөрәҗәгать итеп алынган);
10) төзекләндерү объектларында инженер-коммуникация (Җир), ремонт һәм башка эшләр башкарганда норматив-хокукый актлар таләпләрен үтәргә;
11) төзелеш эшләре башкарганда тышкы яктырту челтәрләренең, яшел утыртмалар һәм кече архитектура рәвешләренең сакланышын тәэмин итәргә;
12) төзелеш эшләре башкарганда җимерелгән һәм зыян күргән юл катламнарын, яшел үсентеләрне, газоннарны, тротуарларны, кече архитектура формаларын торгызуны тәэмин итәргә;
13) җир эшләре үткәрелгән очракта грунтны чыгаруны тәэмин итәргә;
14) төзелеш мәйданчыгы территориясендә каты коммуналь калдыклар җыю өчен контейнерлар һәм (яки) бункер-тупланмалар, эре габаритлы һәм төзелеш чүп-чары, шулай ук җитештерү һәм куллануның башка калдыклары булуны тәэмин итәргә;
15) төзелеш мәйданчыгы территориясеннән каты коммуналь калдыкларны, зур габаритлы һәм төзелеш чүп-чарын, шулай ук гамәлдәге законнарда билгеләнгән тәртиптә җитештерүнең һәм куллануның башка калдыкларын чыгаруны оештыруны тәэмин итә.
3.3.Тыю:
1) гражданнарның шәхси һәм иҗтимагый иминлеген тәэмин итүгә бәйле коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, торак зона янында 23.00 сәгатьтән 6.00 сәгатькә кадәр төзелеш, ремонт, төягеч һәм башка эшләр башкарырга;
2) тиешле рөхсәттән башка җирлек урамнарының машиналар йөрү өлешен тарайту яисә ябу;
3) төзелеш мәйданчыгы территориясендә аның коймасының биеклегеннән артып киткән грунт урнаштырырга;
4) җиһазлар, төзелеш материаллары, чүп-чар, грунт, кар, төзелеш калдыклары, шулай ук төзелеш мәйданчыгы территориясе өчен көнкүреш вагоннары урнаштыру;
5) калдыкларны һәм төзелеш калдыкларын яндыру;
6) тиешле рөхсәт алынмыйча, төзелеш мәйданчыгы территориясе өчен гамәлгә ашырыла торган җир асты инженер коммуникацияләрен чыгару буенча эшләр башкарырга;
7) төрле чүплекләр һәм көнкүреш һәм төзелеш чүп-чары, кәгазь, җитештерү һәм куллану калдыклары, савытлар, өлгергән агачлар, яфраклар, кар (махсус билгеләнгән урыннардан тыш) ташларга.
8) техник чаралар һәм калдыкларны зарарсызландыру һәм куркынычсыз урнаштыру технологияләре белән тәэмин ителмәгән биналар, корылмалар һәм башка объектларны файдалануга тапшыру.
Кисәк 13. Вазыйфаи затларның гамәлләренә (гамәл кылмавына) шикаять бирү

Вәкаләтле орган яисә аларның вазыйфаи затлары гамәлләренә (гамәл кылмавына) шикаять белдерү турында гариза Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән тәртиптә карап тикшерелергә тиеш.

Кисәк 14. Йомгаклау нигезләмәләре

Әлеге кагыйдәләргә кертелгән барлык үзгәрешләр һәм өстәмәләр Мамадыш-Әкил авыл җирлеге Советы карары белән кертелә.

1 нче кушымта

ТӨП ТЕРМИННАР ҺӘМ БИЛГЕЛӘҮ

Ассимиляцион потенциал (емкость) - экосистеманың үз-үзен чистартучы сәләте, вакыт берәмлеге өчен тупланырга мөмкин булган пычраткыч матдәләр санының максималь сыйдырышлылыгы күрсәткече аның нормаль эшчәнлеген бозмыйча экосистемадан читкә чыгарылган.

Бордюрлы таш түшәлгән яки киметелгән юл аркылы чыгу юлын тәэмин итә торган бордюр пандус - корылма.

Вертикаль яшелләндерү-балкон, лоджия, галерея, терәк диварлар һәм ТМП. ны кертеп, биналарның һәм корылмаларның алгы өслекләрен куллану.

Зональлек (типик зональлек) - территориянең табигый-географик шартларына бәйле рәвештә үсемлекләрнең структурасын тасвирлау.

Түбә яшелләндерү-аларда архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, чәчәк түтәлләре, бакчалары, агачлар һәм куаклар белән мәйданчыклар һ.б.) төзү өчен бина һәм корылмаларның түбәләрен куллану.

Ландшафт сәнгате объектларының күләмле-пространство структурасы-торак пункт мохитен Ландшафт оештыру методы яки формасы; күләмле-пространство структурасы төрләре: ябык (боскетлар, массивлар, рощи), ачык Алан, лужайки, партерлар, эре чәчәк түтәлләре, мәйданнар, сулыклар, яссы спорт корылмалары), ярымутрык (рощи, төркемнәр, шулай ук ябык һәм ачык структураларның элементларын бергә кушу).

Җәяүлеләр зоналары-транзит хәрәкәт итү максатларында һәм билгеле бер характеристикаларга ия булган халык хәрәкәт итә торган торак пункт территорияләрендәге участоклар: зур тизлекле һәм җир өсте җәмәгать транспортының тукталышлары, хезмәт күрсәтү объектларының, тарих һәм мәдәният һәйкәлләренең, рекреацияләрнең һәм т .п.ның югары концентрациясе, җәяүлеләр агымының суммар тыгызлыгы. Җәяүлеләр зоналары эспланадаларда, җәяүлеләр урамнарында, торак пункт мәйданы мәйданының җәяүле өлешләрендә формалашырга мөмкин.

Җәяүлеләр урамнары-ул, кагыйдә буларак, транспорт элемтәсе өчен ябык һәм җәяүлеләр өчен җайлаштырылган торак пунктның төрле территорияләре һәм районнары арасында тарихи яктан барлыкка килгән элемтәләр. Җәяүлеләр урамнарының оптималь озынлыгын, объектларны ике яклы кабул итүдән чыгып, 800 - 1200 метр, киңлеге - 10 метрдан да ким булмаган һәм 30 метрдан да артмаган (оптималь 12-20 метр) билгеләргә тәкъдим ителә.

Җәяүлеләр өчен билгеләнгән җир кишәрлекләре һәм киңлекләр барлык мәйданның (вәкиллек һәм мемориаль) яисә аның бер өлеше (приобоектлы) территориясеннән гыйбарәт булырга мөмкин.

Рекреация потенциалы-территориянең табигать тирәлеген деградацияләмичә генә ял итә торган психофизиологик комфорт һәм ял итү (спорт-ныгыта торган эшчәнлек) мөмкинлеге белән тәэмин итү мөмкинлеге. Мәйдан берәмлеге өчен кешеләр саны (яки кеше-көн) белән чагылдырыла.

Агачлар утыртмасының шикле булуы - барлык катышларның горизонталь (вертикаль) проекциясе мәйданына мәгърифәтсез агачлар утыртуның горизонталь (вертикаль) мәйданының горизонталь (вертикаль) мәйданына мөнәсәбәте берәмлекнең унынчы өлешләрендә чагылдырыла.

Тактиль катлам-өслек катламының фактурасын сизелерлек үзгәртү белән катлам.

Эсплaндлар-халык йөреше, аеруча әһәмиятле объектларга якын килүне оештыру өчен билгеләнгән магистральләр буйлап киң җәяүле уза торган үтәүләр. Эспланада киңлеге җәяүлеләр агымын үткәрү өчен кирәкле тротуар киңлеге 1,5-2 тапкыр артырга тиеш.

Әлеге кагыйдәгә №4 кушымтасына карата терминнар һәм билгеләмәләр

Туфракның биологик пычрану-туфрак пычрану төре һәм дәрәҗәсе, шул ук вакытта ул үсемлекләрнең нормаль эшләвен тәэмин итү сәләтен югалта.

Табигый һәм антропоген матдәләрдән торган Грунт - субстрат.

Минималь туфрак бүлеп бирү - трехмерный фрагмент туфрак сәләтле тәэмин итәргә тулы кыйммәтле тормыш циклы агач.

Уңдырышлы катлам-табигый туфракта бу гумуслы горизонт. Урбоконструктоземларда-20 см га кадәр уңдырышлы грунттан торган катлам (горизонт).

Минераль һәм органик материалдан ясалма рәвештә формалашучы һәм бирелгән физик, химик һәм биологик үзенчәлекләренә ия яисә табигый - кабул итү горизонтларының бозылган субстратыннан торган уңдырышлы грунт-грунт. Уңдырышлы грунтта көнкүреш һәм төзелеш чүп-чарының кушылуы булырга тиеш түгел. Физик балчык тоту (фракцияләр < 0,01 мм) - 30-40% тан да ким түгел, гумусны тоту - 3 - 4%, pH - 5,5 - 7,0.

Туфрак-грунт, туфрак процесслары белән үзгәртеп корылган һәм үсемлекләр эшчәнлеген тәэмин итү өчен оптималь үзенчәлекләргә ия.

Пычратуның өстенлекле компоненты-матдәләр яки биологик агент, ул беренче чиратта контрольдә булырга тиеш.

Туфракның санитар торышы-туфракның физик-химик һәм биологик үзенчәлекләрен, аның эпидемия һәм гигиена мөнәсәбәтләрендә сыйфатын һәм куркынычсызлык дәрәҗәсен билгели торган җыелмасы.

2 нче кушымта

ТӘКЪДИМ ИТЕЛӘ ТОРГАН ПАРАМЕТРЛАРЫ

Таблица 1. Яңгыр кирәк яраклары коеларын урнаштыру тәкъдим ителә
урам һәм юл йөрү урыннарында

Урамның машиналар йөри торган өлешендә, яңгыр кирәк-яраклары арасындагы ераклык, М│
юеш │ │

│ Кадәр 4 │ 50 │

5-10 60-70 │

10-30 70-80 │

30 дан артык түгел 60 │

Искәрмә 1 - бер горизонталь Су кабул итүнең үткәрү мөмкинлеге│
решеткалар түбәндәге формула буенча билгеләнә: H <= 1,33 W/I Q = 1/5 IH куб. м/с,│
шул H >= 1,33 W / I Q = 2W h куб. м/с, анда: H - тулы напор, тигез│
H + V/2; Н-тирәнлеге агымы су якын килүне к решетке, м; V-тизлеге│
│ 1 1 │
су алымнары, м/с; W-решетки мәйданы барлык отверстий, кв. м; I - озынлыгы│
су сибү фронты, М, рәшәткә периметрына тигез, ә примыкании вакытында│
лотка бортикасына бер як рәшәткәсе - аның өч якның озынлыгы. │ │
│ │
Искәрмә 2 - торак пунктларда яңгырлы климатлы ераклык│
әлеге метеокүзәтүләрнең җирле мәгълүматлары нигезендә төгәлләнергә мөмкин. │ │

Таблица 2. Күләме комов, ям, траншея утырту өчен
агач һәм куаклар

│ Атамасы │Күләме│ Ед. │ Күләме │Күләме│Площ. │ Кереме │
агач төерле ,м утырту чокырлары, чокырлар, усал я
│ │куб │ │ м │куб │кв. м │ җир каршындагы │
│ │ м │ │ │ м │ │ алыштыру │
│ │ │ │ │ │
│ │ │ │ │ │ │ 50% │ 100% │

Үсентеләр булмаса │ │ │ │ │ │ │ │ │
кома: ылыслы-шт. 1,0 х 1,0 х 1,0 0,8 │0,63 │ 0,79 │ 0,25 │0,565 │
лиственные-шт. 0,7 х 0,7 х х 0,6 │0,27 │ 0,38 │ 0,11 │0,241 │
Агачлар өчен │ │ │ │ │ │ │ │
йомарлап: │ │ │ │ │ │ │ │
0,8 х 0,8 х 0,5 х 0,25 шт. 1,5 0,85 │1,50 │ 1,76 │ 0,48 │ 1,08 │
1,0 х 1,0 х 0,6 0 0,85 │3,07 │ 3,61 │ 0,99 │ 2,23 │
1,3 х 1,3 х 0,6 1,01 шт. 2,2 х 2,2 0,85 │4,11 │ 4,84 │ 1,24 │ 2,97 │
1,5 х 1,5 х 0,6 1,46 шт 2,4 0,85 │5,18 │ 5,76 │ 1,49 │ 3,35 │
1,7 х 1,7 х 0,6 1,88 шт 2,6 0,85 │6,08 │ 6,76 │ 1,68 │ 3,79 │
2,0 х 2,0 х 0,6 3,20 х 2,9 х 2,9 1,05 │8,83 │ 8,41 │ 2,25 │ 5,06 │

Куаклар: │ │ │ │ │ │ │ │
Йола. │ тере - п. м. 0 0,5 │0,25 │ 0,5 │ 0,1 │0,225 │
б/комгород │ │ │ │ │ │ │
Икеяклы. │ тере п. м. 0,7 х х 0,7 │0,35 │ 0,7 │ 0,14 │0,315 │
б/комгород │ │ │ │ │ │ │

Куаклар в - шт. 0 0,5 │0,14 │ 0,29 │0,057 │0,127 │
б/ком төркемнәре │ │ │ │ │ │ │ │
Куаклар өчен │ │ │ │ │ │ │ │
йомарлап: │ │ │ │ │ │ │ │
0,5 Н - 0,4 н-0.008 шт. 1,0 0,65 │0,51 │ 0,79 │ 0,17 │ 0,39 │
Д - 0,8 Н - 0,5 н-0,25 шт. 1,5 0,85 │1,50 │ 1,76 │ 0,48 │ 1,08 │
Д - 1,0 Н - 0,6 н-0,6 шт .1,9 0,85 │3,07 │ 3,61 │ 0,99 │ 2,23 │

Таблица 3. Иң күп агач һәм куаклар
1 гектарга яшелләндерелгән территория
Данә саны

│ Типы объектларын │ Агачлар │ Куаклар │

Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр │

Шәһәр һәм район парклары 120 - 170 800 - 1000 Парки

Скверлар - 100 - 130 1000-1300 сквер

Шул бульварлар - 200-300 1200-1300 │

Төзелеш участокларында яшелләндерелгән территорияләр │

│ Типы объектларын │ Агачлар │ Куаклар │

100 - 120 торак төзелеше участоклары 400 - 480 Участки

Балалар бакчалары һәм ясле участоклары 160 - 200 640 - 800 Участки

140 - 180 мәктәп участоклары 560 - 720 Участки

100 - 130 спорт комплекслары 400 - 520 комплексы

Хастаханәләр һәм дәвалау оешмалары 180-250 720-1000 │

Сәнәгать участоклары │ │ 150 - 180 <*> │ 600 - 720 │
│предприятиеләрнең │ │ │

Махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр │

Яр Чаллы урамнары │<**> │ 150 - 180 │ 600 - 720 │

Зонаны яшелләндерү процентына карап, санитар-яклау зоналары │
Татарстан Республикасы Премьер-министры и. ш. Халиков катнаша. │

│<*> Карап, профильле предприятие. │
< * > Үсентеләр рөхсәт ителгән очракта, 1 км.га. │ │
* > П.2.28 СанПиН 2.2.1/2.1.1.1031. │ │

Таблица 4. Яшелләндерелгән территорияләрдә чәчәк түтәлләре өлеше
рекреация объектлары

Процентларда
Рекреация объектлары төрләре чәчәк түтәлләренең чагыштырма авырлыгы <*> мәйданнан
объектларны яшелләндерү
Парклар 2,0-2,5
Бакчалары 2,5-3,0
Скверлар 4,0 - 5,0
Бульварлар-3,0 - 4,0
<*> Шул исәптән Чәчәкле мәйданның яртысыннан да ким булмаска тиеш
формалаштыру берсе күпьеллык үләннәр.

Таблица 5. Яшелләндерелгән территорияләр белән тәэмин ителеш
җәмәгать, торак, җитештерү төзелеше участоклары

Процентларда
Участок территорияләре
иҗтимагый, торак,
җитештерү төзелешләре территориясендә яшелләндерү
Балалар бакчалары - яслей кимендә 50
Мәктәп участоклары 40тан да ким түгел
Хастаханә участоклары 50-65
Мәдәни-агарту участоклары
20-30 нчы учреждениеләр
Югары уку йортлары территориясе 30-40
Техникум участоклары 40тан да ким түгел
Һөнәри техник училищелар участоклары 40 тан да ким түгел
40-60 торак төзелеше участоклары
10-15 <*>
<*> Җитештерүнең тармак юнәлешенә карап.

Таблица 6. Һаваның иң чик пычрануы
торак пункт территориясендә яшел үсентеләр өчен

Куб. метрга миллиграммалар
Фитотоксик мәдәният сараеның ингредиенты
Максималь
тәүлеклек уртача
Күкерт диоксиды 0,100 0,05
Азот диоксиды 0,09 0,05
0,35 0,17
0,47 0,24
0,65 0,14
Кыз газ 6,7 3,3
Бенз(а)пирен 0,0002 0,0001
Бензол 0,1 0,05
Үлчәүле матдәләр (пром. тузан,
цемент) 0,2 0,05
0,008 0,008
0,02 0,003 Формальдегид
Хлор 0,025 0,015

Таблица 7. Тавышны киметүнең көтелгән дәрәҗәсе

Яшел үсентеләр полосасы киңлеге
полосалар, М киму
тавыш дәрәҗәсе
L Азел бу дБА
Бер йола яки шахмат утырту 10 - 15 4 - 5
Шул 16 - 20 5 - 8
3 рәт арасында ике йола
- 5 м; саф шундый ук беррядлы утырту 21 - 25 8 - 10
Аралары арасында - ике яки өчрядлы
рядами 3 м; рядами охшаш беррядной
утырту 26 - 30 10 - 12
Искәрмә-тавыш саклау үсемлекләрендә сайларга киңәш ителә
ярашуы түбәндәге агачлар һәм куаклар: клен остролистный, вяз
гади, юкә вак-төяк, бальзамика, татар бальзамикасы,
калинолистная, жимолость татар, дерен Ак, акация сары,
Себер боярышнигы

Таблица 8. Төрле категориядәге үсемлекләр төрләре

Үсемлекләрнең исеме түбәндәге категорияләрдә куллануга тәкъдимнәр
үсенте
бакча,
парклар скверлар,
урамнар бульварлары һәм
эчендәге юллар-
квартал махсус
1 2 3 4 5 6
Яшеллек
Чыршы+ -+ -+ -++++ - + + + + + + +
Карагай
Урыс ++ ++++++++ - +
Тая көнбатыш + + + + + гына +
ур., с
огр. +
Ак аяк ++++ - + + + + + + +
Каен аек + + + + + + + + гына +
ур., с
огр. +
Дүләнә
даур + + + + -
Боярыш + + + + + + + + + + +
Дүләнә
канлы-Кызыл + + + - -
Дүләнә
Максимович + - - -
Дүләнә
кыю + + + + + + +
Дүләнә
ялган + + + + + + + + + +

Чия
гади ++ - + -
Шома + + + + + + +
Бәз + + + + + + + +
Йөк
гади + + Мәк. белән
огр. +
Йөк уссурий++ - + + + + + + + + + + +
Имән кызыл
(Төньяк) + + + + +
Сабакчалы имән + + + + - + ут белән. +
Жостер
зәгыйфь + + + + + + + +
Тал ак + + + колт. с
огр. + гына
ур. +
Тал ломкая + + белән огр. - - -
Тал ломкая (ф.
шарлавыклы + + + + +
Гинналка Клен + + + белән огр. +
Клен остролистный
һәм аның формалары + белән огр. + янгын белән. +
Клен көмеш + + бульв. с
огр. - +
Клен татар + + + + + +
Ат каштан
гади + + ут белән. + янгын белән. +
Юкә Голланд + + + + +
Юкә мелколистная + белән огр. + янгын белән. +
Юкә крупнолистная + белән огр. + янгын белән. +
Лох узколистный + белән огр. - +
Маньчжур чикләвеге + + с бульвары
огр. - +
Рябина гибридная + + белән огр. - +
Миләш
гади + янгын. + янгын белән. +
Миләш
гади (ф.
елау) + + ут белән. + (гына
урамнар өчен) +
Тирәк
бальзамический - + белән огр. + янгын белән. + + янгын белән.
Тополь Ак + + + колт. с
огр. + гына
ур., с
огр. +
Берлин Тополь + + + + + +
Канада + + + + +
Кытай теле + + + бульв. с
огр. + гына
ур. +
Совет дәвере
(ф. пирамидалы + + + +
Тополь кара + белән огр. - +огрдан. + янгын белән.
Мамак Черемуха + + белән огр. - +
Шомырт
гади + + + + + + - + янгын белән. + янгын белән.
Өйдәге алма - + ут белән. - - -
Алмагач
Эзсез + - - -
Алма җиләк + - - -
Корычагач
пенсильванский + + + + + + +
Корычагач
гади + + + + + + ут белән. +
Куак
Барбарис
гади + + ут белән. - +
Барбарис
гади (ф.
пурпурный) + + + + + янгын белән. +
Барбарис Тунберг + + + + + + + + + + + +

Бирючина
гади + + + + + +
Чия войлочная + + + с огр. +
Ак+ - + + + + + + + +
Караган
агачсыман
(сары акация)+ - +
Караган
куаклык + + + + + + +
Кизильник
гади + + + +
Зелпе
(төрле төрләре) + белән огр. + янгын белән. +
Карга (төрле
төрләре) + белән огр. - +
Балина гордовина + янгын сүндерүчеләр белән. + янгын белән. +
Балан
гади + бульв.
янгын белән. - +
Кизильник
ялтыравыклы + + + + + + +
Куык
калаклы +
Роза (төрле
төрләре) + + - + белән огр. +
Сирень Венгрия + + белән огр. + янгын белән. +
Сирень
гади + + ут белән. + янгын белән. +
Карлыган
әлпия + + + + + + + + +
Карлыган
алтынсу + + + ут белән. - +
Карлык
Ак + белән огр. + янгын белән. +
Спирея (төрле
төрләре) + + + белән огр. +
Форзичия + + + с огр. + янгын белән. +
Чыбык-венечный + белән огр. - +
Лианы
Йөзем + + + + +
Искәрмә-кыскарту таблицасында: белән огр. - чикләнгән; скв. -
сквер , урамнар, бульв. - бульвар.

Таблица 9. Параметрлары һәм таләпләр өчен сортировки
эре агачлар

┌─────────┬──┬─────────────────┐
│Атамасы │ Таләпләр │ Машиналарында │
├─────────┼──┼─────────────────┤
Зур Диңгез Ярлары │ д. алдан Сортировка булырга тиеш │
агачлар <*>пересажены ике тапкыр яки булырга тормышка ашырыла по
(Кр. │ Д), кәүсәсеннән (см) элэктереп алу белән тигез халәткә китерелгән: │
тиешле агроприемлар ярдәмендә яңадан утыртылган. │ │ │
ике тапкыр нинди чараларга карамастан алар мероприятий│ 8 - 10 <**>, │
(2 х Пер) "күчереп утыртылган ике кеше-10 < * > - 12 │
тапкыр". │ │ Алар туры килергә тиеш │ │
берсе сорт, ия турыдан-туры ствол үсемлек саны│
транспортлаштырганда белдерелгән һәм биеклеккә 180 см ким булмаган см
үзәк побег эчендә кроны пучках: 5 артык түгел │
(төшереп калдыру: шарообразная һәм Плакучая │ │
формалар). │ │ Кр. д. үстерергә тиеш на
бер урында дүрттән дә ким түгел │ │
вегетацион чорлардан соң │ │
соңгы күчеп утыру │ │
├─────────┼──┼─────────────────┤
Зур Диңгез Ярлары │ өч тапкыр күчереп утыртылган д. сортларга аерылырга тиеш │
Агачлар бер урында үсә менее
яңадан утыртылган дүрт вегетация чорында кәүсәсеннән (см) тартып алганнан соң: │
өч тапкыр соңгы күчеп утыру. │ Көпшә биеклеге │ │
(3 х-Пер), кимендә 200 см тәшкил итәргә тиеш.│ │ 10 - 12, 12 - 14, │
эре терпитные алга таба удаление сучьев тиеш удал│ 14 - 16, 16 - 18, │

агачлар, бара димәк, төре │,│ 18 - 20, 20 - 25 │
яңадан утыртылган кешеләр мотовчатканың таралуына юл куярга тиеш түгел һәм алга таба интервал белән недопуст
дүрт тапкыр яки аерылу (искәрмәләр: прививка 5 см, эләктергәндә │
һәм аннан да күбрәк штамбда, шарообразная һәм плакучая 50 см - с артык │
формасы кроны). │ │ Крона даими рәвештә 10 см ара белән булырга тиеш │
киселү. │ │ Соңгы чәчүе булырга тиеш │ │
булырга да соңга калмыйча карап проведена
төр, сортларның соңгы вегетация чоры предп
(искәрмә булырга мөмкин, мәсәлән, күләмен мөмкин│
Роминия тәхәллүсе). │ │ Кисү күрсәтелгән │
өстәмә мәгълүматларга еллык үсеш буенча үткәрелә│
билгеләнгән срокларда. │ │ Гомуми биеклектә һәм постав
капчыкка төрелгән һәм Крон киңлегендә төргәкләнгән. │ │
металл сетку яки киңлеге кроны бу см: │
контейнерлар │ │ │60 - 100, 100 - 150,│
│ │ │150 - 200, 200 - 300,│
│ │ │300 - 400, 400 - 600 │
Гомуми биеклеге см: │
югарырак 300 см белән│
интервью 100 см │
югарырак 500 см белән│
интервью белән 200 см │
югарырак 900 см белән│
интервью 300 см │
Күчеп утыру саны│
үсемлекләрдән бирелә│
төерчек│
сетке (4 х пер, │
5 х по һәм тд.) │
├───────────────┼──┼───────────────────────┤
Аллеялы агачлар-бу сортлау│
агачлар (Кр. │агачлар ничек тормышка ашырыла│
Кр өчен чыгыш ясаучы ботаклар барлыкка килә. │ җ. (3 х Пер) │
яшелләндерү эшләре чикләнмәгән. │ Аларда булырга тиеш │ │
йә Марьям, йә Марьям, йә Марьям, йә Марьям, йә Марьям, йә Марьям │ │
соңгы көнгә кадәр үткәрелгән │ │
вегетация чоры. │ │ Биеклеге│ │
кәүсәсеннән: 25 см. кадәр күтәреп алганда │ │
220 см эләктергәндә 25 см артык түгел │ │
кимендә 250 см │ │
├───────────────┼──┼───────────────────────┤
Кр. │ д. с чөнки аларның сортировкасы турыдан туры үсенте юк │
шарообразной створки бу крону, алар үстерелә белән ничек гамәлгә ашырыла│
һәм плакучей төрле озынлыгы штамба өчен Кр. │ җ. (3 х Пер) │
формасы куян │ │ │
├───────────────┴──┴───────────────────────┤
Татарстан Республикасы Президенты р. н. Миңнеханов катнаша. │ Д) - анык агач үсемлекләр │
Кәүсәр һәм агач арасында чик. │ │
Татарстан Республикасы Премьер-министры р. н. Миңнеханов катнашында Татарстан Республикасы Экология һәм табигый байлыклар министрлыгының "2009 елда Татарстан Республикасы Экология һәм табигый байлыклар министрлыгы эше нәтиҗәләре һәм 2010 елга бурычлар турында" коллегия утырышы │
күрсәткечләрнең иң түбән төркеменә (мәсәлән: кәүсә эләктергәндә 10 см │
- 10-12 см түгел, ә 8-10 см интервалга) │
└──┘

Таблица 10. Территорияне комплексы төзекләндерү
рекреацион йөкләнешкә карап

Елгалар-
онная
йөк,
кеше/га территориядән файдалану режимы
төзекләндерү чарасына килүчеләр һәм
яшелләндерү
5кә кадәр ирекле куллану
бөтен территория
5-25 урта-
җайга салынулы хәрәкәт
күбесенчә
юл буенча-
тропиночной

ау. Мөмкин
куллану
кыр-кыр
агынты
шарт
махсус
системалы
аларны карау өчен 5-8% тыгызлыгы булган юл-сукмак челтәрен оештыру, экологик сукмак салу
сукмак

26-50 тыгызлыгы 12-15% булган юл-сукмак челтәрен оештыру, экологик сукмак салу, поляннарның кыргычларында буфер һәм туфрак саклаулы утыртмалар булдыру, урман-парк массивын кисеп үтеп, автомагистраль буйларында янучы сак полосалар булдыру

51-100 катгый-
җайга салынулы хәрәкәт
буенча гына
юлчыларга һәм
аллеяга. Ял алу
махсус
җиһазлы
мәйданчык,
интенсив итеп карау
үсентеләрне,
шул исәптән
актив яклау,
чыкканчыга кадәр

территорияне функциональ зоналаштыру һәм юл-сукмак челтәрен оештыру 20-25% тан да артык тыгызлык белән түгел, буферналар һәм

автомагистраль чикләре буйлап кыр саклаучы куаклар утыртмалары булдыру. Су сибүне оештыру (шул исәптән су сибүнең һәм сугаруның автоматик системалары), дренаж, яңгыр канализациясе, тышкы яктырту, парк биналары һәм корылмалары - суүткәргеч һәм канализация, җылылык белән тәэмин итү,кайнар су белән тәэмин итү,

телефонлаштыру. Чүп җыючылар, бәдрәфләр, МАФ урнаштыру
артык

100 гомуми тыгызлыгы 30-40% булган юл-сукмак челтәрен оештыру(керү юлларына һәм актив ял итү зоналарына якынрак), 51-100 кеше йөкләнеше өчен төзекләндерү дәрәҗәсе, кыйммәтле үсентеләр булган участокларны киртәләү яисә гомумән декоратив оградлар белән әйләндереп алу

Искәрмә. Йөкләнешләр артуны булдырмый калу мөмкинлеге булмаган очракта, рекреация объектын һәркем өчен мөмкин булган зоналарда формалаштыруны (11 таблица) күз алдында тотарга кирәк.

11 Таблица. Якынча чик дәрәҗә
рекреацион йөкләнеш

Рекреационный тибы Предельная радиусы хезмәт күрсәтү │
торак объекты рекреационная халык (һәркем өчен мөмкин булган зона)│
йөкләнеш - Сан │ │
│ │ единовременных │ │
килүчеләр уртача │ │
объект буенча, кеше / га │ │

│ Урман │ артык Түгел 5 │ - │

Урман паркы 50дән артык түгел 15-20 мин.транспарк. │ │
керү. │ │ │ │

Бакчасы артык түгел 100-400-600 м │

Парк 300дән артык түгел, 1,2 - 1,5 км Парк
(күп функцияле). │) │ │ │

Сквер, бульвар-100 һәм аннан да күбрәк 300 - 400 м м

Искәрмә: │
1. │ Рекреация объекты территориясендә с зоналары бүленергә мөмкин│
рекреацион йөкләнешнең төрле дәрәҗәсе. │ │
2. │ Чын рекреацион йөкләнеш йозаклар белән билгеләнә,│
кителгән-R = Ni/Si, кайда R-рекреационнаяуле
йөкләнеш, Ni-рекреация объектларына килүчеләр саны, Si - мәйдан│
рекреацион территория. │ Килүчеләр саны, бер үк вакытта│
рекреация территориясендә урнашкан, 10-15% кабул итәргә киңәш ителә│
һәркем өчен мөмкин булган зонада яшәүче халык санынннан объекта
рекреация. │ │

Таблица 12. Пандус уклонының күтәрелеш биеклегеннән бәйлелеге

Миллиметрларда
Пандус уклоны (нисбәт) күтәрелеш биеклеге
1: 8 кадәр 1: 10 75
1:10,1 1: 12 150
1:12,1 1: 15 600
1:15,1 кадәр 1: 20 760

УЕН ҺӘМ СПОРТ ҖИҺАЗЛАРЫ
Таблица 13. Уен һәм спорт җиһазлары составы
балалар яшенә карап

Яше билгеләнеше тәкъдим ителә торган уен һәм Назначение
│ │ җиһазлар │ физкультурное җиһазлар │

Тыныч уеннар өчен-җырчылар │
мәктәп алды күнегүләре│
яшьсид
(1-3 ел) сабырлык, үсеш г.
хыял: │ │
Б) тренировкалар өчен - домики, Пирамида,│
лазания, ходьбалар, гимнастик диварлар, чумалар,│
перешагивания, бревна, таулар │
подлезания , - кублар агач 20 x 40 x│
тигезлек: 15 см; │
- такталар 15, 20, 25 ши
см, озынлыгы 150, 200 һәм 250 см;│
агач такта - бер ахыры│
10 - 15 см биеклеккә күтәреләчәк; │
- поручнялы тау, баскычлы тау │
үзәк мәйдан да, озынлыгы да│
240 см, биеклеге 48 см (в│
үзәк өлешендә), киңлеге│
баскыч-70 см; │
баскычта-стремянка, биеклек│
100 яки 150 см, ераклык арасында│
кичмәләр-10 һәм 15 см. │
│ │
В) тренировкалар өчен - таган һәм качалка. │ │
вестибулярного
аппараты, ныгыту │ │
мышечной системасы │ │
(арка мускуллары, корсак һәм │ │
аяк), │ │
│ │камилләштерү │ │
тигезлек, чувства
ритма, ориентировкалар в │ │
киңлек: │ │

Балалар) өчен укыту һәм - Пирамида белән вертикальными һәм│
горизонталь перекладиналарны мәктәпкәчә камилләштерү; │
яше (3-7 лазания: - төрле Баскычлар лест
ел) конфигурации белән встроенными│
ярымсакчы, ярымсакчы; │
- тактасы биеклектә агач│
10-15 см (билгеләнә│
махсусставкалар). │ │ │ │
│ │
Б) укыту өчен - бревно белән стесанным верхом,│
тигезлек проч
күчеш, җир, озынлыгы 2,5 - 3,5 м, киңлеге 2,5
сикереш, 20-30 см; │
сикерү: - "крокодил" бум, озынлыгы 2,5│
м ,киңлеге 20 см, биеклеге 20 см; │
- гимнастик бүрәнәләр,│
горизонталь өлешенең озынлыгы 3,5 м,│
авышной-1,2 м, горизонталь м
өлешендә 30 яки 50 см, диаметр│
бревна-27 см; │
- гимнастик эскәмияләр,│

озынлыгы 3 м, киңлеге 20 см, калынлыгы│
3 см, биеклеге 20 см. │
│ ├──────────────┼──────────────────────┤
В) укыту өчен - Горка белән поручнями, озынлыгы 2│
керү, лазань, м, биеклеге 60 см; │
хәрәкәт бу - Горка белән лесенкой һәм скатом,│
дүртлек, озынлыгы 240, биеклеге 80, озынлыгы 240
скатыванию: лесенки һәм ската - 90 см, киңлеге│
урман кызлары һәм СКАТ-70 см │
│ ├──────────────┼──────────────────────┤
Г) укыту өчен - гимнастик стенка,│
көч үсеше, биеклеге 3 м, пролетларның киңлеге түгел│
гибкости, координацияләү кимендә 1 м, диаметр перекладины - │
хәрәкәтләр: 22 мм, ераклык арасында│
аркылы-25 см; │
- гимнаст баганалары │
│ ├──────────────┼──────────────────────┤
Д) үстерү өчен - обручами белән стойкой өчен│
күзомера, төгәллек максаты белән ыргыту, биеклеге 120 - 130│
хәрәкәтләр, җитезлек, см, диаметр обруча 40 - 50 см; │
метанияне укыту өчен - в ыргыту өчен җиһазлар│
максат: "чәчәк", "әтәч", үзәк виде
мишеньлар 120 биеклектә урнашкан│
см (мл.дошк. │ │ │)- 150-200 см│
(мәктәпкәчә яшьтәге балалар тукталышы. │ │ │); │
- кольцеброслар - такта белән│
15 биеклеге белән ныгытылган колышкалар │ │ │
- 20 см, кольцеброслар булырга мөмкин│
горизонталь һәм расположены
авыш; │
бытбылдык щ
рәвешендә дүрт концентрических│
диаметр белән 20, 40, 60, 80 даирәләр кругов
см, 110 биеклектәге мишень үзәге-см
120 см дәрәҗәсе идән яки│
мәйданчыклар, әйләнәләр матурлана в
кызыл (үзәк), салат, сары│
зәңгәр дә; │
баскетбол щитлары ныгый│
ике агач яки│
металл стойках шулай булсын│
балдак 2 м дәрәҗәдә була│
идән яки мәйдан өслеге. │ │ │ │
├──────────┼──────────┼──────────────────────┤
Балалар гомуми өчен-гимнастик стенка│
мәктәп физик үсеше: биеклеге кимендә 3 м, саны│
яше 4 - 6; пролет
- чүп-чар,│
перекладина-эспандер өчен│
күнегүләр башкару│
эленеп; │
кулъязма-төрле│
конфигурации укыту өчен│
төрле ысуллар белән йөрү│
эленеп тора, тартыла; │
спорт-гимнастик│
комплекслар - 5 - 6 горизонталь комплексы
төрле ныгытылган перекладин│
биеклеккә, перекладиналарга мөмкин│
спорт снарядлары беркетелергә:│
кольца, трапеции, таган, колга һәм│
│ │ │һ. б.; │
- сусыл борычлар│
төрле биеклекләр: │ │ │ 1,5 - 2,2 - 3 м│
берәүләп урнашырга мөмкин│
линияләр яки "Г", "Т"хәрефләре формасында│
яки елан. │ │ │ │
├──────────┼──────────┼──────────────────────┤
Балалар төзекләндерү өчен-спорт комплекслары; │
олы мышечной көч, - спорт-уен комплекслары│

Таблица 14. Уен җиһазларына таләпләр

Уен
җиһазлар таләпләр
Таган биеклеге нче дәрәҗәдәге җир кадәр утыргычлар качелей торышы тынгылык булырга тиеш кимендә 350 мм һәм артык түгел 635 мм. рөхсәт ителә түгел, ике утыргычлар бер рамка качелей. Икеләтә кәчелләрдә кечкенәләр өчен утыргычлар һәм зуррак балалар өчен яссы утыргычлар кулланылырга тиеш түгел.
Качалка биеклеге нче җирнең кадәр утыргычлар торышы равновесия булырга тиеш 550-750 мм.максималь наклон утыргычлар каршындагы хәрәкәт артка һәм алга - түгел, артык 20 градус.
Качалканың конструкциясе анда утыручы баланың тирәкнең терәк өлеше астына эләгүенә юл куймаска тиеш, кискен почмак, аларның кабыну радиусы булырга тиеш түгел
1 Яңа материал-ны үзләштерү Дәреслек, сүзлек белән эш итә белү
Карусели минималь ара җир дәрәҗәсеннән алып түбән вращающейся конструкцияләр карусель булырга тиеш кимендә 60 мм һәм артык 110 мм. Түбән өслеге вращающейся платформа булырга тиеш гладкой. Максималь биеклеге нче түбән дәрәҗәдәге карусели кадәр аның югары ноктасы тәшкил итә 1М.
Горки керү горке аша башкарыла лестницу, лазательную секцию яки башка җайланмалар. Аерым торган тауның скаты биеклеге, керү тәренә карамастан, 2,5 м дан артмаска тиеш. Старт мәйданчыгы-300 мм дан да ким түгел, ә 5 градуска кадәр озынлыктагы 300 мм дан да ким булмаска тиеш, ләкин, кагыйдә буларак, мәйданчык киңлеге тайгаклау участогының горизонталь тишелешенә тигез булырга тиеш. Аерым торган тауда старт мәйданчыгында Ян коймасының биеклеге 0,15 метрдан да ким булмаска тиеш. Скольжение участогы наклоны теләсә кайсы ноктада 60 градустан артмаска тиеш. Соңгы участокта ската уртача наклон 10 градустан артмаска тиеш. Край ската горки тиеш подгибаться юнәлеше буенча җиргә белән радиусом кимендә 50 мм һәм углом загиба кимендә 100 градус. Тау скаты кырыннан җиргә кадәр ераклык 100 мм. метрдан да артмаска тиеш. Тау-тоннель минималь биеклеккә һәм киңлеге 750 мм булырга тиеш.

Таблица 15. Минималь ара куркынычсызлык
уен җиһазлары урнаштырганда

Уен
җиһазлар Минималь ераклык
Таган кимендә 1,5 м яклар нче боковых конструкцияләр һәм
кимендә 2,0 м алга (элек) нче крайних нокталары таган бу
наклон халәте
Качалки кимендә 1,0 м яклар нче боковых конструкцияләр һәм
кимендә 1,5 м алга нче крайних нокталары качалка
наклон халәте
Карусели кимендә 2 м яклар нче боковых конструкцияләр һәм түгел
ким 3 м өскә таба нче түбән вращающейся өслегенә
карусель
Таулар кимендә 1 м нче боковых яклар һәм 2 м алга нче
Түбән Як тау скаты

АГАЧ УТЫРТУ

Таблица 16. Тәкъдим ителә торган ераклык агач утырту
урам категориясенә карап

Бу метрда
Урам һәм юллар категориясе машиналар йөрүдән ераклык
өлешендә кадәр ствола
Шәһәр әһәмиятендәге магистраль урамнар 5-7
Район әһәмиятендәге магистраль урамнар-3-4
Җирле әһәмияттәге урамнар һәм юллар 2-3
Керү 1,5-2
Искәрмә. Утырту өчен иң кулай төр: юкә
бүген Татарстан Президенты Рөстәм Миңнеханов "Формула-1" Toro Rosso командасы җитәкчесе Франц Тост һәм аның пилоты Даниил Квят белән очрашты.
Берлин, клен татар, клен ясенелистый, ясень пенсильванский, тал
шаровидная, вяз шома, боярышники, акация сары.

3 нче кушымта

ҖӘЯҮЛЕЛӘР КОММУНИКАЦИЯЛӘРЕ КИҢЛЕГЕ ТӘКЪДИМ ИТЕЛӘ ТОРГАН ИСӘПЛӘҮ

Тротуарларның һәм башка җәяүлеләр коммуникацияләренең киңлеген исәпләүне түбәндәге формула буенча җитештерергә киңәш ителә:

, кайда

B - җәяүлеләр коммуникациясенең исәп-хисап киңлеге, м;
- җәяүлеләр хәрәкәтенең бер полосасының стандарт киңлеге 0,75 м га тигез;
N - «пик» сәгатьләрендә җәяүлеләр хәрәкәтенең факттагы интенсивлыгы, участокта ике юнәлеш буенча җәяүлеләр коммуникациясе, кеше/сәгать (әлеге натураль тикшерүләр нигезендә билгеләнә));
k-җәяүлеләр хәрәкәте интенсивлыгын перспектив үзгәртү коэффициенты (территориянең шәһәр төзелеше үсеше анализы нигезендә билгеләнә));
p - җәяүлеләр коммуникациясенең бер стандарт полосасының норматив үткәрү сәләте, кеше/сәгать, аны таблицада билгеләргә киңәш ителә:

Җәяүлеләр коммуникацияләренең үткәрү сәләте

Кеше сәгатенә

Җәяүлеләр коммуникацияләре элементлары пропуск
│ │сәләте │
│ │ бер │
│ │ полосасының │
│ │ хәрәкәте │

700дән кызыл линия буенда урнашкан тротуарлар │
үсеш алган сәүдә челтәре │ │

800дән артык урамның Кызыл линиясе буенда урнашкан тротуарлар │
кечкенә сәүдә челтәреью

Урам һәм юлларның яшел утыртмалары чикләрендә 800 - 1000 тротуарлар │
шулпа │ │

600-700 җәяүлеләр юлы дороги

Машиналар йөрү өлеше аша (җир өсте) 1200-1500 җәяүлеләр юлыходы

Баскычлар 500-600│

Пандус (уклон 1: 10) 700│

* > Билгеләгәндә кабул ителә торган чик үткәрү сәләте│
максималь йөкләнеш - 1500 кеше/сәгать. │ │
│ │
Искәрмә. │ │
Җәяүлеләр хәрәкәтенең бер полосасының киңлеге-0,75 м. │

4 нче кушымта

ТУФРАК ПОКРЫТИЙ

Туфрак классификациясе

1. Муниципаль берәмлекләр шартларында туфрак покрыеның төрле генезисы бар. Туфрак тибына карап, аңа яшелләндерү системасында файдаланыр алдыннан аның окультуривание алымнары кулланыла.
1.1. Табигый туфраклар-тиешле табигый шартларда формалашкан һәм тулы профильле туфрак (аларны формалаштыру шартларына туры килә торган генетик горизонтлар).
1.2. Өслекле итеп үзгәртеп корылган туфрак-профильнең өске өлешендәге (40 см га кадәр) генетик горизонтларны юкка чыгару яки алыштыруы аркасында барлыкка килгән туфрак.
1.3. Татарстан Республикасы буенча Россельхознадзор идарәсенең фитосанитар, ашлык сыйфаты һәм орлык тикшерү бүлегенең дәүләт инспекторы тарафыннан 2015елның 7 нче апрелендә Белгиядән килгән 3 партия карантин продукция (190 тонна) көнбагыш тикшерелде. Түбәндәге төрләрне аерып торалар:
гидрогеологик шартлардан чыгып бирелә торган вертикаль структуралы катламлы махсус җылытылган грунтларда барлыкка килгән урбаноземнар - конструктоземнар - туфрак;
урбаноземнар-антропоген бозыла торган (in situ) бөтен тирәнлеккә максатчан рекультивация ясамый торган һәм гумуссированный горизонтка ия (ясалма рәвештә булдырылган, яки формалашкан туфрак процесслары белән) туфракта барлыкка килгән туфраклар.
2. Атропоген эшчәнлек бозылган территорияләрдә яшел утыртмаларны формалаштырганда, барлык яшелләндерелә торган участокта үсемлекләрнең туклану элементларында, дым һәм һавада ихтыяҗын канәгатьләндерерлек җир шарының иң соңгы калынлыгын булдырырга тәкъдим ителә. Яшел үсентеләрне булдыру һәм реконструкцияләү эшләрен башкарганда туфрак катламының төрле дәрәҗә пычрану очраклары билгеләнгәндә, пычрану дәрәҗәсе һәм сыйфаты параметрлары нигезендә, аны рекультивацияләү гамәлгә ашырыла.

3. Агачлар һәм куаклар утыртканда уңдырышлы грунт белән тулган утырту чокырлары ясала. Үсемлек өчен тискәре грунт салынган территориядә туфрак катламын формалаштырганда, аны механик һәм сорбцион геохимик барьер ролен башкаручы 0,5 м куәтле каты суглинк катламнарын изоляцияләргә тәкъдим ителә. Авыр металл белән пычранган вакытта грунтка авырлыгы 6 процентттан да ким булмаган күләмдә углекислый известь кертергә киңәш ителә.
4. Туфрак өслеге һәм туфрак өемнәре бөтен куәт буенча көнкүреш һәм төзелеш чүп-чарыннан чистартылырга тиеш. Туфрак хасил итүче грунтны булдыру өчен кулланыла торган субстрат чүп үләннәренең чүпләнгән булу дәрәҗәсе түбән булырга тиеш (әлеге кагыйдәләргә карата 4 нче кушымтаның 2 нче таблицасы).
5. Туфрак катламын проектлаганда туфракның химик пычрану дәрәҗәсен исәпкә алырга тәкъдим ителә. Дәрәҗәсе аның пычрану билгеләнә санитар һәм биологик аспектлары. Кешенең һәм йорт хайваннарының тормыш эшчәнлеге өлкәсенә керүче өслекле катлам өчен санитария халәтенең характеристикасы бирелә. Әлеге катламның куәте 30 к. Биологик характеристика үсемлекләрнең нормаль үсешен тәэмин итүче һәм 2 м тәшкил итүче туфрак катламнары өчен бирелә (әлеге кагыйдәгә 4 нче кушымтаның 3, 5, 6 таблицалары).
6. Туфракның санитар бәясе рөхсәт ителгән концентрациясе (ЦСК) яки санитар-эпидемиологик күзәтчелек органнары тарафыннан билгеләнгән якынча рөхсәт ителгән концентрациясе белән пычраткыч матдәләрнең факттагы концентрациясе белән чагыштырыла. Туфракның пычрануы дәрәҗәсен биологик бәяләү, гадәттә, пычраткыч матдәләрнең фитотоксич ПСКЙ белән факттагы концентрацияләренең (4, 8 нче кушымтаның әлеге кагыйдәләргә карата 4 таблицалары) чагыштыруы белән үткәрелә.
7. Туфракның пычрануының биологик дәрәҗәсе, гадәттә, анда минималь туфрак бүлеп бирү чикләрендә пычратуның өстенлекле компоненты эчтәлегенең уртача дәрәҗәсе буенча билгеләнә.
8. Каты фильтрлаучы грунтларда (ком, гравия, вак таш кертелеп, 40% тан артык) конструктоземлар төзегәндә алар һәм конструктоземлар арасында 20 см егәрлектәге урта һәм авыр Сугышлы су ташлардан торган катламын җәю тәкъдим ителә.° Озынлыктагы авышлыкларда конструктозларны 5 тән артык әйләндергән очракта, аларны агулы авыр көпшәле грунт белән тутырып, обрешетка үткәрергә кирәк.° Өелә торган грунтның куәте-15-20 см.
9. Өслек су астына киткән территорияләрдә 2-3 метр туфрак покрлары, гадәттә, кайма капилляр күтәрелү аермасын төзү юлы белән, яшел утыртмаларның төрле типлары өчен тамыр җәю таләпләрен исәпкә алып, конструкцияләнә. Зурлыгы прослоя һәм аның тирәнлеге билгеләнә нигезендә таблицой. Җир асты суларын 2 метрдан да ким капилляр кайма җимерә торган территорияләрдә яшел үсентеләр системасын проектлаганда даими дренаж салырга киңәш ителә.
10. Җил эрозиясенә дучар ителгән территорияләрдә (җил тизлеге 3 м/с дан артык) яшел үсентеләр системасын проектлаганда, 80 - 90% тыгызлыгы белән Дернов Горизонт булдыруны күздә тотарга киңәш ителә. Спорт газоннарын урнаштыру өчен туфрак калынлыгы төзегәндә, гадәттә, подстилющий грунтның фильтрлау сәләтенә карап, дүрт төрле конструкция кулланыла (әлеге кагыйдәгә карата 4 нче кушымтаның 7 нче таблицасы).
11. Муниципаль берәмлек шартларында газоннар һәм откослар өчен грунтлар, кагыйдә буларак, тулысынча алыштыруга мохтаҗ. Үсемлек җирләре катламы газон өчен 20 см тәшкил итәргә тиеш, ул үсемлек грунтының механик составын яхшыртып, өстәлмәләр кертү һәм күп тапкырлар болгату зарури: ком - 25%, торф - 25%, үсемлек җире - 50%. Шулай ук үсемлек грунтының уңдырышлылыгын яхшыртуны минераль һәм органик ашламалар кертүне күздә тотарга тәкъдим ителә. Төзекләндерү эшләрен проектлаштырганда, канәгатьләндерелә торган газоннарның сыйфатын яхшыртучы яңа ысуллардан файдаланырга киңәш ителә: гидропосев, «пикс» һ.б. җирлек шартларында газоннар урнаштырганда орлыклар чәчү нормасы, проектта тиешле шартларны күрсәтеп, 40 кв. метрдан да ким булмаска тиеш.
Яшел үсентеләрне карап тотуны төзелеш һәм реконструкция җитештерә торган субъектлар тарафыннан, төзелеш яки реконструкция чорында эксплуатацияләүче оешма объектны тапшырганчы гамәлгә ашырырга тәкъдим ителә.

Таблица 1. Туфрак сыйфатына таләпләр

Күрсәтергә туфрак. фил
I горизонтов тирәнлеге катламнары, см
0 - 20 20 - 50 50 - 150
Физик үзлекләре
Физик эчтәлеге
глия < 0,01 мм 30 - 40 20 - 40 30 - 40
Тыгызлык
г / см3 0,8 - 1,1 1,0 - 1,2 1,2 - 1,3
Химик Ирек
Ком V/O 4 - 5 1 - 0,5 0,5
pH 5,5 - 6,5 5,5 - 7,0 5,0 - 6,0
Урында ТМ уклонение
белән ОДК 1 1 1 1 1
PB мкр зурлыгы/с <20 <20 < 20 < 20
Yaña ровень
минераль тәэмин ителеш
мг / 100 г туфрак 4,0 4,0 4,0 4,0 4,0
Эчтәлеге P2O5 һәм K2O
почмак мг/100г (мин.
рөхсәт ителгән / тулы.) 10/40 I35 10/20 I15 10/15 i10
Биологик Ирек
Авыру
микроорганизмнар, шт./грамм
җирлек
Мезофау төрлелеге,
Министрлыкның матбугат хезмәте Кайтару

Фитылык,
кыскача K фонды <1,1 1,1 - 1,3 1,1 - 1,3

Таблица 2. Дәрәҗәсе загрузки чүп үләннәре

Бер бүлмә саны
Дәрәҗәсе загрузки кол-чүп үләннәренә
Карамель BS тәмле әфлисун 1кг x 7
Уртача 51-100
Карамель BS тәмле әфлисун 1кг x 7

Таблица 3. Биологик күрсәткечләр
IH бәяләү критерийлары

Биологик Радионуклидлар. │ Баш Тарту-Баш Тарту. │ │Әйләнә│
күрсәткечләрельно │ экологик│экологик │ │ │
│ │ │хәл │ хәл │хәл │ хәл│
төс. │ │ │ │ │ │ │
│ │ │ хәл │ │ │ │ │

│ Дәрәҗәсе │ <5│ 5 - 10│ 10 - 50│ 50 - 100│ >100│
│активлыгын │ │ │ │ │ │
микробомасса │ │ │ │ │ │ │
(кыскалык │ │ │ │ │ │ │
киму)│ │ │ │ │ │

│ Саны │ -│ 2 3│ 3 4│ 5 6│ 6│
патогенх │ │ │ 10 - 10 │ 10 - 10 │ 10 - 10 │ >10 │
микроорганизмнар │ │ │ │ │ │ │ │
в1г почмагына │ │ │ │ │ │ │

│ Тоту │ - │ кадәр 10│ 10 - 50│ 50 - 100│ >100│
гельминт йомыркасы │ │ │ │ │ │ │
В1 кг туфрак │ │ │ │ │ │ │

Коңгызлар │ │ >1,0│1,0 - 0,01│ 0,01 - 0,05│ 0,05 - 0,001│ <0,001│

Фитыр │ - │ <1,1│ 1,1 - 1,3│ 1,3 - 1,6│ 1,6 - 2,0│ >2,0│
агулы │ │ │ │ │ │ │
кыска) │ │ │ │ │ │

Ген │ │ - │ <2│ 2 - 10│ 1 - 100│ 100 - 1000│ >100│
агулы │ │ │ │ │ │ │
(Сан үсеше) │ │ │ │ │ │ │
тоныклану │ │ │ │ │ │ │
тигезләү с│ │ │ │ │ │
контроль)│ │ │ │ │ │ │

Таблица 4. Грунтларның фитотоксичлыгы, ОДК

Миллиграммнарда килограммын
Cr Ni Zn Pb Cu As CL иона
100 100 100 300 100 20 100

Таблица 5. Туфрак пычрану дәрәҗәләре, шул ук вакытта
туфракта ферментатив активлык бирелә

Миллиграммнарда 100 граммга
Ферментлар <*> туфракта тоту
кадмий кургаш цинк
Каталаза 3 700 300
Дегидрогеназа 5 300 700
Инвертаза 10 >1000 10000
50 >1000 > 10000
Уреаза >100 >1000 > 10000
<*> Төрле минерализация һәм синтез процессларында катнашучы ферментлар
туфракта матдәләр.

Таблица 6. Туфрак пычрануның биологик дәрәҗәсе
покрова өчен шартлар җитештерү
Миллиграммнарда килограммын

Дәрәҗә
пычрану элементлары мг/кг
ТР мышьягы кургаш цинк кадмий бакыр никель хром
Комлы һәм ашлы туфракта (тулай формалар)
Әйбәт.
<*> 1,0 - 2,0 1,0 - 2,1 16,0 - 32,0 27,1 - 55,0 0,26 - 0,5 16,1 - 33,0 10,1 - 20,0 50,0 - 100
Уртача <*> 2,1 - 4,0 2,2 - 4,2 32,1 - 64,0 55,1 - 110 0,6 - 1,0 33,1 - 165 20,0 - 100 101 - 500
Биек <*> 4,1 - 6,0 4,3 - 6,2 64,1 - 96 110,1 - 165 1,1 - 1,5 165,1 - 330 100,1 - 200 501 - 1000
Өч. югары.
<*> >6,0 >6,2 >96,0 >165 >1,5 >330 >200 >1000
PH суглинистлы һәм глинистлы туфракларда 5,5 дән ким (тулай формалар)
Әйбәт. 2,5 - 5,0 - 32 - 65 55 - 100 0,5 - 1,0 33 - 66 20 - 40 -
Уртача 5,1 - 10,0 - 66 - 130 111 - 220 1,1 - 2,0 67 - 330 41 - 200 -
Биек 10,1 - 15,0 - 131 - 195 221 - 330 2,1 - 3,0 331 - 660 201 - 400 -
Өч. биек >15 - >195 >330 >3,0 >660 -
Суглинистлы һәм глинистлы туфракта 5,5 тән артык (тулай формалар)
Әйбәт. 5 - 10 - 65 - 130 110 - 220 1,0 - 2,0 66 - 132 40 - 80 -
Уртача 11 - 20 - 131 - 260 221 - 400 2,1 - 4,0 133 - 660 81 - 400 -
Биек 21 - 30 - 261 - 390 401 - 660 4,1 - 6,0 661 - 1320 401 - 800 -
Өч. биек >30 - >390 >660 >6,0 >1320 >800 -
Хәрәкәтчән формалары
Әйбәт. - - 3,0 - 6,0 10,0 - 23,0 - 1,5 - 3,0 2,0 - 4,0 3,0 - 6,0
Уртача - 6,1 - 12,0 24,0 - 46,0 - 3,1 - 15,0 4,1 - 20,0 6,1 - 30,0
Биек - - 12,1 - 18,0 47,0 - 69,0 - 15,1 - 30 20,1 - 40,0 31,0 - 60,0
Өч. биек - >18,0 >69 - >30,0 >40,0 >60,0
<*> Нормаль дәрәҗә-үсемлекләрнең нормаль үсеше, уртача алганда - орлыкның уңдырышлылыгын киметү, тамыр системасын җиңелү, үсемлекләрнең морфологиясен үзгәртү, үсемлекләрнең үлүе - бик зур.

Таблица 7. Типы Корылмалар урбоконструктоземов
спорт газоннары булдыру өчен

Сантиметрларда
Тибы коренной токымлы тирәнлеге буенча профиль, см
0 - 15 16 - 30 31 - 45 46 - 60
Среднесуглинистые

белән урта фильтрацией Гумуссированный
төп токым катламы
урта күкертле көрән
токым
уртача күкертле төп токым
среднесуглинистая
Комлылар Яхшы
фильтрующие грунтлары Гумуссированный
урта кат күкертле
туфрак
Комлы тамыр токымы
ком
Авыррак
Начар фильтрующие
Гумуслы грунт
урта кат күкертле
туфрак. Дөрләткеч
вак таш һәм
ком көрән
авыррак

Таблица 8. Авыр металларның рөхсәт ителгән концентрациясе
һәм тычканы торак пункт туфракларында

Миллиграммнарда килограммын
Дәрәҗә
концентрация
авыр металлар һәм
эчтәлек мускуллары
2 класс куркыныч 1 класс куркынычлык
никель бал цинк кургаш кадмий мышьяк
Фоновое
эчтәлек
комлы һәм
суперчалы почвах 5-10
СР. 6 5-12
СР. 8 25-30
СР. 28 4-9
0,01 - 0,1
0,05 0,9 - 1,7
СР. 1,5
Фоновое
эчтәлек
сугылучан һәм
глинистых почвах 15 -

Егерме биш
СР. 20 12-30
СР. 20 30-60
СР. 45 12-30
0,09 - 0,3
0,22 1,2 - 3,2
2,2

5 нче кушымта
Алым
РЕКРЕАЦИОН БИЛГЕЛӘНЕШ ТЕРРИТОРИЯЛӘРЕНДӘ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ

Таблица 1. Аллалар һәм юлларны, урман паркын оештыру
һәм башка эре рекреация объектлары

Төрләрен аллей киңлеге Назначение
юлларны да (м) төзекләндерү │
├──────────┼────────┼────────────────┼───────────────────┤
Төп 6-9-интенсив яшеллеккә рөхсәт ителә│
җәяүлеләр хәрәкәте аерым полосалар полосы
аллеялар һәм (300 дән артык сәгать). │ │ 2 м киңлектәге тәртип аша│
юллар * һәр 25-30 метр саен йөрү рөхсәт ителә. │ │
парк эчендәге аллея ярда булса│
транспорт. │ │ │ сулыклар, аның аркылы│
Профиль соединяет булырга мөмкин хәл ителде│
төрле дәрәҗәдәге функциональ зоналар│
җир кишәрлекләре да кагылышы, стеналары белән бәйле│
вә баскычлар белән. │ │ │ Йөгертмә│:
төп керү юллары. │ │ │ каты плитка.│
асфальтобетон) белән│
бортлану белән обра
таш белән. │ │ │ │ Ботакрез
биеклек 2,5 м │
├──────────┼────────┼────────────────┼───────────────────┤
Икенче урында - 3-4,5 интенсив трасса буенча бара│
пенные аллеялар җәяүлеләр хәрәкәте матур урыннар ала могут
юллар да * (сәгатенә 300 сәгатькә кадәр). │ │ кәкрәю│
Китү рөхсәт ителә. │ │ │ Катлам: каты│
эксплуатация(плитка, асфальтобетон),│
транспорт. │ │ │ вак таш белән эшкәртелгән│
│ │ │Соединяют │вяжущими. Ботакрез
икенче дәрәҗәдәге керү юллары 2,0 - 2,5 м. садовый вход
парк объектлары да борт, чәчәк бордюралары һәм│
үзара. │ │ │ үлән, су бирү лотоклары│
│ │ │ │яки башкалар │
├──────────┼────────┼────────────────┼───────────────────┤
Өстәмә - 1,5 - 2,5 Җәяүлеләр Өчен Бушлай Допол
кече трассировка хәрәкәте, һәр борылышельные
җәяүлеләр ешлыгы. │ │ акланган һәм теркәлгән│
Татарстан Республикасы Транспорт һәм юл хуҗалыгы министрлыгы объектом
рөхсәт ителә. │ │ │ төркем белән яки ялгызными
Аерым үсентеләргә чыгарыла. │ Буй│
парковым уклон рөхсәт ителә 80│
корылмаларга. │ │ │ промилле. │ Катлам: плитка,│
туфрак яхшыртылган │
├──────────┼────────┼────────────────┼───────────────────┤
Троплар - 0,75-1,0 өстәмә трасса буенчаруется
прогулочная челтәре белән крутым склонам аша чыная,│
табигый чокырлар, инешләр. │ │ │ │
характером катлам: Грунтое
Ландшафт. │ │ │ │табигый. │
├──────────┼────────┼────────────────┼───────────────────┤
Велосипед-1,5-Велосипед Трассасы │
ные дорожки 2,25 прогул
әтәч, сигезенчесе). │ │ │ │ │
│ │ │ │Киңәш ителә пункты│
техник хезмәт күрсәтү. │ │ │ │ Йөгертмә│
каты. │ │ │ │ Ботакрез
биеклек 2,5 м │
├──────────┼────────┼────────────────┼───────────────────┤
Юллар өчен 4,0 - 6,0 прогул

ат чабышлары ,экипажларда, 60 промиллега кадәр бара. │ │
чана. │ │ │ Ботакларны кисәргә рөхсәт ителә│
керү юлы 4 м. Выс
эксплуатация өслеге: грунт покры
транспорт. │ │ │ │яхшыртылган. │

Автомо-4,5-7,0 автомобиль трассасы буенчаруется
бильная йөрү һәм юл периферии урман паркы " Пери
парк эчендәге якта җәяүлеләр ягында дорога
транспорт. │ │ коммуникацияләр. │ Иң зур│
70 озынлыктагы уклон рөхсәт ителә │
йөрү тизлеге-промилле, максат-скорость
40 км/сәг.эксплуат Радиусы│
транспорт-15 метрдан да ким түгел.│
Катлам: асфальтобетон,│
вак таш, вак таш,│
│ │ │ │эшкәртү вяжущими,│
бордюрлы таш. │ │ │ │ │

Искәрмә: 1. │ Җәяүлеләр алкалары киңлегенә зоналар кертелә│
җәяүлеләр хәрәкәте, чикләмә Яшел полосалар, су бүлү юллары │
лотоклар һәм эскәмияләр урнаштыру өчен мәйданчыклар. │ Чикләү җайланмалары│
Яшел полосалар киңлеге 6 метрдан артык булганда кирәк. │
2. │ Алль һәм тамгаланган юллар типларында " * " рөхсәт ителә│
ролик такталарында, тимераякта, самокатларда махсус шуудан кала кат
җиһазландырылган территорияләр. │ │
3. │ Автомобиль юлларын с урман паркларында карарга кирәк│
территориянең зурлыгы 100 гектардан артык. │

Таблица 2. Парк мәйданчыкларын оештыру

Кв метрда

│ Парковые │ Билгеләү │ Элементлары │ Күләме │Мин. │
│ мәйданы һәм │ │ территорияләрне │ │норма │
│ мәйданчыгы │ │ │ │бүгенге │
йомыш - посет
│ │ │ │ │теля │

│Төп │Үзәкләре, парк │Бассейннар, фонтаннар, │исәпкә алып, │ 1,5 │
планлаштыру мәйданчыклары ,скульптура ,үткәрү урыннары │ │
партерлы яшеллеккә, Сәләткә урнаштырыла │ │
чигенү цветники, парадное отходящих │ │
аллей, керү ишеге янында һәм декоратив входа
паркның бер өлеше, яктырту. │ │аллей │ │
алдында катлам: плиточное │ │ │
корылмалар мощ
│ │ │таш │ │ │

│Мәйданда │Үткәрү │Осветительное │1200 - 5000│1,0 - 2,5 │
│массакүләм │концертлар, │җиһазлар │ │ │
чаралар бәйрәмнәр, (
зур күләме. │ │ прожекторлар). │ │ │ │
Утырту буенча формалаша │ │ │
рәвешендә лугового периметр. │ │ │ │
пространство яки катлам :газонное, │ │ │
мәйданы каты (плитка), │ │ │
│ │регуляр │комбинированное │ │ │
сызлау. │ │ Элемтә │ │ │ │
төп аллея буенча │ │ │ │

─┤
│ Мәйданчыгы │ төрле │ бөтен Җирдә: │ 20 - 200 │ 5 - 20 │
ял итү, парк өлешләрендә. │ яктырту, беседкалар, │ │ │
лужайки мәйданчыкларның төрләре : Пергола, трельяжи, │ │ │
- даими эскәмияләр, урналар. │ │ │ │ │
планлаштыру белән декоратив │ │ │
даими рәсмиләштерү үзәгендә │ │ │
яшелләндерү; │
- даими. │ │ скульптура, вазон). │ │ │ │
планлаштыру белән каплау: мощение │ │ │
плитка, борт белән обра
таш ,бордюраларными
төркем белән чәчәкләр һәм үләннәр. │ │ │ │ │
үсемлекләр; площадках
- ирекле газон луж
планлаштыру белән С
нурлану │ │ │ │
│ │ирекле │ │ │ │
үсемлекләр төркемнәре групп

─┤
│ Танцева- │ Урнаштырыла │ Яктырту, │ 150 - 500 │ 2,0 │
төп коймалар янында арысланнар, эскәмияләр │ │ │
мәйданчыклар, яки урналар. │ │ │ │
корылмалар икенче каттагы катлам: │ │ │
│ │аллеями │махсус │ │ │

─┤
Уен Аз Хәрәкәтле, Игров
│мәйданчыгы │индивидуаль, │физик культура- │ │ │
балалар өчен: хәрәкәтчән сәламәтләндерү │
│- 3 елга кадәр │күмәк │җиһазлар, │ 10 - 100 │ 3,0 │
4-6 ел уеннар.│ Урнаштыру, яктырту, эскәмияләр , 120-300-5,0 │
Урна буенда-7-14. │ 500-2000-10,0 │
икенче каттагы катлам: лет
аллей пес
┤ яхшыртылган, газон ├
Уен Хәрәкәтле 1200 - 1700 Игровые
│комплекслары │күмәк уеннар│ │ │ │
│өчен балаларны │ │ │ │ │
14 яшькә кадәр │ │ │ │ │

─┤
│ Спортив-│ Төрле │ Махсус │150 - 7000 │ 10,0 │
әмма-уен-хәрәкәтчән уеннар һәм җиһазлар и
балалар өчен һәм күңел ачу, төзекләндерү, благоустройство
яшүсмерләр, шул исәптән Велодром, исәпләнгән вел
10-17 скалодром, конкрет │ │ │
яшь, мини-рампалар өчен, спорт-уен лет
│өлкәннәр │шуу өчен │куллану │ │ │
ролик тимераяклары │ │ │ │
│ │б │ │ │ │

─┤
Каплау өчен алшартлар: Определяются
ковые паркы, урыннардагы асфальт-бетон, транспорт белән │
мәйданы белән кисешкән урында плиточным, плитки һәм таләпләр требованиями
автостоян-хәрәкәт графигына баткан кәрәзле паркка керү юллары │
шәһәр газоны белән күй, транспорт җиһазландырылган │
транспорт белән бортлы таш белән │

─┘

Таблица 3. Мәйданы һәм паркларның үткәрү сәләте
Корылмалар һәм мәйданчыклар

Объектларның һәм корылмаларның исеме пропуск

бер кв. метрлык Сәләт способность
урын яки объект или
(кеше көнендә) объект

│ 1 │ 2 │ 3 │

Аттракцион зур < * > 250 800 │
Татарстан Республикасы Премьер-министры и. ш. Халиков катнаша. │

Йөзү бассейны: ачык 50 х 5 25
Татарстан Республикасы Премьер-министры и. ш. Халиков катнаша. │

Игротека < * > 100 20

Хор җырлау мәйданчыгы 6,0 1,0

Мәйданы (терраса, зал) өчен 4,0 1,5
│бию │ │ │

│ Ачык театры │ 1,0 │ 1,0 │

Җәйге кинотеатр (фойессыз) 5,0 1,2

│ Җәйге цирк │ 2,0 │ 1,5 │

Күргәзмә павильоны 5,0 10

Ачык лекторий 3,0 0

Павильон өчен уку һәм тихих уеннар 6,0 3

│ Кафе │ 6,0 │ 2,5 │

Сәүдә киоск 50,0 6

Киоск-китапханә 50,0 60

Касса < * > 120,0 (1 сәгать) 2,0

Бәдрәф 20

Беседкалар өчен ял 10,0 2,0

Су-чаңгы станциясе 6,0 4

Физкультура-тренажерлар залы 10,0 Физкультурно

Җәйге раздевалка 20,0 2,0

Кышкы чишенү бүлмәсе Зимняя

Җәйге душ белән раздевалками 10,0 1,5

Автомобиль кую урыннары < * > 4,0 машиналар 25,0 │

Велосипед өчен тукталышлар < * > 12,0 машиналар 1,0 │

Биллиардная (1 өстәл) 6 20 │

Балалар автодромы < * > 100 10

Каток < * > 100 x 4 51 X 24 │

Корт өчен теннис (ябык) < * > 4 x 5 30 x 18 │

Бадминтон мәйданчыгы < * > 4 x 5 6,1 x 13,4 │

Баскетбол мәйданчыгы < * > 15 x 4 26 x 14 │

Волейбол мәйданчыгы < * > 18 x 4 19 x 9 │

Гимнастика мәйданчыгы < * > 30 x 5 40 x 26 │

Шәһәрчекләр өчен мәйданчык < * > 10 x 5 30 x 15 │

Балалар өчен мәйданчык 6 2

Массакүләм уеннар өчен мәйданчык 6 3

Нст өчен мәйданчык. │ теннис (1 5 x 4 2,7 x 1,52 │
│өстәл) │ │ │

Теннис мәйданы < * > 4 x 5 40 x 20 Площадка

Футбол кыры < * > 24 x 2 90 x 45 │
96 x 94 │

Алкалы хоккей кыры < * > 20 x 2 60 x 30 │

Спорт үзәге, стадион < * > 20 x 2 96 x 120 │

Консультация пункты 5,4

<*> Мәйдан нормасы объектка бирелде. │ │
Объект парк территориясендә урнашкан. │ │

6 нчы кушымта

Алым
ЖИТЕШТЕРҮ БИЛГЕЛӘНЕШЕНДӘГЕ ТЕРРИТОРИЯЛӘРДӘ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ

Җитештерү объектларын төзекләндерү
төрле тармаклар

Тармак яклау чаралары тәкъдим ителә торган кабул итүләр │
│ предприятиеләрнең │ әйләнә-тирә мохитне │ төзекләндерү │

Приборлар төзү-цехларны максималь рәвештә газоннан изоляциялəү│
яралар да-ярдәмче, склад катламнары, каты өслекләр генә│
электрон зоналары һәм урамнар; каты булмаган материаллардан. ││
сәнәгать территорияне саклау сулыкларны, фонтаннарны һәм фонт
тузан һәм башка су сибү торбасыннан. │ │
зарарсызлыклар, шулай ук саклагыч полосаларның тыгыз утырту│
кояш кызудан. │ │ массивлар һәм төркемнәр. │ │
Рядовые утырту буенда төп│
алым. │ │ │ │
Корылучы үсемлекләр yaraqsız│
дәхи алар гаурәтләрен зинадан саклаучылардыр.│
мамыклап. │ │ │ │
Тәкъдим ителә торган: җиләк-җимеш агачлары,│
чәчәкләр, розарийлар. │ │ │ │

Туку изоляциясе бизәү мәйданчыклары урнаштыру читтә│
цехлар сәнәгате; бизәкләү цехларының тәэсир итү зонасын булдыру.│ │
уңайлы шартлар бизәү тирәсендә яшелләндерү│
ял итү һәм хәрәкәт итү цехларының яхшы булуын тәэмин итә│
территориясе буенча;│ │
шумозащита чәчәк түтәлләрен киң куллану,│
фонтаннар, декоратив скульптуралар,│
уен җайланмалары, чаралары│
мәгълүмат. │ │ │ Мәйданчыклар шаулапащ
ял итү. │ │ │ │
Бакчалары плоских түбәләрендә корпуслар. │ │ │ │
Ассортиментта чикләүләр юк:│
ылыслы ,ственные
чәчәк атучы куаклар, лианнар һәм│
│ │ │һ. б. │

Май-изоляциясе-тотрыклы газон булдыру. │ │
дельная һәм җитештерү тыгыз агач-куакковые
инженерлык ятмаларыннан сөт цехлары 50% ка кадәр мәйданны били│
сәнәгать озелен │
коммуникацияләр; эреләндерелгән Однород төркемнәре│
үсентеләр тузаннан саклау территорияне "тондыра"│
бөтен яктан. │ │ │ │
Ассортиментта облад
бактерицид үзлекләре: имән│
кызыл, миләш ,ыкнов
Европа карагач, чыршы ак,│
сербская һ. б. Серб
Юл чыгымнарын каплау - монолит│
бетон, бетон плитәләрдән тротуарлар. │ │ │ │

Икмәк пешерү зонасы-Изоляция окруж
сәнәгать-ул матур үсеп килүче төркемнәр белән янәшә на
үзагач утыртмалары территорияләре ность
торак пункты нче (юкә, клен, тополь Канада,│
җитештерү миләшләре гади, карагачница
шау-шу; Себер, чыршы ак). │ │
Яхшы Предзавод зонасында - ялгызлар│

агачларның декоратив нөсхәләрен җилләтү │ │
│ │территорияләрне │(чыршы колючая, сизая, серебристая,│
Швед клены). │ │ │ │

Ит комбинаты-селитебной саклау, ял мәйданчыклары янында урнаштыру│
син территория нче Административ корпусы, у│
ис үтеп керү; кеше күп йөри торган цехлар урыннарда да проник
тузаннан саклану; әзер продукцияне читкә җибәрү. │ │
территориянең аэрациясе гади газон, ажуралы аэ
агач-куак утырту. │ │ │ │
Ассортиментта облад
бактерицид үзлекләре белән. │ │ │ Утырту│
цехларның визуаль изоляциясе өчен │

Төзелеш тавыш киму, тыгыз саклагыч утырту из
сәнәгать тизлек җил һәм зур живописных төркемнәре һәм│
массивларга язылганлык. │ │
территорияләр; ял мәйданчыклары бизируются
изоляция төсле. │ │ │
якын-тирәдәге чәчәк актив кертелә│
төзелеш, транспорт корылмалары, территории
торак пункты; кече архитектура формалары һәм башкалар│
җанлану төзекләндерү элементлары. │ │
монотон һәм ассортимент: Клен, ясен, юкә,│
төссез мохит вязы һәм тдп. │

7 нче кушымта

ТРАНСПОРТ ҺӘМ ҖӘЯҮЛЕЛӘР КОММУНИКАЦИЯЛӘРЕН КАПЛАУ ТӨРЛӘРЕ

Таблица 1. Транспорт коммуникацияләрен каплау

Объект югары катламның комплекслы материалы норматив Материал
документ проезж
│ юл челтәрен │ │ │

Юллар һәм урамнар Асфальтобетон: ГОСТ 9128-97 │
Магистраль урамнар - А һәм Б төрләре, 1 маркалы; │ │
│гомумшәһәр әһәмияткә ия: │ - щебнемастичный; │ ТУ-5718-001- │
- белән өзлексез 001168-2000 │
хәрәкәт - кою Тибы II. │ ТУ 400-24-158-89│
Татарстан Республикасы Президенты р. н. Миңнеханов катнаша. │
Кероховатых өчен ту 57-1841 смес
катлау-катлау. │ │ 02804042596-01 │
- белән регулируемым хәрәкәте шул ук │

Магистраль урамнар Б һәм ГОСТ 9128-97 типтагы Асфальтобетон типов
район әһәмиятендәге В, 1 маркалы марки

Җирле әһәмияттәге: │ │ │

- В, ГОСТ 9128-97 типтагы Асфальтобетон застрой
│ │һәм Д │ │

б и ГОСТ 9128-97 типтагы җитештерү һәм Асфальтобетон типов
коммуналь-складской
│зоналарында │ │ │

Мәйданы Асфальтобетон типтагы Б һәм ГОСТ 9128-97 │
│ │В │ │
Вәкиллекләр, Пластбетон төсле. │ ТУ 400-24-110-76│
приобъектные, иҗтимагый-Штучные элементлары берсе приоб
│транспорт │ясалма яки│ │
табигый таш. │ │ │ │
Транспорт чишелешләре Асфальтобетон: ГОСТ 9128-97 │
- тип А һәм б; ту 5718-2001- │
вак ташлы 00
├────────────────────┼────────────────────┼────────────
─┤
Ясалма корылмалар Асфальтобетон: ГОСТ 9128-97 │
│ Күперләр, эстакады,│ - тибы Б; │ ТУ-5718-001 - │
юлүткәргечләр, тоннельләр-вак ташлы; 001168-2000 │
Ту 400-24-158-89│
Татарстан Республикасы Президенты р. н. Миңнеханов катнаша. │
│ ├────────────────┼────────────────┤
- кою типтагы I һәм II. │ │ ТУ 57-1841 - ТУ
Шероховатых өчен катнашмасы 02804042596-01 │
катлау Сло
└────────────────────┴────────────────────┴────────────
─┘
Таблица 2. Җәяүлеләр коммуникацияләрен каплау
┌──────────────┬──────────────────────────────────────
──────────┐
│ Объект │ Материал каплау: │
│ комплекслы
├────────────┬────────────┬────────────┬────────────┤
│ төзекләндерү │ тротуар │ җәяүлеләр зонасы │ дорожки бу │ пандусов │
│ │ │ │ озелененной │ │
│ │ │ │ территорияләрне │ │
│ │ │ │ техник │ │
│ │ │ │ зона │ │
├──────────────┼────────────┼────────────┼────────────┼────
──────────┤
Магистраль Асфальтобетон-Штучные │ │
урам төрләре Г һәм Д. элементлары из
гомумшәһәр һәм Штучные ясалма │ │
район әһәмиятендәге элементлар арасыннан яки табигый элементы
ясалма таш. │ │ │ │
яки табигый сыпучих катнашмасы │ │
│ │таш │ │материаллары │ │
тоткарсыз │ │
яки укрепленные или
аллы-артлы │ │
├──────────────┼────────────┼────────────┼────────────┼────
──────────┤
│ Урамнар җирле│ шул ук │ - │ - │ Асфальтобетон │
әһәмияттәге тибындагы в, г һәм Д. │
торак цементобетон. │ │
│төзелеше │ │ │ │ │
│ шул │ Асфальтобетон │ - │ - │ │
җитештерү һәм типтагы Г һәм Д. │ │ │ │
коммуналь-Цементобетон │ │ │ │
склад зоналарында │ │ │ │ │
├──────────────┼────────────┼────────────┼────────────┼────
──────────┤
Җәяүле урам Штучные шт
│ │элементлары бер│элементлары берсе -│ │ │
│ │ясалма │ясалма │ │ │
│ │яки табигый│яки табигый│ │ │
таш. │ │ │таш. │ │ │
Пластбетон │
│ │төсле │төсле │ │ │
├──────────────┼────────────┼────────────┼────────────┼────
──────────┤
Мәйданнар Штучные Площади
представительские, элементлары арасыннан элементы
ясалма приобо, приоб

ижтимагый - яки табигый яки табигый или
таш. │ │таш. │ │ │
Асфальтобетон Асфаль
типтагы г һәм д. типтагы Г һәм д. │ │ │
Пластбетон │
төсле. │ │ │төсле. │ │ │
│ │ │ │ │ │
│ транспорт │ Штучные │ │ │ │
│чишелеше │элементлары берсе -│ │ │ │
│ │ясалма │ │ │ │
│ │яки табигый│ │ │ │
таш. │ │ │ │ │ │
Асфальтобетон │ │ │ │
типтагы г һәм Д │ │ │ │

Җәяүлеләр дә шул ук хәл и
җир өсте юлы, проезж
│ │ │өлешендә яки │ │ │
Ыштанные
│ │ │элементлары берсе -│ │ │
│ │ │ясалма │ │ │
│ │ │яки табигый│ │ │
│ │ │таш │ │ │
җир асты һәм асфальтобетон: Асфальтобетон │
җир өсте типтагы в, г, д. типтагы в, Г, Д│
Элементлары штучные │ │ │
│ │ │се │ │ │
│ │ │ясалма │ │ │
│ │ │яки табигый│ │ │